

ПОЛИТИКИН

15
динара

БРОЈ

1524

ЗАБАВНИК

13. 3. 1981. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА XLII

Ripley

Веровати или не!

СЛОН

МОЖЕ
ЛАКО ДА
ДОХВАТИ
ЛИШЋЕ
НА ДРВЕТУ
ЗАХВАЉУЈУКИ СУРЛИ.
МЕЋУТИМ, ОН ПОНЕКАД
СВОЈОМ ТЕЖИНОМ
ОБОРИ ДРВО КАКО
БИ СЕ
ДОМОЋАО
УКУСНОГ
КОРЕЊА.

ВРАТА

САКРИСТИЈЕ,
СТАРЕ ЦРКВЕ
У НЕМАЧКОМ
ГРАДУ
ГЕНХОФЕНУ,
ПРЕКРИВЕНА СУ
КОЊСКИМ ПОТКОВИЦАМА.
ТУ СУ ИХ ЗАКУЏАЛИ
КОЧИЈАШИ КОЈИ
СУ ДО ЦРКВЕ СРЕЋНО
СТИГЛИ СТРИМИ И
УСКИМ ПУТЕМ.

ПРВЕ ДОМАЋЕ МАУКЕ

ЛОВИЛЕ СУ МИШЕВЕ У ЖИТНИЦА-
МА ДРЕВНОГ ЕГИПТА ПРЕ
ВИШЕ ОД 2000 ГОДИНА.
ЊИХОВ ПРЕДАК, ДИВЉА
АФРИЧКА МАЧКА И ДАНАС
ЖИВИ НА СЕВЕРУ АФРИКЕ.

ДЕЧАК

ИЗ ПЛЕМЕНА
ТОРКАНА
(АФРИКА),
ПРЕ НЕГО ШТО СЕ
УКЉУЧИ У ПЛЕС
КОЈИ СЕ ОДРЖАВА
ЈЕДНОМ ГОДИШЊЕ,
ИСКРТА ЛИЦЕ
ШАРАМА КОЈЕ
ПОДСЕКАЈУ
НА РЕШЕТКЕ
КАВЕЗА.

СЕР ХОРЏ БИСТОН

ГОДИНЕ 1588. У
СУКОБУ СА ШПАНСКОМ
АРМАДОМ
КОМАНДОВАО ЈЕ
ЈЕДНИМ БОЖИМ
БРОДОМ ИАКО
ЈЕ ТАД ИМАО
88. ГОДИНА.

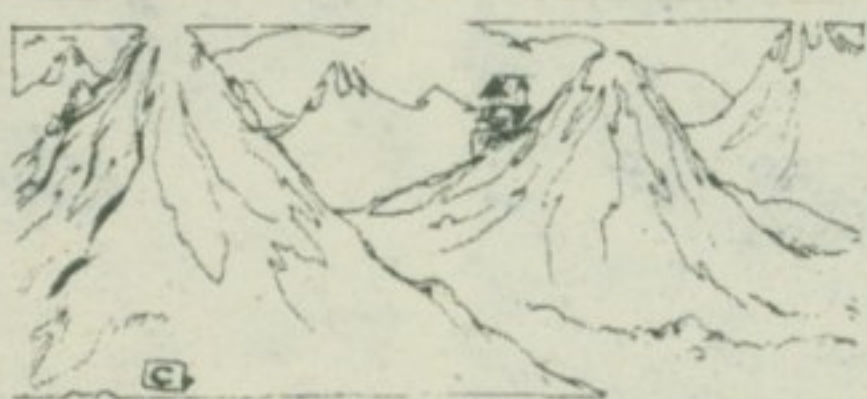

У БЛИЗИНИ МЕСТА ДОКО

У КАМЕРУНУ,
ПОРОДИЦЕ
КОПЦА
ЗЛАТА
БУШЕ ЈЕДНУ
ВРСТУ БУНАРА
ДУБОКОГ ОКО
10 МЕТРА.
ЖЕНА СПУШТА
МУЖУ КОЈУ У
КОЈУ ОН СТАВЉА
ЗРНЦА ЗЛАТА.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА...

● у граду Падерборну, у Са-
везној Републици Немачкој,
градска управа одлучила је да
покрене акцију под називом
„дрво за заљубљене“ како би
сачувала од уништења преос-
тала стабла у парковима града.
Сви који зажеље моћи ће убу-
дуће да „купе“ дрво и на њега
окаче плочицу са својим име-
нима. Тако заљубљени више не
ће урезивати имена у кору др-
већа због чега се већ готово
половина стабала у овом граду
осушила.

● људи су од давнина живели
на великим висинама. Тако је
1961. године на граници Ар-
гентине и Чилеа откривена
зграда за коју се сматра да
потиче из претколумбијског пе-
риода, а налази се на виси-
ни од 6.733 метра. Данас је на-
сеобина на највећој надморској
висини рударско насеље Аукин-
килаки у Чилеу, а смештено је
на висини од 5350 метара.

● већина лекара отклања реу-
матичне болове загревањем о-
болелих места, док доктор То-
шима Јамауки снижава темпе-
ратуру на -180°C . Тако пот-
пуно уклања болове и омогућа-
ва пацијенту већу покретљи-
вост. Овај јапански лекар при-
менио је своју терапију већ на
1300 болесника и тврди да се
код осамдесет одсто овај начин
лечења показао као веома у-
спешан.

● проучавајући механизам за
оријентацију код пчела и оса,
стручњаци грузијског кибернет-
ског института дошли су до
открића да се инсекти који
прелећу велике раздаљине ори-
јентишу према магнетном по-
љу Земље. Њихово „магнетно
чуло“ налази се на чеоним де-

лу главе. Баш због тога, пре
него што узму полен, пчеле за
тренутак лебде изнад цвета да
би се оријентисале.

● морске звезде показују из-
ванредну способност регенера-
ције, јер чак и од комада кра-
ка мањег од 1,2 центиметра
може да настане нова морска
звезда.

● у Украјини (СССР) од сва-
ких стотину становника пет
живи више од сто година. Сви
стогодишњаци налазе се под
сталним надзором геронтолош-
ког центра у Кијеву.

● прави цин међу данашњим
гуштерима је комодски варан
који је дугачак три метра, а
има масу од 160 килограма. О-
ви гмизавци, који живе на Ма-
лајском архипелагу, познати су
и по томе што су изузетно до-
бри пливачи и што под водом
могу да се задрже и читав сат.

● најгушће мајчино млеко пи-
ју китови. У једном литру овог
млека има 200 до 400 грама
масноће.

● амерички научник Вахлидик
тврди да је пронашао супер-
проводник који при температу-
ри од 20°C не пружа никакав
отпор електричној струји. Да-
нас познати суперпроводници
нису пружили отпор једно на
температури од -25°C .

ДЛАКАВИ МИЛИОНЕРИ

ДА ЛИ ЈЕ ПРОФЕСИЈА ЖИВОТИЊА-ГЛУМАЦА СЛАТКА ИЛИ ГОРКА, ТО ОНЕ ЗНАЈУ. АЛИ, ЈАСНО ЈЕ ДА ЈЕ ВИШЕ НЕГО УНОСНА

Када се 1900. године појавила прва плоча компанија RCA са оном чувеном сликом фокстеријера који пажљиво слуша „глас свога господара“ из трубе старинског грамофона, било је то чудо од рекламе. Тај пас, по имену Нипер, постао је познат широм света и његова слава деценијама није тамнела. Међутим, дуго су у рекламним порукама — било на сликама, било на филму и телевизији — владале лепотице људског рода, па је Нипер остао класични усамљеник. Међутим, да је још жив, доживео би конкуренцију о каквој ни он ни компанија RCA нису ни сањали!

У америчким рекламама данас готово да се и

„препоручују“ длакави или пернати створови. И, сада тек долазимо на најзанимљивији део приче о овој животињској делатности: њиховим зарадама.

Наравно, свака животиња која стане пред камеру добија хонорар. У хиљадама долара.

На пример: две љутите тиграсте мачке које је „Форд“ изнајмио за снимање рекламних филмова за нови модел „меркурија“ зарадиле су — 40 хиљада долара! Једна од њих снимана је само у крупном плану, док је друга прескакала (на елегантан и „назадржив“ начин) преко огромног глобуса (са друге стране вабили су је сировим бифтецима). У „Форду“ се надају да ће нови „меркурији“ тако исто у на-

Замислите сада приходе Лојда Биба, власника „Животињске фарме“ из Секвима у држави Вашингтон, који сниматељима рекламних порука изнајмљује све, од кокошке до слона. Прошле године Биб је остварио чист приход од два милиона долара (1 долар — 28 динара). У овој години већ је добио толико наруџбина да се нада повећању послова (и прихода) за 15 одсто. Како не би, кад је фирма „Шлиц“ исплатила 30 хиљада долара хонорара да два бика у снажном налету сруше зид и провале у бар где се точи — „Шлицов ликер од малца“. А у једном другом рекламном филму, за само секунд кукурикања, утрошено је километар и по целулоидне траке а три петла су „отпуштена“ пре него што се омасио „онај прави“.

Животиње, сматрају тренутно рекламни стручњаци, могу да направе изразе „лица“ какве човек ни случајно не би умео да имитира! Зато није чудо што се толико траже. А прати их fama баш као највеће филмске звезде. Тако мачак Морис из Њујорка, чија се улога

састоји у томе да се сит наједом мачије хране испред камера, „неће“ да путује друкчије него у првој класи авиона. А слатка куца Рут, имитиравања г-ђицу Гицу из Мапета, „неће“ да се снима у друштву других четвороножаца.

Последњи „хит“ ових звезда је — животињски синдикат. Основан је у Њујорку и предводи га један калифорнијски тренер, а основни захтев му је да и животиње, поред хонорара, добијају и проценат од приказивања њихових филмова!

не чује људски глас; само рика, лавез, маукање, кокодакање и други гласови који се не могу описати пошто припадају, на пример, мајмунима и ретким птицама... То се, ваљда, тражи? Један продуцент рекламних филмова каже да: „Животиња притиска оно право емотивно дугме у свести гледаоца“. Тако очигледно мисле и остали јер нема више рекламираног производа који не

лету освојити земаљску куглу.

Ове две дивље мачке стварно су звезде четвороног глумачког света. Али, има их још много. Рецимо, гризли медведи неће напустити своје удобне кавезе за мање од хиљаду долара — на дан. Шимпанзе који су много „паветнији“ добијају дневницу која је два и по пута већа! А ни обични пси не деранжирају се за мање од 300 долара дневно.

ХОЋЕМО У ЗАТВОР

Да би окусили затворски живот, Шведски уопште не морају да почине кривично дело. Довољно је да уплате суму која, претворена у наш новац, износи свега 280 динара. У цену није урачуната исхрана: заинтересованима се препоручује да сами донесу суви хлеб и воду.

О чему се ради? Ан-Катлин Нилсон и Мирам Хермансон прво су купиле стари затвор у Варнбергу, а затим дале оглас у новинама да за горе поменути цену изајмљују ћелије за једну ноћ. У њиховом затвору све је баш као у правом правцаоном изузев што се врата, уместо споља, закључавају изнутра.

Посао цвета. Сви хоће у затвор. Док се психолози труде да објасне, Нилсонова и Хермансонова задовољно трљају руке. А можда народ хрли у варн-

бершки затвор зато што једноставно не може да одоли искушењу да за багателу добију оно што је на другим местима много

скупље? Један мање доброволан, а више обавезан затворски дан, наиме, шведску владу кошта 2.450 динара.

40 ГОДИНА
БИТКЕ ЗА МОСКВУ

НИ КОРАК НАТРАГ

**ГЕОРГИЙ
КОНСТАНТИНОВИЧ
ЖУКОВ**

Звали су га генерал који није изгубио ниједну битку. И заиста, Георгиј Константинович Жуков, маршал и четвороструки херој Совјетског Савеза, не само да никада није изгубио битку, него је командовао у свим највећим биткама у којима је у другом светској рату тријумфовала Црвена армија: московској, стаљинградској, курској, харковској, у биткама за Украјину и, на крају, у бици за Берлин. Али, командовао је раме уз раме с борцима — то је војсковођа под којим су у једном дану убијена два коња!

Гладно сељачко дете и бивши крзнарски шегрт из Подмосковља био је човек пред којим је немачки фелдмаршал фон Кајтел, оличење нацистичке силе и Хитлерова десна рука, потписао у Берлину акт о безусловној капитулацији Немачке.

МОСКВА ЗОВЕ КОМАНДАНТА

Телефон у команди штаба Лењинградског фронта зазвонио је 5. октобра 1941. године. Телефониста је пружио слушалицу Жукову:

— Тражи вас друг Стаљин.

Врховни командант је био кратак:

— Имам само једно питање за вас: можете ли долетети у Москву? Врховна команда би желела да се посаветује са вама о неопходним мерама. Оставите неког да вас замењује.

Из опкољеног Лењинграда Жуков је 7. октобра одлетео у Москву. Постављен је за команданта Западног фронта: човек који је спречио Немце да уђу у Лењинград, сада их је чекао пред Москвом. У тренутку кад је Стаљин телефонирао Жукову, Немци су се налазили само стотинак километара од ње. Хитлер је и званично повео битку за Москву изјавивши да је то највећа офанзива у историји.

Када су Немци на једном месту допрли чак на осам километара до Москве, а грмљавина њихових топова већ се чула на улицама главног града, влада и државни органи СССР евакуисани су у Кујбишев на Волги. Сам Стаљин остао је у Кремљу, и тиме показао непоколебљивост одлуке о одбрани главног града.

На дан 7. новембра 1941. одржана је велика војна парада у част годишњице октобарске револуције, а јединице су са Црвеног трга одлазиле право на фронт.

ЗИМА НИЈЕ ОДЛУЧИЛА!

Радници Москве радили су и по 18 сати дневно да би обезбедили довољно оружја и муниције браниоцима главног града. У ствари, целокупно становништво Москве претворило се у борце: требало је све више људи и технике да би се зауставила огромна Хитлерова војска која је пред Москву непрестано довлачила нова појачања. Негде пред крај новембра Стаљин је телефонирао Жукову:

— Верујете ли да ћемо задржати Москву? Питао вас то са болом у души, реците поштено, као командант...

— Москву ћемо сигурно задржати — одговорио је Георгиј Константинович.

Био је у праву. Час првог великог пораза нацистичке силе већ је био близу. Са огромним губицима, Немци су нову 1942.

Фридрих фон Паулус био је један од највећих немачких војсковођа у II светском рату. У жеку стаљинградске битке (у зиму 1942/43) Хитлер му је доделио чин фелдмаршала с надом да ће амбициозни и гвондени Паулус успети да спречи нову и већу катастрофу него што је била она код Москве. Аутор замисли о ударима Црвене армије на главним правцима и коначном окружењу 6. немачке елитне армије, поново је био Георгиј Константинович Жуков.

**ФРИДРИХ
ФОН ПАУЛУС**

годину почели узмицањем пред Црвеном армијом. По оној чувеној руској зими, о којој је много година после рата Жуков написао:

„Немачки генерали сматрају да је главни узрок пораза код Москве сурова руска клима. Наравно да и време и природа играју улогу у свим војним дејствима. Само, једнако за обе ратујуће стране... Хитлеровско вођство спремао се да „без пртљага, лако одевено“ прошета Русијом, мерећи време целог похода недељама и месецима. Ствар је, значи, у политичким и

стратегијским промашајима... Други неки буржоаски историчари окривљују за све блато и лапавицу. Али, ја сам својим очима видео како су по тој истој лапавици и блату хиљаде и хиљаде Московљанки, не навикнутих на тешке радове и напустивши своје удобне градске станове, копале противтенковске ровове, набијале коље, диза-

ле барикаде, вукле цаклове са песком. Блато им се лепило за ноге, точкове колица којима су оне вукле земљу, неизмерно отежавало лопату и без тога неугодну за женске руке.“

Нису киша и снег зауставили армије елитних хитлеровских војника, написао је Жуков у својим сећањима, него чврстина, храброст и хероизам совјетских људи. Немци су напали СССР са преко 200 дивизија, док су на свим осталим фронтима имали тек нешто више од 100! А Совјетски Савез изгубио је у четири ратне године преко 20 милиона људи. Поређења ради, рецимо да је Велика Британија имала 264.443 погинулих, да на америчку територију није пала ниједна бомба. Зато је Жуков рекао: „Нико не може оспорити чињеницу да је главни терет борбе са фашистичким оружаним снагама пао на СССР“. Југославија је у процентима (10,8) изгубила исто толико људи као и СССР. Укупан број палих износи 1.700.000.

Жуков се више пута сукобио са Стаљином који је био врховни командант оружаних снага СССР, око неких одлучујућих стратегијских поставки у највећим биткама другог светског рата.

Првих дана маја 1945. године на улицама Берлина водиле су се огорчене борбе са последњим остацима немачких јединица. Последње упориште Немаца била је велика зграда Рајхстага, где су концентрисали ватру на све прилазе. Када је Рајхстаг најзад пао, црвеноармејци су ставили своје потписе на његове стубове. Био је 2. мај, 3 сата по подне. У поноћ 9. маја, у згради бивше мензе немачке војно-инжењеријске школе, Немци су потписали акт о безусловној капитулацији.

ШИБЕНСКИ ПРОЦЕС

БРУНА ЗА ФАШИСТЕ

AUDA X SE NE

Тачно у 14 часова и тридесет минута, 21. маја 1942. године, из Сплита је у Рим упућен специјални телеграм са назнаком „За Дучеа“. У њему је, између осталог, стајало: „Обавештавамо Вас, Дуче, да су познати процеси терористима из Сплита започели јуче ујутро а завршени јутрос у 6.30 сати. Укупно 28 смртних казни, од којих ће 26 бити извршене одмах по истеку законског рока од 24 сата, а 2 извршења су одгођена. Придржавамо право о томе накнадно обавестити. Девет оптужених је ослобођено, а остали су осуђени на различите казне присилног рада. До сада никакве реакције од комуниста...“

Међу осуђенима на смрт био је и Раде Кончар, међу друговима познат као Брко, секретар ЦК КП Хрватске.

НАЈЛУКАВИЈИ, НАЈХРАБРИЈИ, НАЈБИСТРИЈИ...

Прекаљени илгалац који је јуначки издржао језива мучења у затворима предатне Југославије, не рекавши ни речи злогласним агентима Вујковићу и Космајцу у Београду, а Шопреку у Загребу, Раде Кончар је учествовао на познатом саветовању Главног штаба НОПОЈ у јесен 1941. године у Столицима. После тешких удараца које је претрпела покрајинска организација КП Хрватске у Далмацији, Кончар је у октобру те године дошао у Сплит са задатком да консолидује партијску организацију и подупре њен рад на развијању устанка.

У Сплиту је Раде организовао неколико успешних акција против италијанских фашиста. Међутим, 17. новембра 1941. године откривен је и ухваћен у једном илгалном стану. Када су италијански агенти упали у кућу где се скривао, Кончар је код себе имао и права и лажна документа. Док су полицајци превртали по Радетовом новчанику, он је јурнуо према излазним вратима и дао се у бекство. Али, погођен метком у ногу, пао је. Убрзо је везан и спроведен у затвор.

Тек у фебруару италијански фашисти су, уз помоћ усташа, утврдили да у рукама имају секретара ЦК КП Хрватске и члана Политбироа ЦК КП, једног од најближих сарадника друга Тита.

6 Генерални инспектор

јавне сигурности при италијанском посланству у Загребу послао је у фебруару 1942. године свом министарству иностраних послова карактеристике о Радету Кончару, умногоме преузете из забелешки краљевске и усташке полиције: „Дотична особа на фотографији коју враћамо идентификована је као комунист Коначар Раде, Гецин и Кончар Стаке, рођен 1911. у Кончаревом крају, општина Плитивичка језера, котар Кореница... На рачун те особе открива се у актима загребачке полиције: агитатор и најопаснији комунист, способан да организује и води било какав револуционарни покрет, члан комунистичке централе и вођа југословенског и хрватског комунистичког покрета, руководи, али не и теоретски ум КП Југославије, организатор атентата и саботажа, веома вешт водитељ маса, најинтелигентнији, најпрепреденији, најлукавији, најхрабрији и најбистрији комунист у Југославији. Полиција га више пута хапсила, али је увек успео побећи из затвора... После успоставе Независне Државе Хрватске, њега је полиција упорно тражила јер је сматран руководиоцем хрватског комунистичког покрета... Питате ме шта у односу на њега значи реч аудах (храбри). То је у ствари његов партијски псеудоним...“

Деветнаестог дана маја 1942. године Раде Кончар је са још 65 ухапшених и везаних два по два превезен ноћу бродом „Адмирал Виоти“ (некада „Топола“) из Сплита у Шибеник. Уз добро наоружану пратњу, брод су, за сваки случај, до Шибеника пратили италијански торпиљер и авион.

Ускоро је уследио процес а пре њега мучење, као и у Сплиту.

ЧЕТИРИ ДАНА У НЕСВЕСТИ

Иако тешко рањен, за само четири дана Кончар је мучен осам пута, сваки пут по неколико сати. Италијански и усташки полицајци мучили су своје жртве на разне начине: морили их глађу и жеђу, палили им тело усијаним железом, струјом. О томе је, пишући о себи у трећем лицу, изузетно сведочанство оставио сам Раде Кончар:

„... Исто вече везали су га за кревет и одмах почели тући... Тукли су га и

саслушавали 2—3 сата, падао је у несвијест неколико пута. Сутрадан су наставили од 8 до 12... Кад су га измрцварили и нису добили никакво признање, онда су му силом гурали сол у уста, успјели су му угурати пола чаше соли од 3 деци и оставили су га тако мислећи да ће од жеђи морати признати све што траже...“

За време једног таквог мучења, опет је изгубио свест: пао је са балкона првог спрата и тешко повредио главу. Четири дана био је у бесвесном стању.

Међутим није проговорио. Сплитски префект Зербино јављао је својим шефовима у Рим да је Кончар „толико упоран у својој тоталној ћутњи да га се досад ништа није могло навести да говори“.

Но, италијански окупатор није само физички мучио комунисте и њихове симпатизере. Мучење је, на свој начин, било и суђење ухапшенима.

...Плакатима и преко звучника у Шибенику је проглашено ванредно стање. Без нарочите пропуснице нико после 18 часова

и пре 6 ујутро није смео изићи на улицу. Град је био крчат разне фашистичке војске, нарочито су се истицали злогласни црнокошуљаци који су стигли из Задра и Трогира. Јер, окупаторске власти су се плашиле комуниста на слободи и — народа. Сам брод „Адмирал Виоти“ остао је усидрен у луци, као покретни затвор, не само зато што су они у граду били пренатрпани. Ту су ухапшени чекали дан суђења. Постоји документ да је главни комесар државне полиције у Шибенику, фашист др Виторио Медика, тражио да се заточеницима на броду „за дан 20. мај подели хлеб и чорба, како је предвиђено одредбама“. Храна, међутим, није подељена везаним комунистима и родољубима ни 19. ни 20. маја.

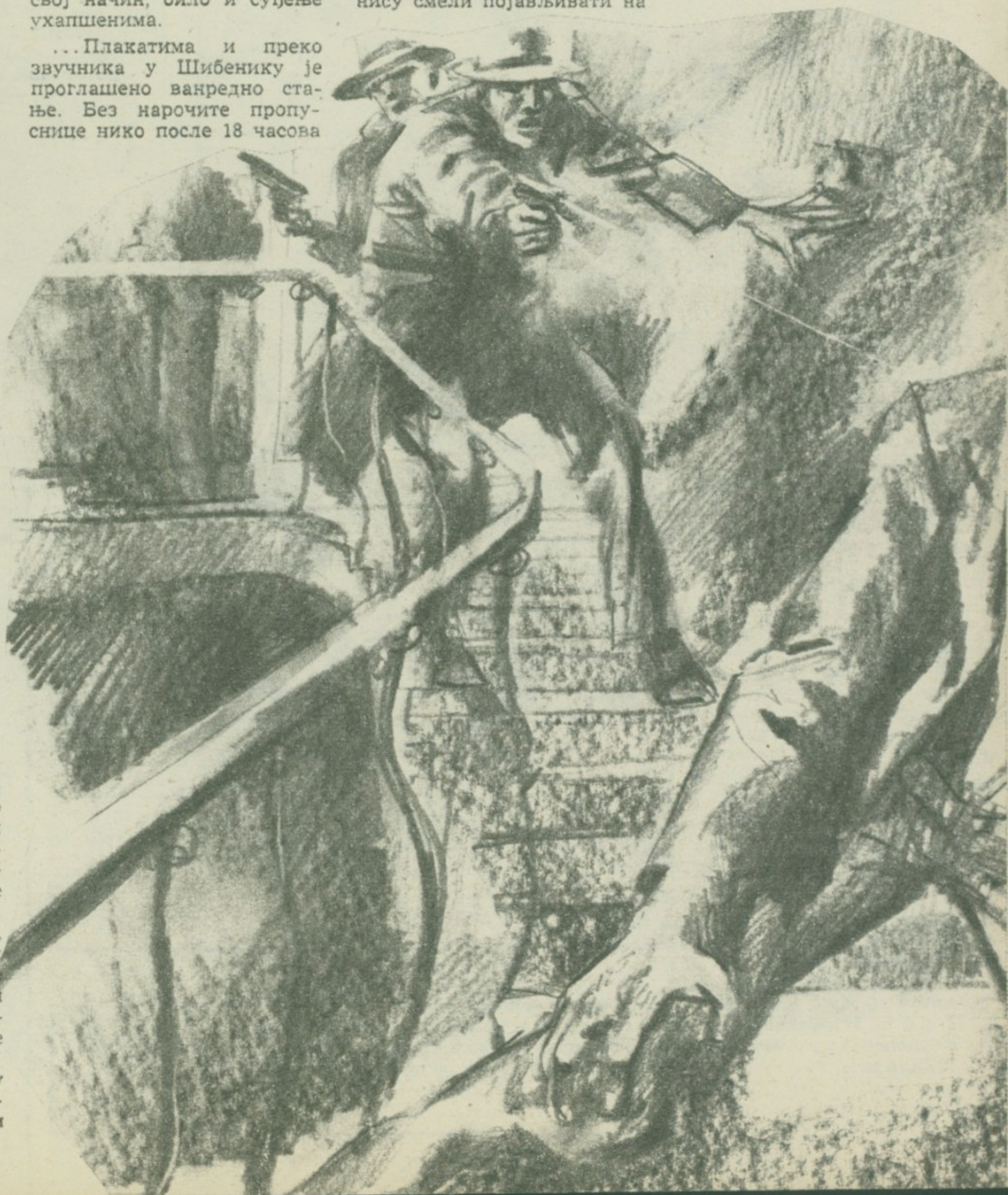
У среду 20. маја, пре него је истекао полицијски час, док се Шибенчани још нису смели појављивати на

улицама, када су све капије морале бити затворене, а прозори застрти, брод — тамница пристао је уз обалу.

Постојени и везани по четворица, измрцварени, крвави и модри од батинања, окружени карабињерима с оружјем на готовс, ухапшени гледају огромне плакате и пароле којим их дочекује окупирани град: „Метак за све који нису фашисти!“ И уместо да их ова претња уплаши и понизи, само им је улила нову снагу.

НА СМРТ! НА СМРТ!

Групи у којој је био Раде Кончар судило се у великој дворани на првом спрату шибенског окружног суда. Тог дана, 20. маја 1942, најстарији у групи, обућарски радник Никола Треботић, имао је тридесет

ПРЕДАЈЕ

Када га је тужилац после пресуде упитао да ли ће тражити помиловање, рањен и измучен, Раде Кончар је одговорио: »Нити бих вам га дао, нити га од вас тражим«

Раде Кончар

једну годину, а скојевка Даворка Пипловић само петнаест година и два месеца...

Када су поседали, Раде се окренуо да види остале другове, да им погледа у очи још једном пре почетка расправе. И опет је на њиховим лицима угледао одлучност и сигурност. Затим је презривим погледом обухватио дворану и необичну публику у њој. Јер, сва остала места била су испуњена фашистима који су углас скандирали:

— **A morte! A morte! (На смрт! На смрт)**

Раде се само пркосно насмешио и звекнуо ланцима којима је био везан. Карабиниер, који је стајао уз њега, грубо га је мунуо и наредио му да гледа испред себе. Када им је пришао један млађи официр, судски тумач, и на нашем језику упозорио да

им је дужност да устану у тренутку када судско веће уђе у дворану, у знак поштовања, Кончар је рекао:

— **Нити га признајемо, нити га поштујемо!**

У судницу је затим ушла група грађана, Шибенчана. На бледим лицима видело им се да су збуњени и уплашени. Заузели су места десно од оптужених. Били су то бранитељи. Један од њих упита на српскохрватском:

— **Ко је од вас Раде Кончар?**

Кад се Раде јавио, човек му приђе и пружи руку:

— **Ја сам ваш од уреда именовани бранитељ. Но, нас сам о томе добио обавест, али до сада не знам због чега сте оптужени. Дајте ми, молим вас, вашу оптужницу.**

— **Жао ми је што су вас узнемиравали, али мени бранитељ не треба — мирно је одговорио Кончар. — Ја сам се и до сада бранио**

сам, као сам знао и могао, па ћу то и данас. А оптужнице никакве немам нити знам зашто ме оптужују.

Помпезно и надмено, поздрављен од присутних црнокошуљаша плеском, а од карабиниера и страже војничким поздравом, ушао је снажан, црвен у лицу и подбулих очију виши официр и заузео место насуспрот одбрани, патетично салутирајући бранитељима. Дебелу кожно ташну одложио је на сто и полако скинуо кожне рукавице. Био је то војно-судски пуковник, генерал фашистичке милиције, државни тужилац при Специјалном суду за Далмацију Атилио Ингезе. И док наоко мирно седе, уочљиво је да је бесан што оптужени нису, како је приписано, устали у знак поздрава.

Државни тужилац нагло устане и војнички салутира. Устадоше и бранитељи, као и сва публика. Демонстративно, пркосно и презриво у дворани су остали да седе на својим местима само оптужени. Неколико карабиниера узалуд је покушавало да их дигну...

Убрзо је почела расправа.

НАРУЏБИНА КОД ГРОБАРА

Три године после овог процеса, 12. априла 1945. године, у свом сведочењу о суђењу, пред Комисијом за утврђивање злочина окупатора, говорио и доктор Ивачић, бранитељ Раде Кончара, наводећи да револуционара није теретило, из онога што је на расправи проистекло, управо, ништа, нити га је ичим конкретним оптуживало. Позивајући се на своје бранитељске забелешке, адвокат је изјавио да је против Кончара сведочио „један официр италијанске војске који је у Сплиту становао у истој кући где и Кончар, у стану испод његовог: он је изјавио како је чуо да неко у Кончаревом стану, у касно до-

ба ноћи, куца на писаћој машини“.

Укратко, пресуда је била садржана већ у оптужници. Када му је она преведена са италијанског, Раде је рекао преводиоцу:

— **Реците ви њима да се ја не осећам ни најмање кривим, иако од оптужнице нисам ни ријечи разумио, али знам зашто ме оптужују јер сам због тих оптужби овако пребијен и измрцварен. Реците им и то да за нас они нису никакав суд и да у такав суд ми немамо поверења!**

Суђење је прекинуто у 12, а пресуда изречена у 13 часова, једанаест оптужених, међу њима и Кончар, осуђено је на смрт и губитак националних права, без права да изразе последњу жељу, и на губитак брачних права. Петнаестогодишња Даворка Пипловић осуђена је на 25 година затвора. У другој групи смртна казна изречена је седамнаесторици родољуба.

Сви оптужени су до извршења казне пребачени у шибенски истражни затвор. Кончар је одбио да пише молбу за помиловање, рекавши да га ни он не би дао њима — фашистима. А у три часа ујутру 22. маја 1942. године стражари су дошли по свештеника дон Франу Грандова. Два дана раније шибенски гробар Камило Коломбо припремио је, по наређењу окупаторских власти, 27 мртвачких ковчега, који су допремљени на игралиште „Освита“, у парк Шубићевац са свих страна опкољен војском. Игралиште са стубовима за стрељање било је пуно црнокошуљаша.

ОДЛУКА ВРХОВНОГ ШТАБА

У мајско праскозорје осуђени на смрт су опет везани лисицама и ланцима и у две групе, по тринаест, превезени камионима на стратиште.

... У првој групи стрељаних пао ми је у очи један човек са кишном ка-

баницом преко руке, у сивом оделу“, изјавио је 1945. године гробар Камило Коломбо пред Комисијом за утврђивање злочина окупатора. „Тај човек је хранио тако да су га два карабиниера водила испод руке до оградних бетонских стубова за које је сваки од тринаесторице био везан леђима окренутим одреду који је пуцао. Тај осуђени је скинуо са себе и горњи капут кад су га до стуба довели те разголитио груди нека у њега прсимице пуцају, али су га карабинијери силом окренули и везали за стуб... Иначе, сви су хтели да буду стрељани са лица. Присутан је био и један италијански војни свештеник у војничкој одори и свештеник дон Франо Грандов. Сећам се да су везани пљували на италијанског попа и да је Грандов, пошто је обишао прву тринаесторицу, одустао од тога да иде даље јер су сви одбили верску утеху...“

Човек који је тешко вукао рањену ногу био је Раде Кончар. Забележено је да је викао кад су га карабинијери окретали леђима према пушчаним цевима:

— **Кукавице, зар се бојите пуцати у груди, зар се бојите наших погледа?**

Како је сам сведочио о томе, свештеник се повукао у страну, клекнуо и молио, док није испаливотплотун. Стрељање је извршио одред фашистичких милиција онара под командом једног официра. Иза сваке жртве стајало је 8 до 10 милиционара на неколико корака удаљености: 13 жртава било је везано за 13 стубова. Зачули су се и њихови снажни повици:

— **Живела слобода! Живела Компартија! Доље фашизам! Збогом друже Брко! Здраво, другови!**

Кад је командант дао знак сабљом, одјекнуо је плотун, после чега је један официр, највероватније италијански војни лекар шибенских тамница, ишао од једног до другог стрељаног и некима од њих пуцао из револвера у главу, једноме чак два или три пута.

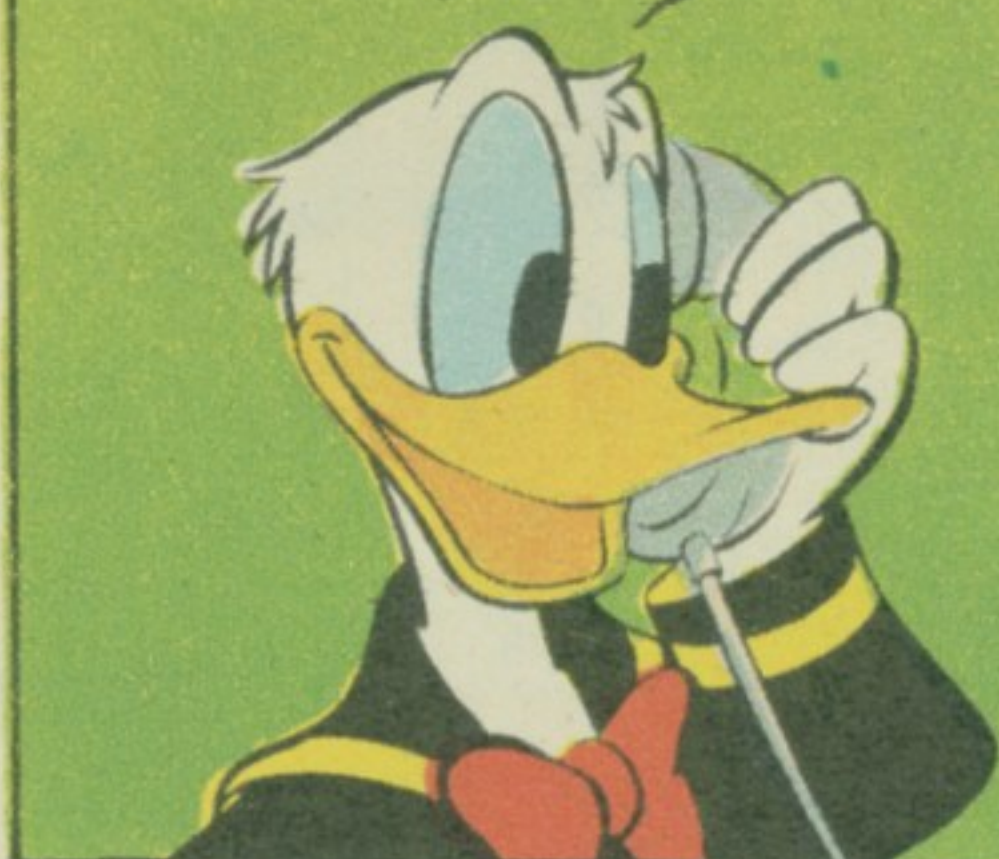
У Билтену Врховног штаба, број 17-18-19, за јун-јул-август 1942, кад је објављен списак десеторице проглашених народних хероја, на првом месту је стајало име Раде Кончара: „На приједлог ЦК КПХ и Главног штаба НОП и ДВ за Хрватску, додељује се назив народног хероја другу Раде Кончару, секретару КПХ и организатору партизанских одреда у Хрватској и Далмацији. Друг Раде Кончар је погинуо јуначком смрћу, стријељан од италијанских фашистичких окупатора“.

Предратна загребачка фабрика „Сименс“ данас носи име свог некадашњег металца — „Раде Кончар“.

WALT
DISNEY

ПАЈА ПАТАК

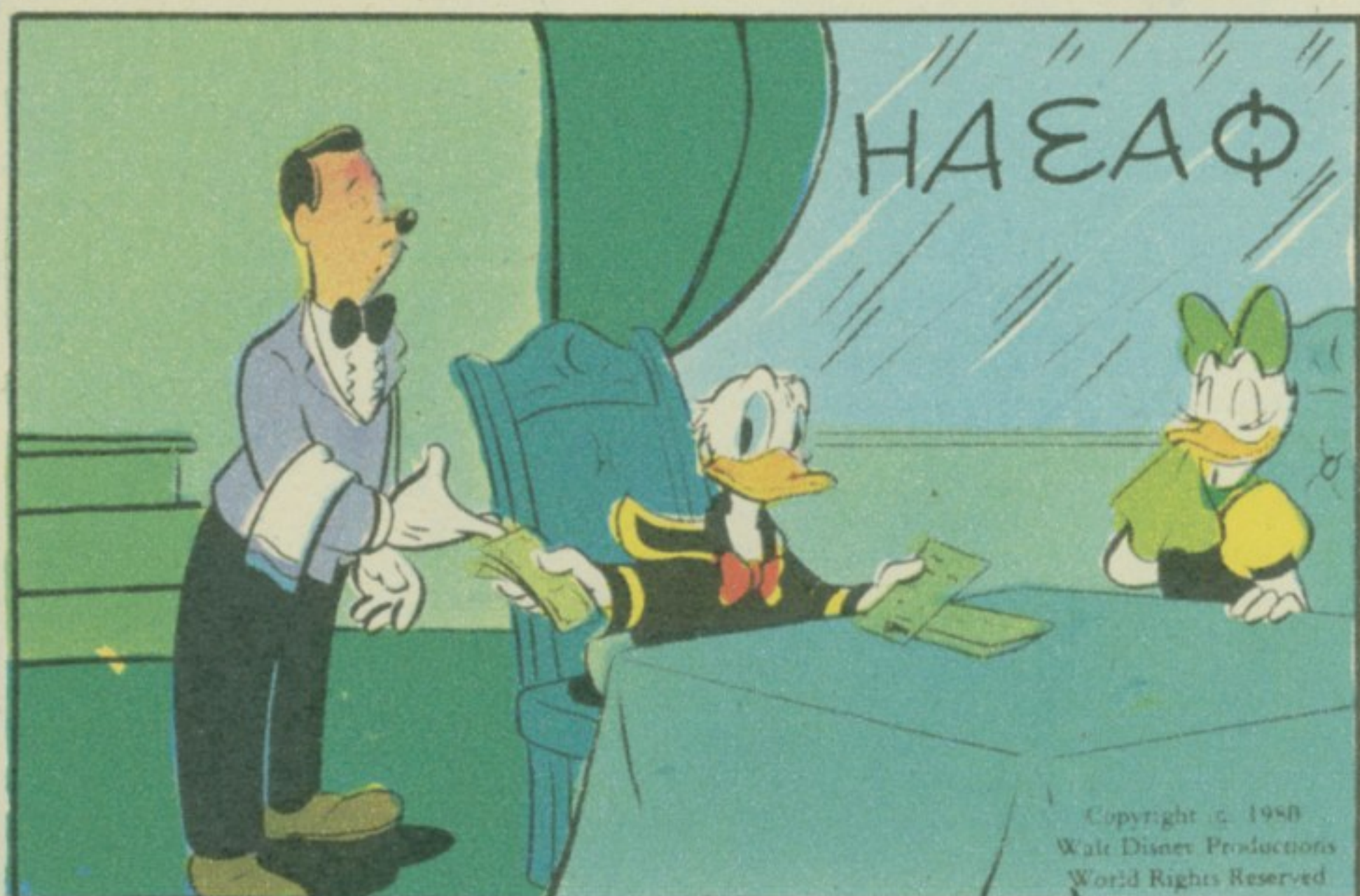
ЗДРАВО, ПАТО! ШТА
КАЖЕШ НА ЈЕДНУ
КРАТКУ ШЕЋЊУ?

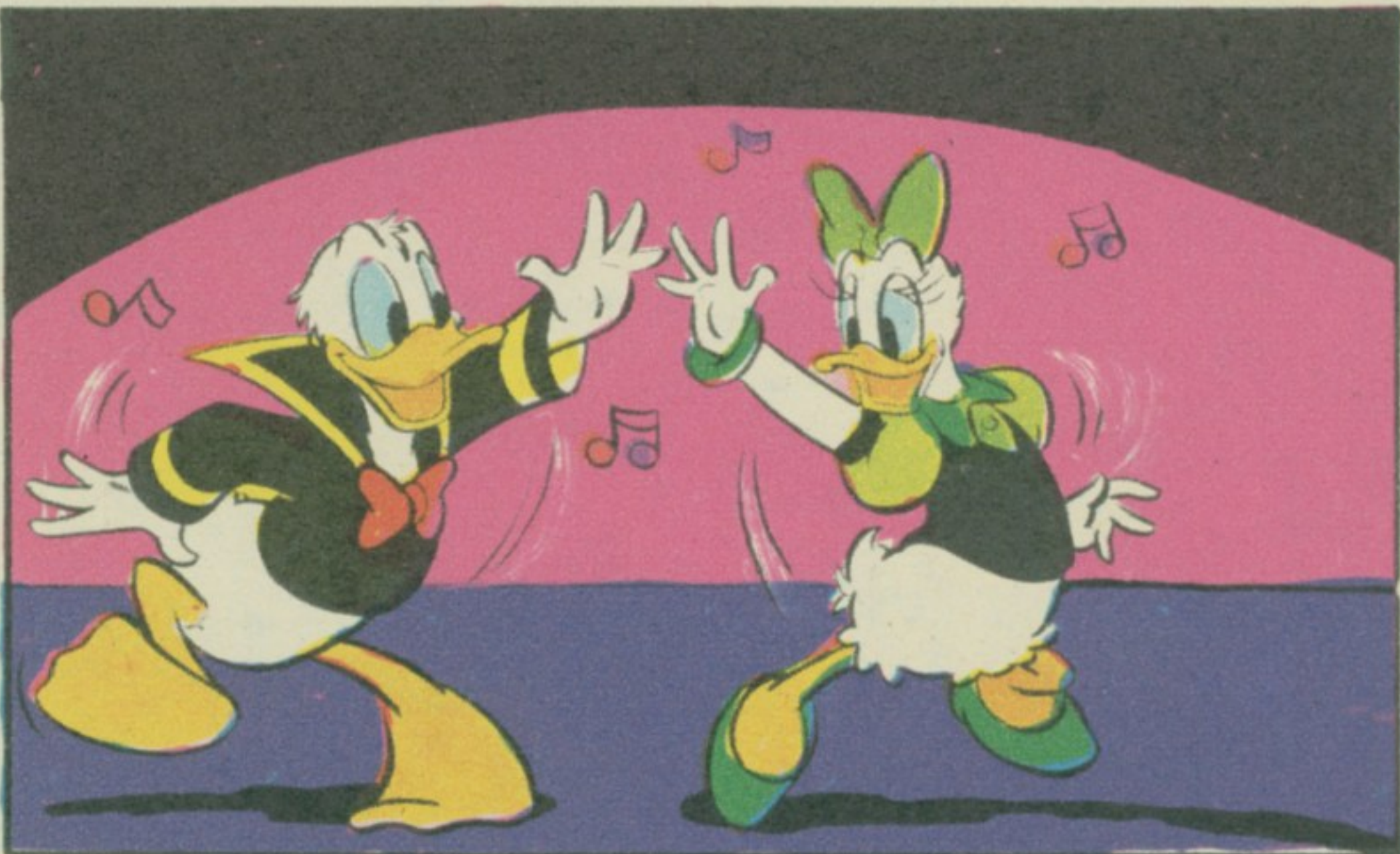
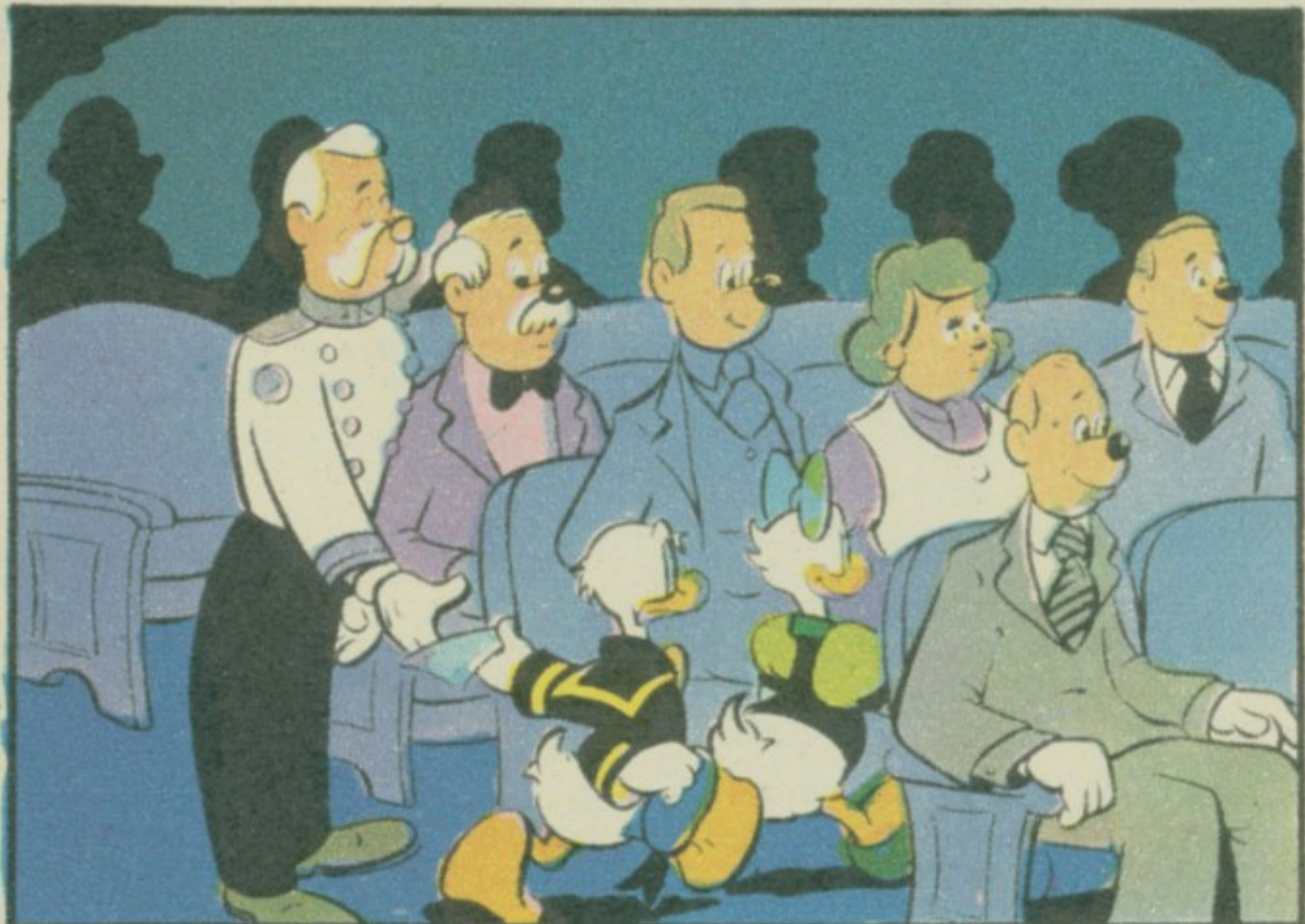
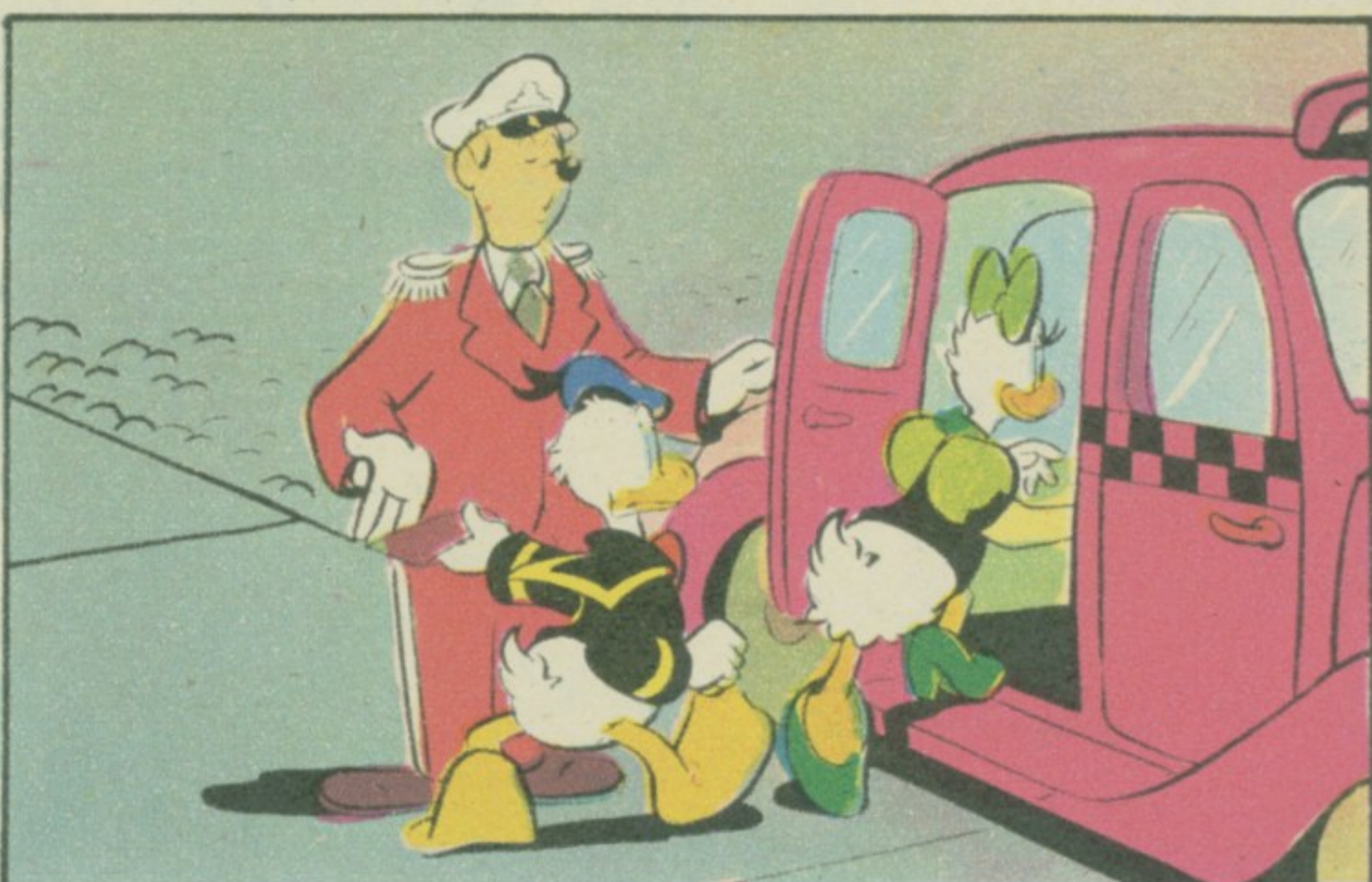
ВАЖИ! ЗНАШ, ЧУЛА
САМ ДА ЈЕ ПОЧЕО ДА
РАДИ РЕСТОРАН „ФА-
ЗАН“, ПА САМ МИС-
ЛИЛА...

НАБЕАФ

Copyright © 1980
Walt Disney Productions
World Rights Reserved

ХВАЛА ТИ, ПАЈО
ЗА ДИВАН ПРОВОД!

НЕМА НА ЧЕМУ! А ЈЕ Л'
МОГУ СУТРА КОД ТЕБЕ
НА РУЧАК?

8-17

ДО СМРТИ И НАТРАГ

Како и зашто се све то догодило, готово да се и не сећам — прича Вернон Вилингам, предузимач из Илиноиса. — Пошао сам својим авионом једноседом да се распитам за неку опрему потребну за нову радионицу. Знао да сам лепо и без проблема пилотирао и чак певушио док сам летео изнад једне долине утонуле у маглу. Онда се ничега више не сећам. Кад сам дошао себи налазио сам се заробљен у олупини авиона, усред густе шуме.

Вернон је схватио шта се догодило, његов авион се из необјашњивих разлога срушио. Очи и уста били су му пуни крви, док му је десна нога остала заглављена у кршу испод командне табле. Успео је некако да је извуче али је, сав очајан, констатовао да је испод колена била готово смрскана.

Оштар бол у леђима опоменуо га је да му ни кичма није остала поштеђена. Па ипак, није био свестан у каквом се тешком стању налази. То је за њега било боље јер да је знао лако се могло догодити да му тај хладан новембарски дан прошле године буде последњи: можда би се препустио судбини. Овако, био је решен да се ишчупа... Али, како?

У БЛАТУ

Знао је да прво мора да заустави крварење из ране на глави, мада ни крв из десне ноздрве никако није престајала. Сетио се мајке која му је увек говорила да у таквим случајевима забади главу и подигне супротну руку. Да ли од сугестије или нечег другог, тек крв из носа престала је да тече.

Потражио је природну апотеку. Нашао је кутију слеplену иза искривљеног седишта. Срећом, беличасти крајичак који је вирио био је — завој. Потрудио се да га извуче, али целофан му је под прстима стално клизио. Дохватио је оштар иверак и пробушио га. Завој је био прилично узан, тако да га је, изранављеним рукама, једва омотао око главе. Затим је из малог бокса за одлагање ствари извадио компас и батерију.

Погледао је око себе: место је било прилично усамљено, далеко од насеља и друмова. Знао је да само ако крене ка североистоку може да се нада да ће стићи до неког пута или, можда, неке куће, што му је више одговарало.

Покушао је да устане. Узалуд. Истог тренутка стрпоштао се у блато. Некако се, ипак, довукао до једног обореног дрвета и, придржавајући се за стабло и гране, поново покушао да се усправи. Пресекао га је оштар бол. Схватио је да ће морати да пузи попут осакаћене звери. То је био једини положај у коме је могао да се креће.

ИШЧЕКИВАЊЕ

Закорачио је у непознато с једном једином жељом: да што пре угледа неког живог. Још је био дан, и то му је, у овој тешкој ситуацији, добро дошло. Међутим, из сивих облака убрзо је почела да сипа киша и температура се нагло спустила до нуле: осетио је то по блату које је почело да се леђи.

Штане ће још само нено време користити. Вернон Вилингам се успешно опоравља.

Хладноћа га је све више угрожавала иако је, уз натчовечанске напоре, стално настојао да буде у покрету како би одржао неопходну температуру тела. Успоставио је и одређени ритам кретања бројећи сваки покрет ноге или руке. Бројао је до петнаест, затим се одмарао а онда започињао ново бројање.

Од сваког несвичног шушња подишала га је језа. У шуми је сигурно било и звери.

Једна верерица, радознала и распложена, дуго му је правила друштво скакућући унаоколо. Наједном је наступио чудан мир — као неко ишчекивање. Док је погледом претраживао шипражје, срце му је снажно залупало: иза једног жбуна угледао је два сјајна ока. Стао је као укочен. И очи су биле укочене. Затим су кренуле напред. Којот! Шта ако је око мене читав чопор? Лагано му се приближавао као да нешто испитује. Поново се зауставио на удаљености од око три метра. У том тренутку рука на коју је Вернон био ослоњен поклекнула је. Животиња је зарежала и готово насрнула на њега. И кад је

СА ТЕШКОМ ПОВРЕДОМ КИЧМЕ, СМРСКОМ НОГОМ И РАЗБИЈЕНОМ ГЛАВОМ ВЕРНОН ЈЕ ПУЗАО КРОЗ ШУМУ. У ЈЕДНОМ ТРЕНУТКУ ИЗА ЖБУНА ЈЕ УГЛЕДАО СВЕТЛУЦАВЕ ОЧИ ЗВЕРИ КОЈА ГА ЈЕ ПРАТИЛА...

Вернон очекивао најгоре, окренула се и трчећи удаљила са тог места. Скупио је снагу и кренуо даље.

Међутим, свест је већ почела да му се замућује: док је пузао преко оштрог камења, напола смрзнутог блата и једног леденог потока, пред очи су му стално искрсавали ликови четворо деце која су остала код куће у Илиноису.

Почело је и да се смркава а ни-кога, сем којота, није срео, нигде није стигао. Болови у телу постали су неподношљиви. У очајању је све чешће јаукао помишљајући на најгоре.

ФАРОВИ

Раскрварио је колена, па му је сваки корак био све болнији. Глава му је све чешће падала на груди, у мислима су му се смењивале слике из детињства. Онда га је ухватио дремеж — опасан наговештај да је почео да се предаје.

Једно удубљење у песку учинило му се као најудобнији кревет. Не-

како се дотетурало до њега, завалио унутра и почео да се „покрива“. У ствари, разбацивао је песак и њиме пунио уста а да тога није био свестан.

Тада је, као кроза сан, зачуо нечији глас:

— Верноне, чујете ли ме!? Издржите још мало! Спасени сте!

Једва је отворио очи. Удаљена светлост фарова аутомобила била је још једна потврда да се вратио цивилизацији и да ће убрзо бити са својима. Напетост је попустила и он је утонуо у таму изгубивши свест.

Спасиоци су га однели до прве куће а одатле, амбулантним колима, отпремили у болницу.

Кад се пробудио, знао је да је топао кревет у медицинском центру Сент Луиса овог пута стваран. Крај њега је стајао доктор Џон Донован.

— Невероватно! — чуо га је како каже. — Седам часова пузања по шуми у оваквом стању! То је заиста невероватно!

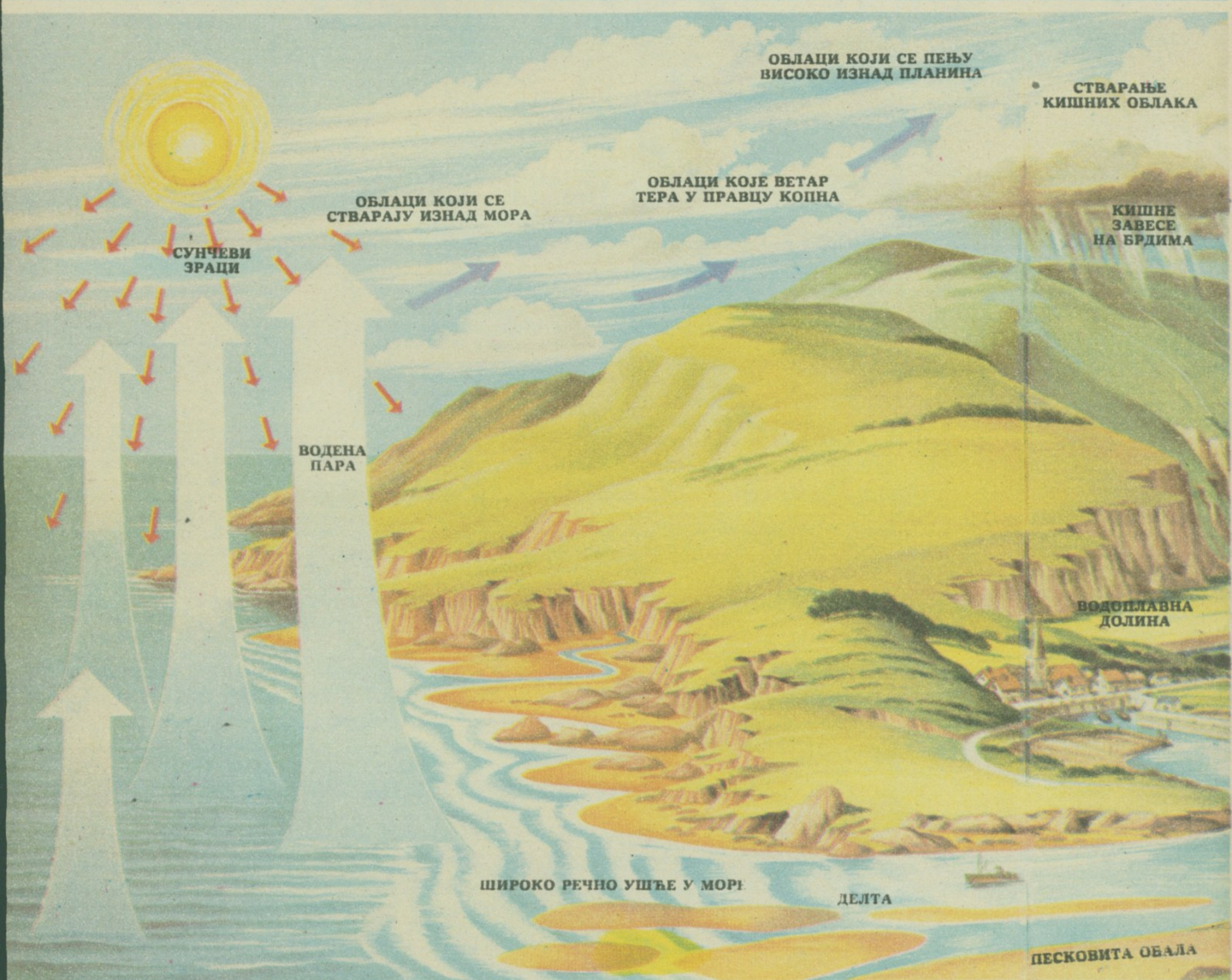
Д. В.

Олупина авиона из којег се Вернон с муком извукао и изборио за живот.

КАКО НАСТАЈУ РЕКЕ

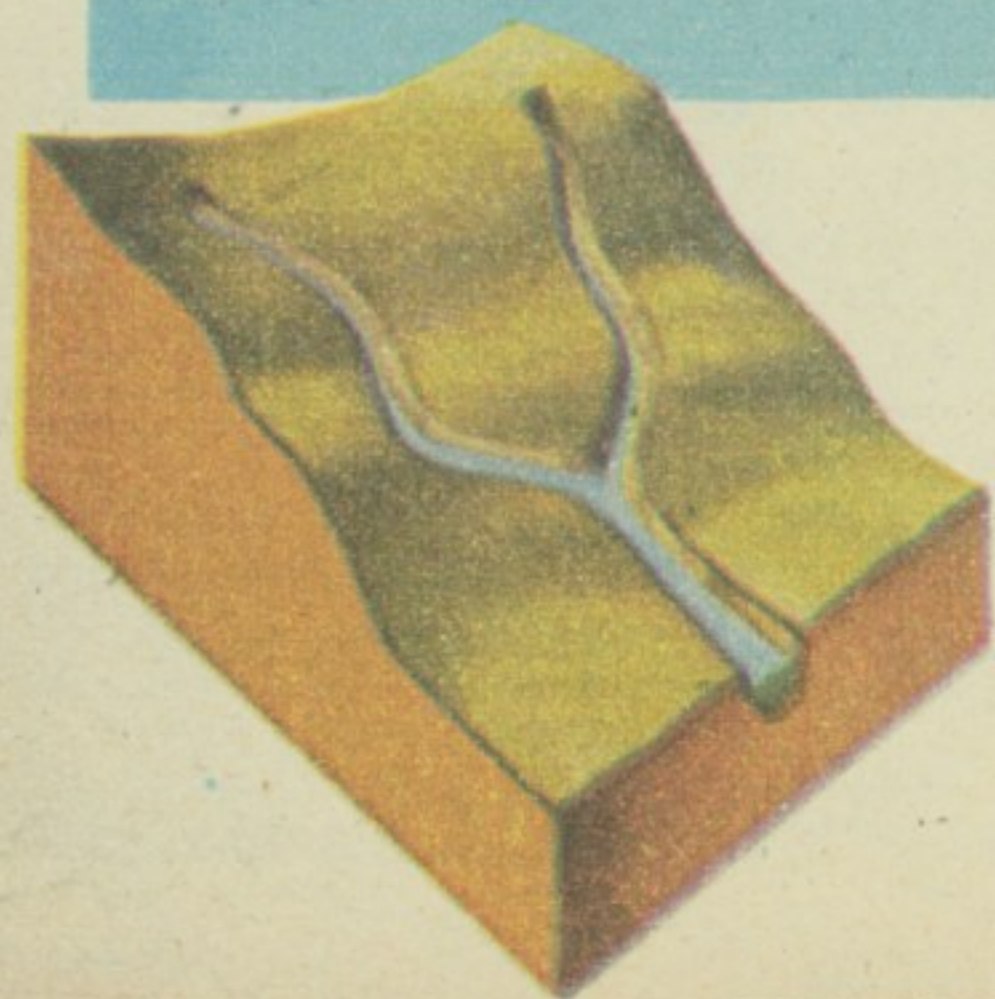
АНТЈЕЛО

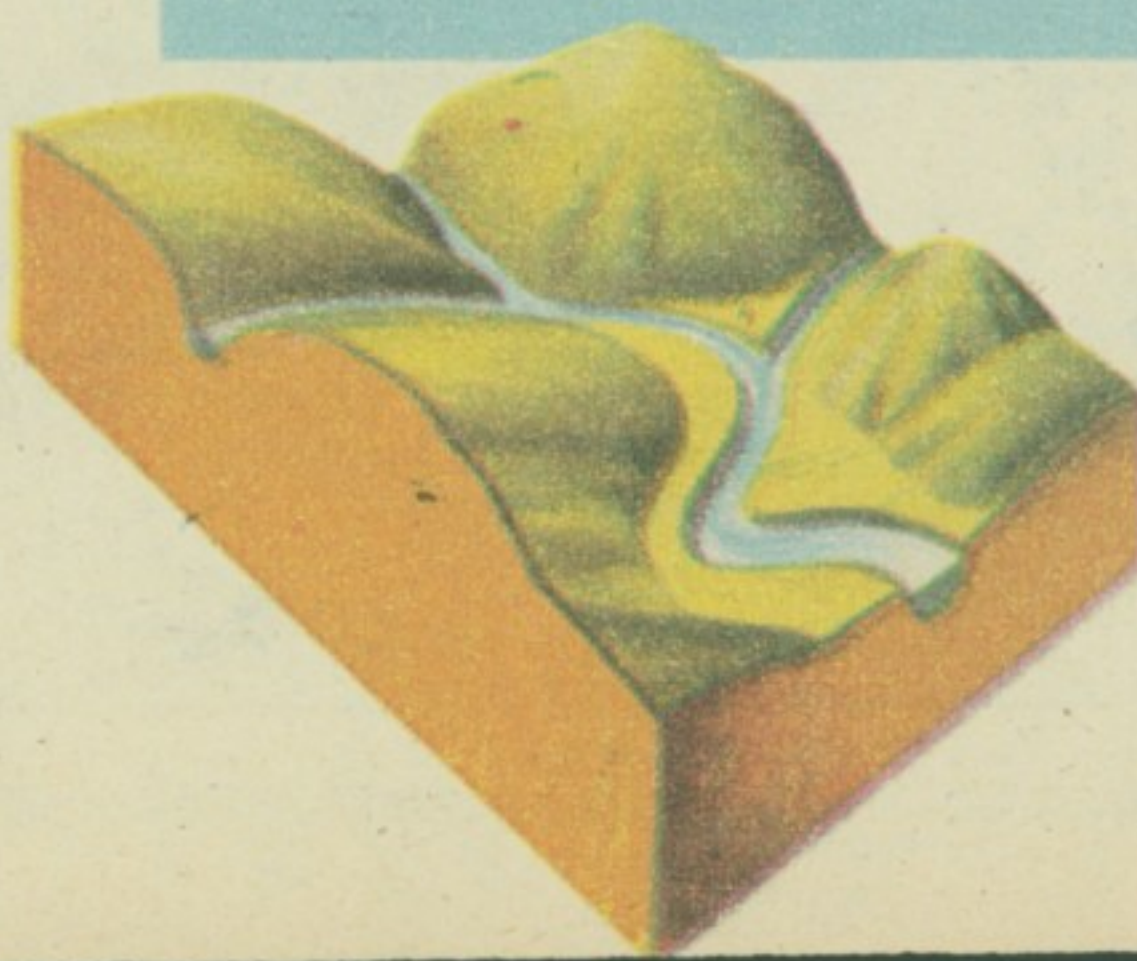
Сунчева топлота загрева морску воду изазивајући испаравање. Водена пара се подиже у атмосферу, кондензује и ствара облаке. И активни вулкани су извор водене паре.

Под дејством ваздушних струјања облаци се у вишој атмосфери померају према копну. Вода се из њих ослобађа у виду снега или кише који падају на висока брда и планине.

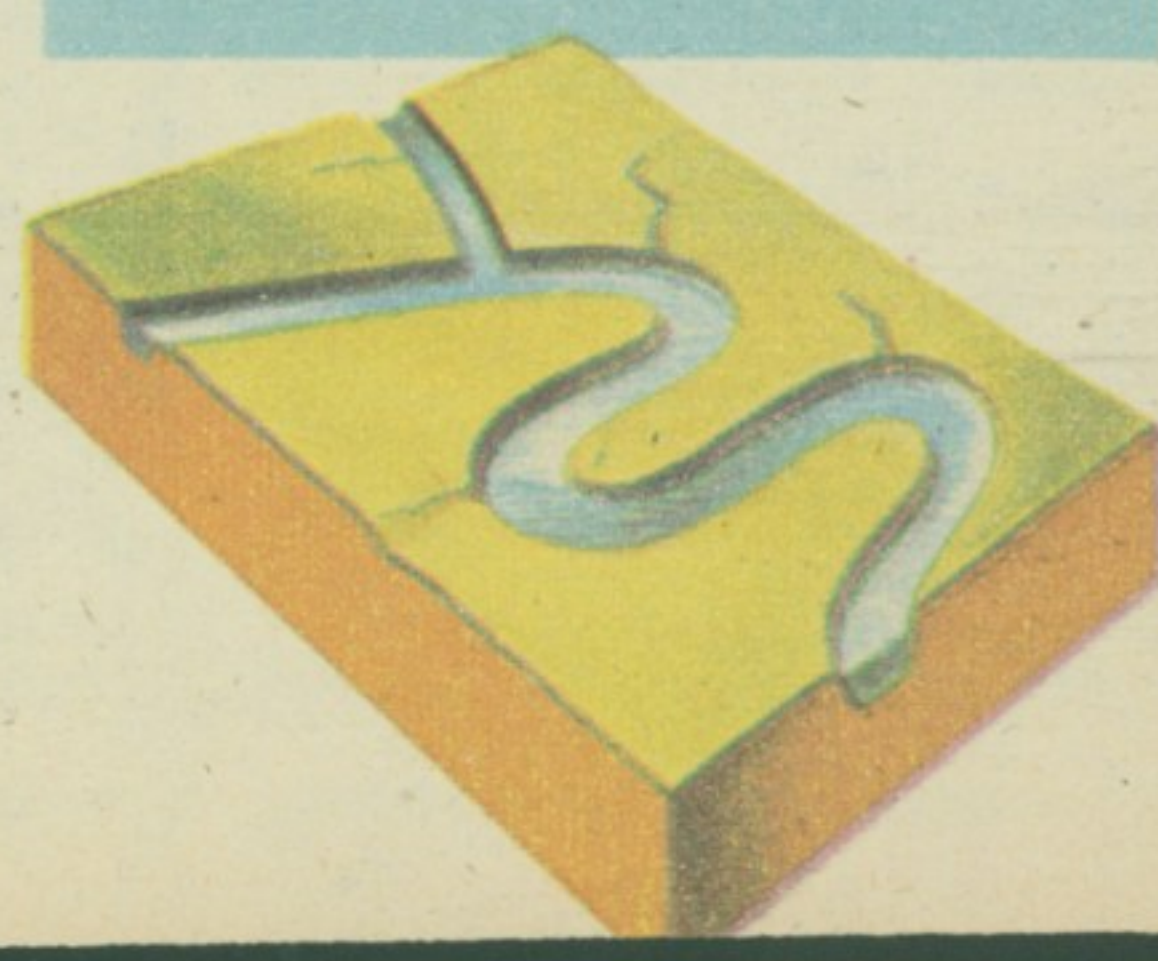
Најранију фазу реке представља њен горњи ток. Ту река извире, слива се великом брзином и ствара вододерине и кланце или кањоне.

У свом средњем току, на благим падинама, реке успорава и шири долине у облику слова V.

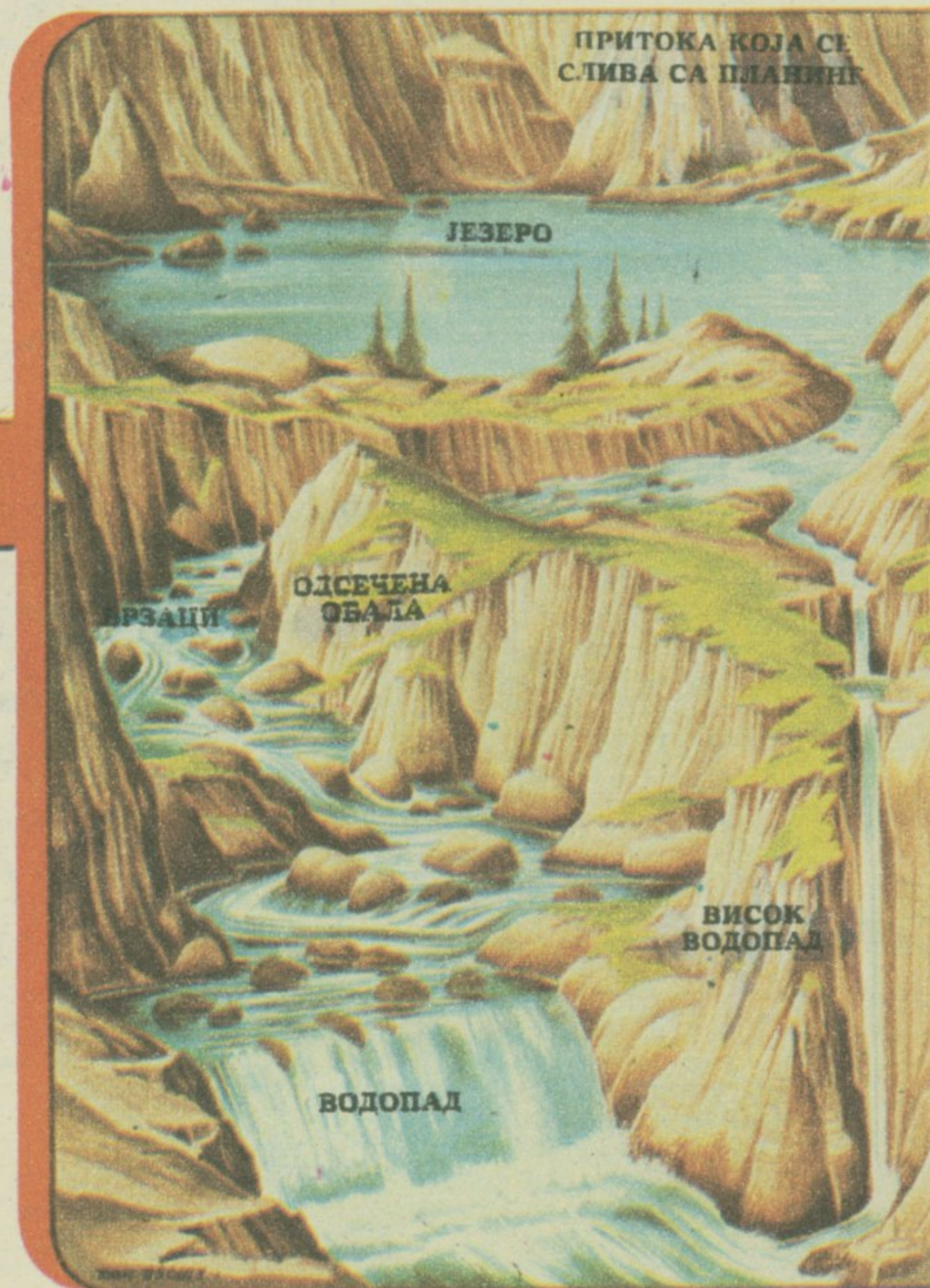
Доњи ток је плодна равница кроз коју река тече лењо и широко као да јој се не жури до језера или мора у које се улива.

В СКОК

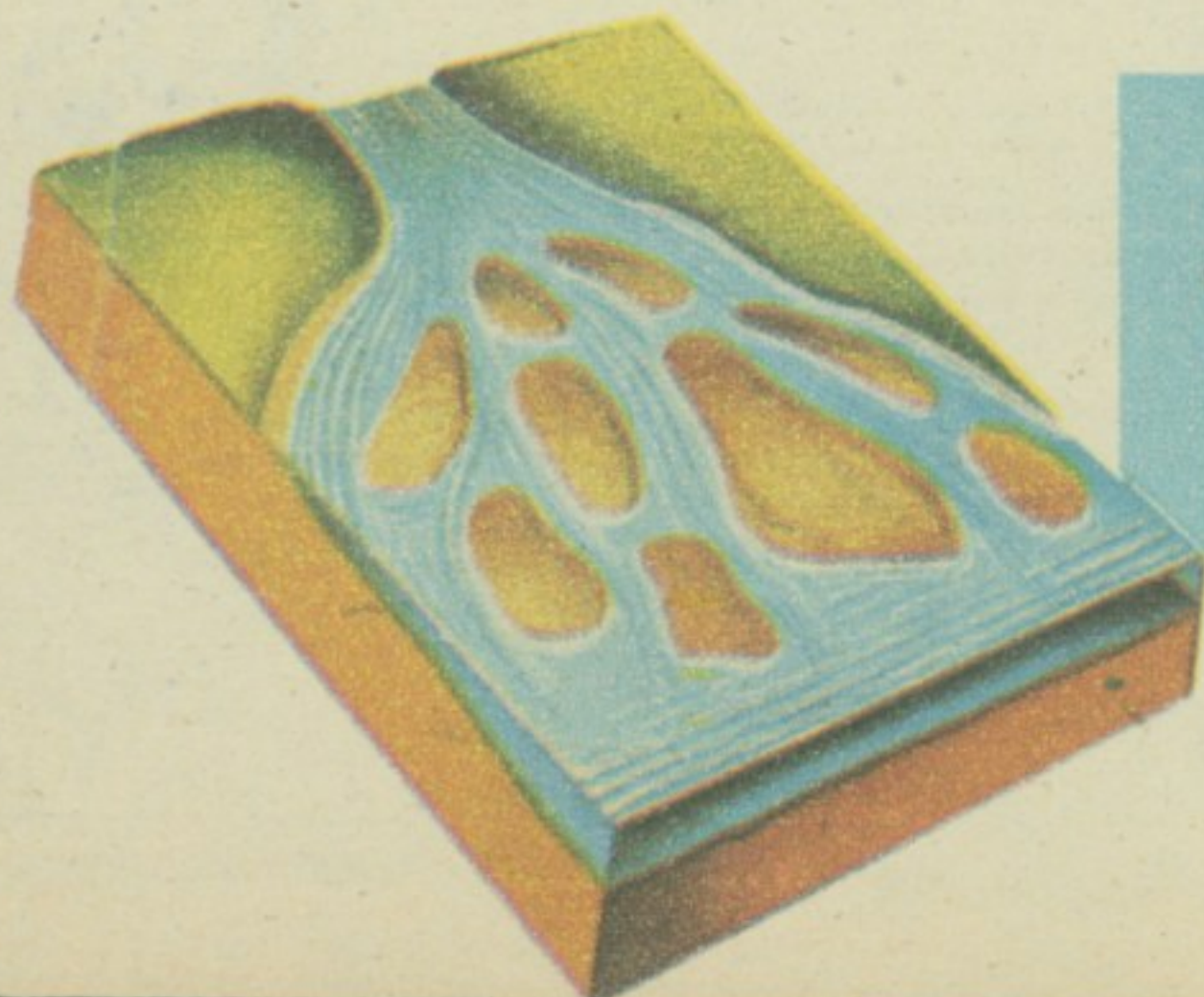

Већу количину падавина упија земља док се вишак претвара у потоке и речице које се обрушавају низбрдо ваљајући са собом у главне реке седиментни талог и растворене минерале.

Глечери се крећу или »тону« веома споро, у просеку неколико метара а често и свега неколико сантиметара дневно. Вода која пада у виду снега претвара се у чврсто ледено поље. Чим лед достигне одређену дебљину, почиње да се креће низбрдо а уз пут се поненад спаја са другим глечерима. Када се спусте на нижи и топлији терен, глечери се топе стварајући читаве речне сливове.

Неке реке имају обично ушће, а неке се уливају у море разгранатом троугластом делтом. Овакво ушће добило је име зато што обликом подсећа на грчко велико слово делта — Δ.

Париз лежи на Сени, Лондон на Темзи, Лењинград на Неви, Рим на Тибру, Београд на ушћу Саве у Дунав. Кажу, нема града без реке. Али, реке не служе само за украс и градови су одвајкада подизани на њима и око њих да би могли да живе и цветају, да се хране и да се бране. На рекама Тигру, Еуфрату и Нилу родиле су се најстарије велике цивилизације и настале прве организоване државе.

Речна мрежа Земље дели се на атлантско-арктички слив који заузима педесет три процента укупног копна, индопацифички, на који отпада двадесет пет одсто копна и унутрашње подручје без отицања са двадесет два одсто копна.

Реке се рађају из безброј безазлених планинских поточића чији су извори под земљом, или стичу из мочвара, или настају од глечера који се лагано топе, или постају од обичне кише. Поред трајних река, у крајевима где је количина падавина увек већа од испаравања, постоје и периодичне, тамо где се киша и сушна доба наизменично смењују, и епизодне реке настају у сушним крајевима после обилних киша.

Реке се уливају у мора, језера и друге реке, али у сувим крајевима нестају у песку а у кршевитим пониру. Све реке које се уливају у главну чине речни систем или мрежу, а поређење је подручје на коме се речни систем развио. Поређење су међусобно спојена развојем.

У уздужном пресеку река се дели на горњи, средњи и доњи ток. У горњем, тамо где река настаје, терен има велики пад, уско и стрмо корито и крупан нанос. Средњи ток је прелаз између горњег и доњег. У доњем току пад терена је незнатан, корито широко, ток спор и разливен, нанос ситан.

Брзина воде у рекама зависи од пада терена и корита — што је терен стрмији, брзина је већа. У равном току корита вода најбрже тече по средини реке, а у кривудама на завојима. Кривудама токови зову се речне окуке или меандри. Име потиче од малоазијске реке Меандра која се данас зове Турмендерес.

Трећем воде у кориту стварају се вртлози и вирови. Водопади настају кад река наиђе на препреку коју не може да савлада па мора да је прескочи, на пример неку тврду стену. Највећи водопад на свету налази се у Венецуели и огранак је реке Карао. Зове се Анђелов скок (Salto Angel). Његова укупна висина износи 979 метара. Пошто се налази на неприступачном месту, откриван је двапут, једном 1912. године да би брзо пао у заборав, и поново 1937. када је амерички пилот Џими Еинџел (Angel-an-џео) ударио авионом у оближњу стену. Он га је и измерио и за успомену му оставио своје име.

Кањони су дубоке стрмо урезане долине река које се стварају непрекидном снажном речном ерозијом у полупустињским крајевима или у пропусној подлози као што је, на пример, крш. Највећи кањон на свету је Велики кањон Колорада у америчкој држави Аризони — дугачак је 450 километара а дубок 1.800 метара, односно више од два километра!

Две најдуже реке на свету су Нил — 6.670 километара — који извире дубоко у срцу Африке а улива се у Средоземно море — и Амазон који током од 6.437 километара тече кроз Јужну Америку и улива се у јужни део Атлантског океана. Године 1958. откривено је да испод Нила тече река чији је годишњи проток воде шест пута већи од Ниловог и износи 500 хиљада милиона кубних метара.

Најкраћа река на свету зове се једноставно Ди (Д). Она својим скромним током од 134 метра повезује Баволје језеро у америчкој држави Орегон са Тихим океаном.

СЛУЧАЈ АГАЈЕВ

ЖИВОТ становника села Тикјабанде у совјетском Азербејџану годинама је текао тако да би могао да се опише у неколико речи: миран и у својој једноставности чак — једноличан. Такав је био све док се није појавио „случај Агајев“. Због њега су светиљке почеле касније да трну, суседи чешће да се окупљају и остају до касно у ноћ. Тема свих разговора била је: шта с Агајевим? Чули су се разни предлози, помињала мање или више прикладна решења, инсистирало на чврстом ставу. Тим пре што се Агајев показао као „тврђ орах“. И даље је терао по своме: устајао у свануће и изгонио стадо у планину. Међутим, Мешид Агајев није делио то мишљење и зато је почео да избегава сусрете. Селане то није поколебало: упорно су наставили да га пресећу, наговарају, убеђују све док није пустио и пристао да оде у пензију са 120 година радног стажа!

ТРИ СИНА У ТРИ ВЕКА!

Мешид Агајев није остао дуго код куће: упркос своје 142 године поново је дошао на посао. Тврдио је да му је код куће досадно и да не може да трпи беспослицу јер се боји да ће од ње умрети.

— Ширали Муслимов би живео и више од 168 година — говорио је — да није престао да ради. Ја желим да га надживим.

Није искључено да ће Агајев то и успети. Биолошка истраживања не само да допуштају ту могућност већ иду и много даље и указују на резултате по којима је човеков организам програмиран и за битисање од 200 година! Неки авангардни ту цифру померају чак и до 800!! У осталом то и није тако много у односу на 930 година колико је, по предању, живео Адам, први библијски човек. Али, ни наш грешни и заведени предак не би могао да се похвали најдубљом старошћу: легендарни Ноје надживео га је за 20 а често спомињани Метузалем и за свих 39 година.

Да су ове приче тачне, човек би преузео примат

од китова, код којих је највећа забележена старост 400 година, и тако избио у сам врх листе најдуговечнијих сисара. А пошто оне то нису, не преостаје нам ништа друго него да се са својих 70-80 година живота, што се иначе у савременом свету сматра „нормалним“ трајањем људског века, задовољимо златном средином и наставимо да размишљамо, рецимо, о Французу Пјеру Дефорне-лу чији се први син родио 1699, други 1738, а трећи 1801. године!

Историја бележи и друге примере дуговечности. Један од њих је и онај Кинез Ли Чунк Јуна који је наводно живео 252 године. Вредан спомена је и Енглез Томас Пар који је живео сто година мање и умро „пре времена“ јер се просто провалио од јела кад га је у госте позвао краљ. Из овог последњег примера можемо да извучемо важну поуку: с јелом не треба претеривати. То мисли и један од наших стогодишњака, Расим Зендели, који каже:

— Никад у животу нисам био сасвим сит. Кад једем па чујем оно „хик“, тад оставим хлеб. Ето то је цела тајна: да се никад не буде сит!

Истраживања совјетских научника показала су да је Расим Зендели у праву: примећено је да су кавкаски стогодишњаци — мршави. Испоставило се да они редовно узимају мању количину дјула (калорија) од оне која се препоручује.

РЕЦЕПТ КОЈИ НЕ ВАЖИ

Шта је то што неким људима омогућује да постану стогодишњаци? Дуго се веровало да је то живот на великој надморској висини, чистом сеоском ваздуху, уздржавање од алкохола, дувана, кафе. Али, мада је највише стогодишњака у свету у планинским пределима совјетских република Грузије и Азербејџана, показало се да их у другим земљама, на пример у Немачкој, имао у приличном броју и то у равницама. У Америци, од хиљаду оних чије се године пишу троцифреним бројем, више од половине живи у густо насељеним о-

бластима између Бостона и Вашингтона и на обалама Мисисипија. Очигледно, сам за себе, чист планински ваздух није чудотворан. Што се уздржавања од дувана тиче, међу стогодишњацима има готово 90 одсто пушача. Многи од

Хрватској 20-25 година. Тек у 18. столећу, као последица побољшаних услова живота, људски је нешто дужи: то се види и на примеру Швеђана који су, забележено је, 1775. догурали у просеку до 34,5 године. Просечни Америка-

рих особа нижа него код младих и да је узрок губитка телесне топлоте смањење количине воде у организму.

Ове поставке античких природњака одржале су се, уз мање или веће допуне, све до 18. века када је научни свет почео да износи и неке нове идеје о процесима старења. Једна од њих заснивала се на претпоставци да свако живо биће долази на свет с одређеном количином енергије која се временом све више троши и троши и... И тако док се сасвим не утроши а онда, зна се — човек умире. Крајем 19. и почетком 20. века јављају се теорије да су основни узроци старења промене у метаболизму и оксидационо-редукционим процесима. Наука је установила да се ове промене у организму заиста дешавају, само није утврдила да ли су оне узрок старења или пак његова последица?

Велико интересовање изазвала је хипотеза руског биолога Мечникова по којој главног кривца за појаву старости треба тражити у штетним материјама које се стварају у организму и делују као отров. Као на најопасније троваче у нашем телу указао је на продукте метаболизма бактерија дебелог црева који се путем крви разносе у све органе. Развијајући даље теорију, руски науч-

оних који су зашли у „треће доба“ не одбијају, с времена на време, чашницу алкохола.

Ни теорије о значају телесне конституције нису потврђене, али је запажено да постоје разлике између раса и оне везане с пословима који се обављају. Тако је утврђено да жене управо због тога како и колико раде живе дуже од мушкараца. Од 21.700 стогодишњака, колико је 1971. године регистровано у Совјетском Савезу, три четвртине су биле жене. А сада нешто што звучи као парадокс: мушкарци који доживе дубоку старост, обично су много бољег здравља од својих вршњакиња.

За разлику од модерних времена, у античко доба људски век трајао је много краће: натписи на споменицима показују да је просечни Грк или Римљанин живео 20 до 30 година. Ни у средњем веку старосна граница се није нарочито попела просечна дужина живота у то време у Словенији била је 22—25 а у

нац ту „старост“ није успевао да дочека ни 1800. Али зато данас може да се похвали и са свих седам деценија. Што се нас Југословена тиче, ствари стоје овако: наш човек је 1860. једва успевао да доживи 30 година. Сада је, наравно, сасвим друкчије: по подацима из 1971. мушки део становништва догура до 65,35 а женски и до 72,92 године. Охрабрујуће, зар не?

ЦРЕВЦЕ ОПАСНО ПО ЖИВОТ

Зашто човек стари — питају се људи од давнина. У трагању за одговором неки су дошли до закључка да је старост заправо — болест. Неки други су, као Аристотел, сматрали да је старост последица „постепеног губитка природне топлоте коју свако биће има у себи од почетка индивидуалног живота“. Ову теорију прихватили су Хипократ и Гален и допунили је запажањима да је телесна температура код ста-

Сћари Меџиг окренуо је про-
шћиб себе цело село јер је шћр-
гоилабо одбијао да оде у џен-
зију мада је исћуњавао све ус-
лове за њу: имао је 120 јодина
радној сћажак!

ник је дошао до закључка да би старење могло да се успори хируршким уклањањем овог опасног црева. Мечников је иначе био уверен да бактеријско

стављено преко двеста теорија. Аутор једне од њих је амерички геронтолог др Ричард Хоншилд: он сматра да човек стари због тога што његови гени не

труљење у дебелом цреву може да се спречи уношењем у организам већих количина јогурта и киселог млека. Да је он био на правом путу, доказује и податак да се основна храна кавкаских али и наших кривовирских стогодишњака састоји управо од млечних производа.

МОЖДА ЈЕ СПАС У ЛЕДУ?

Тајну човекове дугевечности није решила ни модерна наука иако је по-

располажу информацијама које би му омогућиле да живи дуже од претка. „Одложити“ старост могућно је, каже, стварањем специјалног заштитног механизма. Експерименти које је вршио са диметиламино-етанолом, једноставним молекулом којег има и у животињама и у човеку, али у ретким траговима, показали су да би он могао успешно да „поправља и обнавља“ оштећене ћелијске мембране.

У Совјетском Савезу група научника проучава утицај електромагнетског поља на ћелије у уверењу да би она могла да освеже изгубљену виталност ћелија. На исту идеју дошао је и мађарски научник Барноти који је успео да подмлади групу мишева: изложио их је неколико недеља дејству електромагнетских таласа.

Доктор Џон Хелер из Нове Енглеске поставио је хипотезу да би процес старења могао знатно да се успори кад би се из сасвим младе јединке извадило неколико ћелија код којих главни хемијски састојак, иначе носилац наследних функција, још није почео да се „квари“. Издвојене ћелије држале би се 20-30 година на температури од минус 270°. Чим би на човеку почели да се појављују знаци старости, власнику би требало вратити ћелије које су сачувале младост. Једини проблем је како их унети назад? Један од могућих начина је да се са-

чуване ћелије обавију протеинским омотачем вируса а њима већ неће бити тешко да продру у организам.

Веома је занимљиво да се могућност продужетка живота можда крије у ћелијама — рака. Познато је, наиме, да се у ћелијама злоћудног тумора не примећују знаци старости. Ако се покаже као тачна претпоставка да су узроци рака вируси, онда, на путу наше продужене младости, стоји само задатак да се пронађе средство које ће хемијски изменити ћелије од чијег размножавања данас умире веома велики број људи и тако их учинити не само безопасним већ и корисним.

ВЕЧИТА КОЖА

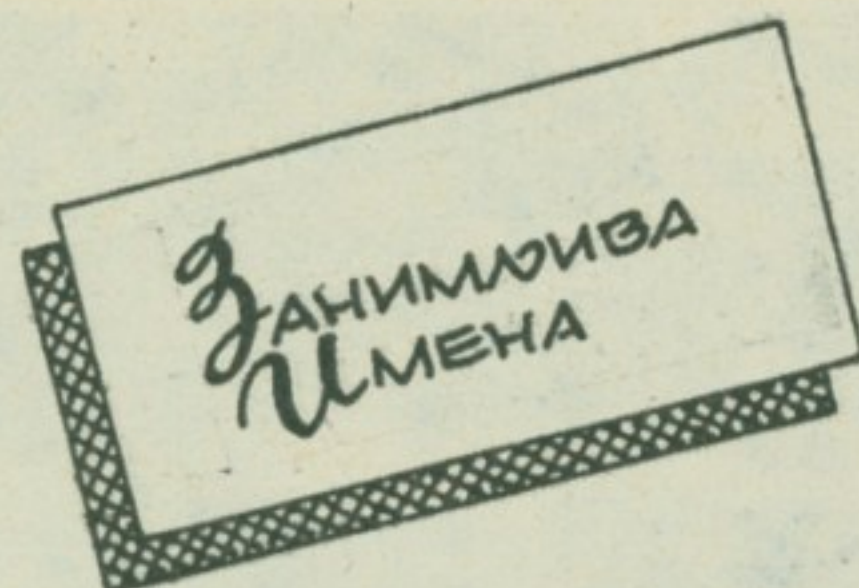
Посматрајући грађу ћелије Американац Леонард Хајфлик дошао је до закључка да ћелије после извесног броја деоба пропадају и да се при том њихов број прогресивно смањује. Најслабашније, пропадају највише склоне су нервне ћелије и везивна ткива. То одумирање почиње изменом ћелијске структуре при чему једно губи контролу над цитоплазмом. Ремети се и синтеза нуклеинских киселина, беланчевина и фермената. Те прве знаке старости које ми нисмо у стању да приметимо прате промене на артеријским крвним судовима, у функционисању крвотока, измењеној грађи срчаног мишића. Ни плућа не остају поштеђена: услед слабења еластичитета и проширења плућних мехурића смањује се способност размене гасова. Јављају се промене у раду жлезда с унутрашњим лучењем, ткива губе течност, смањује се телесна тежина, мозак губи по сто хиљада ћелија дневно, мишићи се смањују и слабе, зглобови постају крути и окоштавају.

Све ово оставља јасан траг и на наш спољни изглед. Смањује нам се висина, коса губи боју и опада, очи постају замућене, кожа се бора. Занимљиво је да она, иако спада у ткива која се стално обнављају, упадљиво мења свој изглед не својом „кривицом“ већ захваљујући „посусталим“ ћелијама крвотока, плућа, органа за варење.

Читава армија научника данас врло амбициозно ради на проналажењу узрока старости и њеном успоравању. Њој припада и Румунка др Ана Аслан која на геријатријском конгресу још 1957. године изнела резултате својих покушаја подмлађивања новокаинном, једним од састојака и код нас врло популарног „геровитала“.

У новије време све више се говори и о пчелињем млечу који, не без претеривања, називају „еликсиром живота“. Да ли је он то заиста?

Олга Вукадиновић

ШЕКСПИР КАО КУМ

Био у млетачкој војсци један црнац, храбар и вешт ратник, ожењен младом и лепом Дездемоном. Из зависти, један пакосни дворанин почео је да га убеђује како му је жена неверна. Пошто је био веома љубоморне природе, црнац је у то поверовао, па је задавио недужну Дездемону — а кад је увидео своју заблуду убио се и сам.

Такву жалосну причу испричао је у 16. веку италијански књижевник Ђанбатиста Ђиралди Чинцио. Ако вам се прича чини позната, то је зато што је на основу ње један много познатији књижевник, енглески драматичар Вилем Шекспир, написао своју трагедију „Отело“. За испитиваче Шекспировог дела ту се крије једна загонетка. У изворној причи ни главни јунак ни клеветник немају имена, него је први означен само као „један црнац“, а други као „заставник“. Откуда Шекспиру име Отело, и зашто се клеветник код њега зове Јаго? У Италији тога времена ни једно ни друго име није постојало.

Мада сигурног одговора нема, данас се претпоставља да је Јаго у ствари скраћени облик шпанског имена Сантјаго, будући да су народи северне Европе и тада и касније редовно бркали италијански језик са шпанским. Што се главног лица тиче, стари документи показују да је у северној Италији постојало презиме Отели, Отело или Отелио. Могућно је да је Шекспир упознао неког човека с тим презименом, па је помислио да је то италијанско крсно име.

Ипак, кад би се којим чудом дигао из гроба, Шекспир не би имао много разлога да се стиди своје грешке. Данас многи Италијани носе лично име Отело, а оно је узето управо из Шекспирове трагедије. У прошлом веку позориште је било изузетно популарно у Италији, па су многа деца крштавана по угледу на личности из позоришних комада. Тако се међу омиљеним именима у овој земљи нашло не само Отело, него и Амлето, како на италијанском гласи име другог Шекспировог јунака — Хамлета. При том је посебно занимљиво да име Хамлет није никада давано живим људима ни у једној земљи осим Италије. Из драме „Хамлет“ Италијани су преузели и једно женско име — Офелија.

Укратко, потврдило се да велики уметник не мора увек да се ропски придржава стварности јер може и сам да мења ту стварност. Да је жив, Шекспир би могао да каже:

— Жао ми је што личностима својих комада нисам дао имена која боље одговарају месту радње. Али ако већ ја нисам умео да узмем имена правих Италијана — узели су их они од мене!

КАРНЕВАЛИ КРОЗ ИСТОРИЈУ

НЕСТАЈУ ПРАЗНИЦИ

ОД ПРАСТАРЕ СВЕТКОВИНЕ КОЈА ЈЕ ЉУДИМА ПРУЖАЛА ПРИЛИКУ ДА СЕ ОСЛОБОЂЕНИ СВИХ СТЕГА ПРЕДАЈУ НЕОБУЗДАНОМ ВЕСЕЉУ И ЗАБОРАВЕ НЕВОЉЕ, ОСТАЛЕ СУ САМО ПОВОРКЕ ПОД МАСКАМА, КАО ТУРИСТИЧКА АТРАКЦИЈА И ЗАБАВА ЗА ДЕЦУ.

Карневал има веома сложено порекло и готово је немогуће набројати све облике ове свечаности, као и разне обичаје везане за њега од којих су неки стари преко десет хиљада година. Ни данас карневалске свечаности нису свуда исте — различито изгледају различито трају, организују се у различито доба. У наше време ова славља немају више ни чег заједничког са религијозним сбрелима иако је сасвим извесно да су у њима садржани неки такви мотиви и утицаји.

Порекло карневала је страх. Са наиласком зиме и оскудице примитиван човек, суочен с неизвесношћу, патњама и страхом, осећао се усамљен и недовољно спреман. Али, чим би се сунце вратило и живот на земљи почео да пулсира, човек је сматрао да су све недаће пребројене и да се враћају дани изобиља. После дуготрајног одрицања и зебње поново је био у прилици да се радује, и ту своју раздраганост изражавао је у виду нарочитог славља.

Сличан карактер имају и светковине које данас неки народи одржавају пред почетак жетвених радова и после већих природних катастрофа. Они верују да је „зао

дух“ узрок патњи и немаштине а против њега се једино може борити ритуалима плодности — оргијама које човеку, макар за кратко, доносе радост и задовољство.

КОЗА И ПАС

Реч „карневал“ скована је од два латинска израза: »carni vale« (збогом, месо) и »carnem levare« (уздржавање од меса). Код старих Римљана ова реч означавала је оргијашко славље које је следило или претходило периодима кад је месо изостављано из јеловника. Сврх поста била је јачање воље, карактера и — заједништва, он је важио за све, и најбогатије и најбедније.

Још један израз подсећа на реч карневал — »carnus navalis«. Био је то чамац који су, у време прослава култа плодности, улицама старог Рима вукли на запрежним коњима. Ове светковине приређиване су у периодима уздржавања од јаке хране и подсећају на данашњи обичај муслиманског живља које после поста у време Рамазана три дана приређује велико славље.

Култ плодности у старом Египту имао је своју богињу Изиду. Веровало

се да кад она оплакује убијеног брата-супруга Озириса надоласке воде Нила, а с њима и поплаве које су овој земљи доносиле изобиље. Пролећне прославе у част ове богиње, са поворкама барки на Нилу и весељем

без граница, претеча су правих карневалских свечаности.

Код старих Грка слављен је Дионис. Такође у пролеће, улицама Атине, као симбол плодности, ношене су барке украшене цвећем. За њима су ишли маскирани људи, играчи и музичари, а пре свих младићи који су певали дрске непристојне песме и уз то носили огромне симболи плодности начињене од картона.

Код Римљана је било више различитих светковина ове врсте. Најпознатије су Сатурналије — у част бога Сатурна — којима су они обележавали завршетак сетвених радова. Карневалски дух имао су и такозване Луперкалије. Ове прославе започињале су жртвовањем животиња — козе и пса. Затим су крвави ножеви прислањани на чела двојице одабраних младића, а мрље потом брисане вуном која је

била натопљена млеком. После ове церемоније њих двојица су морали да се смеју како би доказали да је ритал имао дејство. Следила је игра младића током које су се играчи удараали бичеви-ма.

БАХАНАЛИЈЕ

У прославе посвећене богу Сатурну који је, по веровању, људима обезбеђивао равноправност и живот у слободи, Римљани су временом увели „краља карневала“ у виду лутке. Он је учесницима у свечаности допуштао да замене друштвени положај (робовима се пружала прилика да их служе њихови господари) и ношење кратке тунике, како би се свима омогућило да истражују своје најскривеније жеље. Лутан је затим спаљиван. Болест, страховања па и грехови, нагомилани током зимског периода, са њим су, наводно, нестајали и у наступајућем периоду могло се рачунати на благонаклоност Сатурна ког су на овај начин „одобровољили“.

Карневале су затим прихватили сви европски чароди и спојили их са већ постојећим традиционалним свечаностима. Пошто није могла да их забрани, црква их је такође прихватила, али је за њих одмах прописала нека правила.

Сатурналије и Луперкалије ускоро су замењене шалјивим прославама на којима су засноване данашње карневалске свечаности. Али, свечаности које су започињале у цркви а настављале се на улицама, у виду процесија, често су прелазиле границе пристојности и изазивале тешке напоре. На ограничења цркве маса је реаговала крајношћу: славља је лудост у којој је сваки поступак налазио оправдање.

Данас су најлуђи карневале они у Немачкој. Немци их сами називају „празници лудости“, а маске „лудацима“.

ВАНЗЕМАЉСКА БИЋА

Папа Павле II је половином петнаестог века у карневалске свечаности

ДОН НЕ ПОПАДАЈУ

Најпознатији карневале у свету данас су они који се одржавају у Ници и у Вијаређу. У Ници се производња маски и опреме за ове свечаности претворила у праву индустрију. Овде карневал води порекло из новијег времена, док је карневал у Вијаређу наставак италијанске карневалске традиције.

Два карневала на америчком континенту на најбољи начин оживљавају пагански дух ове свечаности: карневал у Рио де Жанеиру и у Њу Орлеансу. У Бразил су га донели Португалци, али је маштовитост црнаца од њега створила истински празник лудости и изненађења. Уз паклени ритам музике „кариока“, при чему стотинак школа за самбу представља своје најновије композиције, домаће становништво и многобројни туристи из целог света више од двадесет четири часа не престају са игром и лудоријама. Док не падну с ногу.

ЛУДОСТИ

уврстио маскенбал. Тако је маска, прихваћена више стихијски него срачунато, постала најбитнији елеменат карневала. Очигледно, људи су хтели да избегну да се њихова разузданост и раскашаност третирају као лудост, па су се скрили иза маске. С друге стране, народно веровање прихвата маску као помоћно средство у борби против „зимских демона“ који, наводно, највише дижу главу пре него што их топли сунчеви зраци не растерају.

Маска је у осамнаестом веку постала велико друштвено зло јер је омогућавала преваре, интриге и дрскости свих врста.

Данас су маске које представљају необичне и зобличене ликове или личности у моди, разне звезде, само комерцијалне верзије карневалских „магичних“ маски које се понегде још могу наћи.

Карневалске маске начињене од дрвета уобичајене су и у неком нашим западним крајевима највише у Далмацији, Словенији. У време поклада овакве машкаре, са штаповима и клепетушама у рукама, огрнуте кожом од овна или јарца, појављују се на сокацима — играју, вичу и снажно тресу клепетушама како би растерали „зло“. Постоји и обичај да се, у дане карневала, узму тикве и из њих избаце семенке, затим се на њима направе отвори за очи, нос и уста и да се, са горућом свећом унутра поставе на усамљена места тако да изгледају као некаква ванземаљска бића која треба да застраше све оне мрачне силе које прете човеку.

Д. В.

**»ПЛАН МЕНХЕТН«
ЗАМАЛО
НИЈЕ ПРОПАО**

АГЕНТ 146 И БИЛИ

Вест је доиста била толико сензационална да је СС-генерал Валтер Шеленберг, недавно шеф хитлеровске контрашпијунаже, затражио да га фелдмаршал Кајтл одмах прими, упркос томе што је био 25. децембар 1944, сам дан Божића.

— Фелдмаршал Кајтл је на седници Врховне команде — објаснио је његов ађутант. — Команданти појединих фронтова управе подносе извештаје.

Млади СС-генерал био је одлучан.

— Реците му да је сво најважније обавештење до кога сам успео да дођем у току овог рата.

ЛЕП ПОКЛОН ЗА БОЖИЋ

Петнаестак минута касније шеф немачког Генералштаба — фелдмаршал Кајтл дао је у свом кабинету руком знак Валтеру Шеленбергу да седне у фотељу преко пута њега.

— Управо сам примио шифровану поруку из Њујорка од нашег агента Ерика Гимпела — почео је Шеленберг одмах да излаже. — Американци се налазе пред великим успехом који може довести нашу ратну победу у питање. Молим вас, прочитајте сами.

Кајтл је сумњичаво погледао свог амбициозног помоћника. У ствари, дешифровани текст био је врло кратак, али је много значао.

АМЕРИЧКА АТОМСКА БОМБА БИЋЕ ГОТОВА ЗА НЕКОЛИКО МЕСЕЦИ У ТЕНЕСИЈУ ЈЕ ПОДИГНУТА ОГРОМНА ФАБРИКА ЗА ЊЕНУ ПРОИЗВОДЊУ. ПРВА ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА ЕКСПЛОЗИЈА БИЋЕ ИЗВРШЕНА ЗА ДВА-ТРИ МЕСЕЦА. ЛЕТЕЋЕ ТВРЂАВЕ Б-29 ВЕЋ СЕ УВЕЖБАВАЈУ ЗА БАЦАЊЕ БОМБЕ. МОГУЋЕ ЈЕ ПОКУШАТИ САБОТАЖУ.

Неколико тренутака владала је ледена тишина. Фелдмаршал је нервозно грицкао усне. Најзад је праснуо:

— Заиста леп божићни поклон! После подне ћу реферисати фирери о ратној ситуацији. Знате ли шта имам да му јавим? Наша офанзива на западу, у Арденима, заустављена је а Совјети су на свега педесетак километара од Варшаве. Па сада још и ово! Чујте, не бисмо ли то могли оставити за сутра?

Шеленберг је знао да је Кајтл стари лисац, али сад је био изненађен колико је неодлучан. Јасно, требало

НЕМАЦ ЕРИК ГИМПЕЛ БИО ЈЕ НА НАЈБОЉЕМ ПУТУ ДА САБОТИРА ИЗРАДУ АМЕРИЧКЕ АТОМСКЕ БОМБЕ. ЈЕДНО САМО НИЈЕ ПРЕДВИДЕО: ДА ЋЕ МУ СЕ КОМПАЊОН НАПИТИ У БАРУ.

је издржати провалу Хитлеровог лудачког беса.

— Па, фирер ће то или касније морати да сазна — мирно је наставио шеф контрашпијунаже. — Зар вам се не чини боље да целу буру прегрмите у један мах?

Стари фелдмаршал је дуго размишљао.

— Имате ли баш толико поверења у тог нашег Гимпела — почео је нову тактику. — Можда су то само претеривања или нагађања са којима се не бих смео појавити пред фирером. Шта ако је пао у руке Американцима, па сад сеје код нас страх?

— Ерик Гимпел је један од мојих најбољих људи — упорно је настављао Шеленберг. — Сва његова досадашња обавештења била су изузетно значајна Хитлеру. Дозволите мени да га посетим и изнесем му свој план како да уништим америчку атомску бомбу још у зачетку. То је наша једина шанса! Зар ме не схватате?

ЗОВЕМ СЕ ЕДВАРД ГРИН...

Почетком октобра 1944. немачка подморница U-1230 кренула је из норвешке луке Хортен преко Атлантика, према Сједињеним Америчким Државама. Пуних 46 дана пробијала се поред савезничких конвоја, кроз бројна минска поља, пловећи стално испод површине мора како је нико не би могао омести у њеној тајној мисији.

Касно ноћу, уочи 29. новембра, капетан подморнице Хилбих угледао је кроз перископ америчку обалу. На 350 метара од ње, снажни мотори су заустављени да се не би чули на копну, и подморница се нечујно, невидљива у поmrчини, приближила обали на свега шездесетак метара.

У воду је спуштен чамац са веслима. Прво су у њега ушла два морнара, а за њима два цивила у кишаим кабаницама и с торбама у рукама.

— Ако неко покуша да вас омете при искрцавању — давао им је капетан подморнице последња упутства — пуцајте и брзо натраг!

Морнари су без тешкоћа искрцали двојицу ђутљивих на америчко тле и вратили се у подморницу која је одмах кренула натраг.

Двојица незналица стајали су неколико тренутака на пустом терену, недалеко од Њујорка, док их је киша заливала. Морали су да се приберу, смире и одлуче шта ће даље.

Били су то људи СС-генерала Валтера Шеленберга.

Први, Ерик Гимпел, славан под тајним именом „Агент 146“, био је већ неколико пута у САД јер је одлично говорио енглески. Он је руководио овим подухватом. Његов сарадник, онај други, био је Вилијем Коупло, дезертер из америчке војске кога су хитлеровци успели лако да заврбују, час га застрашујући, час обасипајући обећањима.

Стигли су убрзо до друма, али су се запутили пешке јер су хтели да избегну додир са људима и возилима.

После двочасовног лутања по киши и скривања по јаругама, доспели су до једног мотела.

Ту су остали десетак дана, да се одморе и снабдеју свим потребним стварима, почев од оних најситнијих па до одеће: нису смели користити ниједан предмет израђен у Европи.

Ерик Гимпел је имао тежак задатак. Морао се потпуно преобразити у свакој ситници, чак и најмањој, морао је постати Американец јер би чак и површни додир са било којим грађанином САД за њега могао постати кобан.

Шетајући по соби мотела непрекидно је учио своју лекцију:

— Зовем се Едвард Грин. Имам 31 годину. Нисам узет у америчку војску јер сам слабог здравља. Рођен сам у Брицпорту, у савезној држави Конектикат. Зовем се Едвард Грин...

То понављање наглас ишло је у бескрај.

Вилијем Коупло није имао тешкоћа око адаптирања на америчку средину, али његова кукавичка природа пратила му је на сваком кораку проблеме. Уосталом, имао је разлога за страх. Он је био издајник своје земље и у случају да га нађуше био би одмах стрељан. Зато је Би-

ли, кад год би пошао у набавку, свраћао да алкохол у улије минимум храбрости.

ЧАРЛС БРАУН ПРОКЛИЊЕ СУДБИНУ

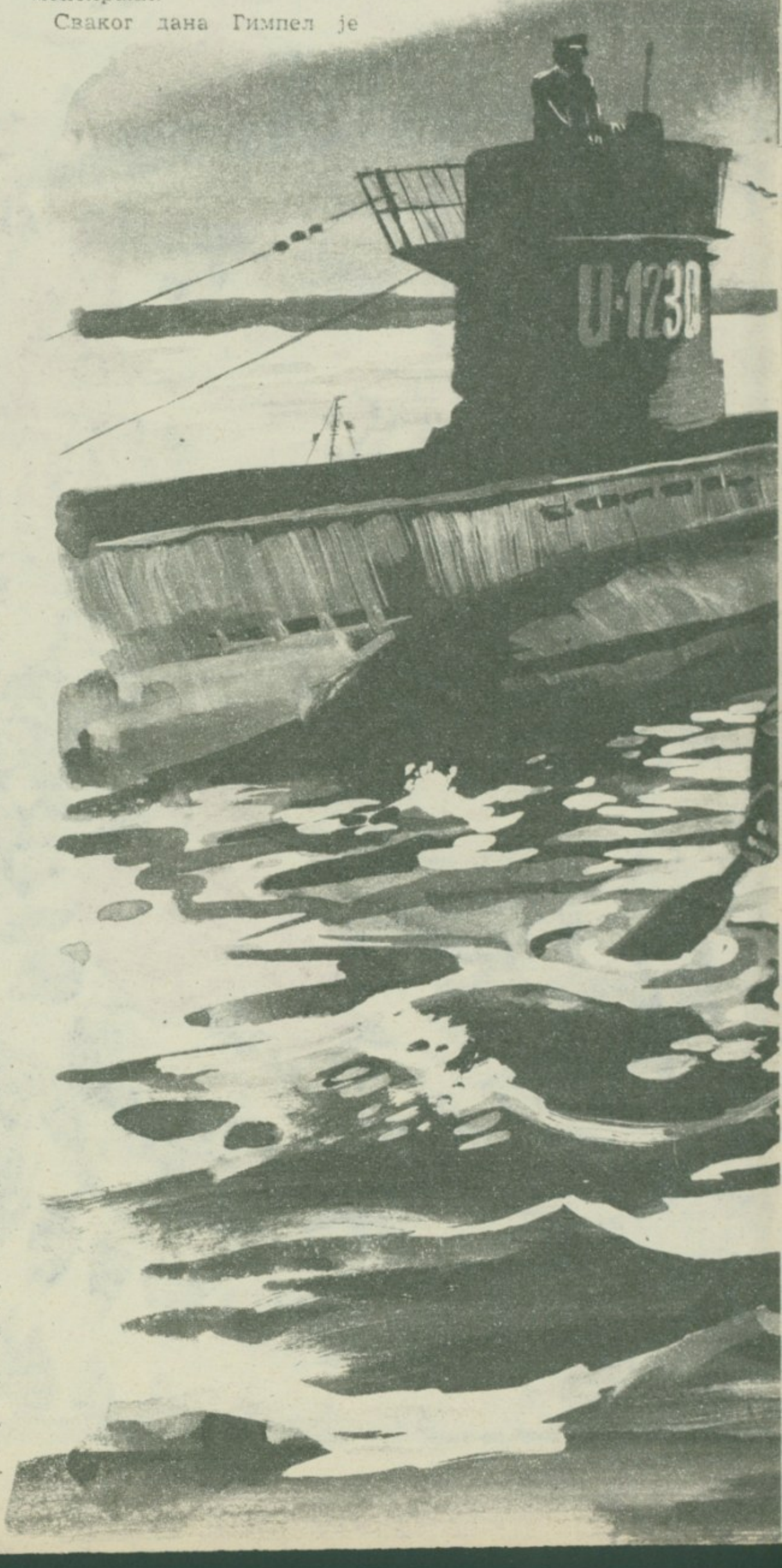
Гимпел и Коупло су потом прешли у Њујорк. Закупили су стан на осамнаестом спрату једног облакодера. Са собом су донели свој пртљаг: четири револвера, 100 хиљада долара у дијамантима у кожној кеси, 60 хиљада долара у лажним новчаницама које су се правиле у Немачкој и малу али веома снажну емисиону радиостаницу коју су одмах монтирали.

Сваког дана Гимпел је

читао по десетак америчких новина, гледао по неколико филмова, слушао радио — како би се што боље оспособио за сусрете са Американцима. Већ се усуђивао да ступи у разговор са конобарицама и кондуктеркама у аутобусу, па чак и да се шали са полицајцима.

Билију очигледно није било стало да добије Хитлеров орден за заслуге. Све своје време користио је на ситна задовољства обилато трошећи доларе које су донели из Берлина. Једном је чак, онако припит, рекао Гимпелу:

— Ма нека ђаво носи тај рат! Баш ме брига како ће се завршити! Зар не би

КУЖАВИЦА

било паметније да нас двојица поделимо ове паре, па свако на своју страну?

Гимпелу је још на почетку било јасно да од Билија неће имати нарочите користи, али сада је схватио да му од њега прети и велика опасност. Морао је стално да га држи на оку. Онда је одлучио: убиће га у првој згодној прилици.

Најзад је Гимпел дешифровао адресу свог главног човека на кога га је упутио Валтер Шеленберг.

Била је то једна велика пословна зграда у 41. улици. Човек од кога се много очекивало звао се Чарлс Браун и држао је малу трговачку агенцију на осмом спрату.

Чарлс Браун је био низак дебелишаст човек, тамнопут, средњих година.

— Шта могу да учиним за вас? — упитао је Браун придошлицу.

— Пре свега, одведите ме негде где можемо на миру да разговарамо — одвратио је Гимпел оштрим тоном који није трпео поговора.

На лицу Чарлса Брауна појавило се чуђење и негодовање. Онда је, збуњен, промуцао:

— Ја немам никаквих

тајни. Не пада ми на памет да се кријем. Ко сте ви уопште?

— Полако, полако — наставио је Гимпел све грубље. — Ви сте између 1936. и 1942. радили за немачку шпијунажу. За услуге сте добили 64.293 долара. Ви сте то и заслужили јер сте прибављали обавештења од највеће вредности. Али, као што већ знате, свему дође крај. Ваша група је похапшена, а ви сте једини остали на слободи, неузнемиравани...

Браун је бледео и знојио се, очи су му искочиле из дупље.

— То је било раније, давно — једва је скупио снаге да се брани. — Онда је све било друкчије. Немачка губи рат...

— Долазим директно из Берлина да се обрачунам с вама! — продерао се Гимпел. — Ако хоћете да ми помогнете, не бојте се ничега! Новца има напретек...

Браун је пришао телефону и дигао слушалицу:

— Ви сте потпуно луди

— рекао је сада прибрано.

— Ако сместа не одете,

позваћу полицију.

— Не бих вам то препоручио — Гимпел се сатански церекао. — Наравно, ја не бих добро прошао, али шта би било са вама?

Браун је дрхтао, кршио прсте и сручио се у најближу фотељу. Очигледно, није имао никакве шансе да се извуче.

— Све што сада имате стекли сте помоћу наших долара — наставио је Гимпел. — Ако желите свој мир, мораћете да ме повежете са људима који ми могу све рећи о „Плану Менхетн“. Мислим да ви добро знате о чему се ради.

Наравно, Чарлс Браун је све знао о пројекту атомске бомбе и многим другим стварима, као и то да ко једном ступи у шпијунску мрежу тешко се од ње откида до краја живота.

— У реду — рекао је најзад Чарлс Браун. — Јавите ми се кроз десет дана. Дотле ћу вам прикупити сва обавештења.

ДОСИЈЕ ЈЕ ТУ

Док је чекао на извештај Чарлса Брауна, Гимпел је обишао и низ других „сарадника“ немачке шпијунаже. Захтевао је, претио, добро плаћао — како је кад требало. Тек, на његовом столу су се гомилали обавештења. Он их је сваке ноћи, у уговорено време, шифрованим кодом слао централни у Берлин.

У уговорено време дошао је у снеч-бар у 31. улици, где га је већ чекао Чарлс Браун који му је одмах рекао:

— Напољу су моја кола. У њима имам обиман досје о „Плану Менхетн“. Мислим да је у њему све што треба знати о томе. Али, можете ли ми гарантовати да је ово наш последњи састанак?

— Да, ако ваш извештај буде потпуно задовољавајући. — Гимпел је пакосно додао: — Наравно, и уколико ми више не budete потребни.

У колима је Браун предао Гимпелу доиста обиман досје, са свим потребним техничким детаљима о најстроже чуваној америчкој тајни: производњи атомске бомбе. Заузврат, Гимпел је њему дао подебео коверат са крупним доларским новчаницама.

Те ноћи Гимпелово емитовање извештаја Берлину грајало је изузетно дуго. Био је готов тек пред зору. Пресрећан због успеха, добро се напио пре него што је легао да спава.

Устао је у подне, освежен и задовољан. Истуширао се, обријао, а потом бацио на обилан доручак.

За то време је размишљао о пијандури Билију Коуплоу. Већ два дана није долазио кући. Сигурно се негде смуца са девојчарама или пијанчи. Да, закључио је, мораће што пре да га се отараси јер гај неваљалац може да му поквари шансе за највећи успех у животу.

Док се спуштао лифтом, Гимпел није знао да све америчке радио-станице већ пун сат сваки час прекидају програм да би објавиле специјално обавештење:

ПАЖЊА СВИМ ВОЈНИМ И ЦИВИЛНИМ ВЛАСТИМА! ТРАЖИ СЕ ЕД-

ВАРД ГРИН, ОДНОСНО ОПАСНИ НЕМАЧКИ ШПИЈУН ЕРИК ГИМПЕЛ.

ПИШТОЉ У РЕБРА

Како се све то одиграло, шта није било у реду?

Гимпел није имао појма да је његов компањон Били Коупло претпрошле ноћи, по свом обичају, пијанчио у неком бару и што га је алкохол више савладавао, постајао је све брбљивији.

На почетку пијанке те ноћи запазио га је један агент Федералног истражног бироа и прикључио му се у пићу. Није му било тешко да до зоре све извуче од Билија Коуплоа.

Пуних шеснаест сати саслушавали су несрећног Билија највештији агенти, држећи му рефлектор непрекидно управљен у очи. Како Били и иначе није имао ничег херојског у себи, он је причао, причао...

Кад је, сишавши на тротоар, Гимпел пришао киоску са новинама и купио десетак разних листова, човек који је стајао десно од њега, упитао га је осмехујући се:

— Мистер Едвард Грин, ако се не варам?

— Не, ја се зовем Франк Милер — такође се осмехујући одвратио је Гимпел.

— Свеједно, поћи ћете са мном — рекао је непознати, и Гимпел је осетио како му је гурнуо у ребра огроман пиштољ. Истог тренутка пришао је и други човек. У близини су их чекала кола.

Био је то крај шпијунске каријере Ерика Гимпела, 31. децембра 1944.

Истрага је била опсежна јер је случај био од највећег значаја, најинтересантнији у америчкој историји. Оптужени су, наравно, признали кривицу. После кратког судског процеса Ерик Гимпел и Вилијем Коупло осуђени су на смрт.

По америчким законима, требало је да буду погубљени петнаест дана по изрицању правоснажне пресуде. Међутим, 12. априла 1945. умро је амерички председник Рузвелт. Према америчким обичајима, смртне пресуде се не извршавају четири седмице по председниковој смрти што је значило да ће Гимпел и Коупло бити погубљени 10. маја.

Два дана раније је, међутим, капитулирала Хиглерова Немачка. У победничком одушевљењу, Американци су помиловали све осуђене на смрт.

Гимпел је тамновао у познатом Алкатразу све до 25. јула 1955. кад је помилован. Настанио се у Минхену, где и сада живи, као трговачки заступник.

Интересантно је да Чарлс Браун није ухваћен, нити је утврђен његов идентитет. Тако се ни данас не зна ништа о томе како је дошао до најстроже чуване тајне у историји САД.

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

ПРИЧА ИЗ ЖИВОТА

ЈА ЋУ ПОКУШАТИ!

Прошлог јула над Шибеник се већ увелико била спустила ноћ кад је на столу дежурног у Секретаријату унутрашњих послова зазвонио телефон. Са друге стране жице чули су се јечаји и узбуђен, испрекидан глас жене која је, тешко изговарајући речи, саопштила да ће јој муж покушати децу! Човек, тежак душевни болесник, затворио се у стану са једним дететом од годину и по и другим од три године, претећи да ће их поклати кухињским ножем.

За неколико тренутака радници СУП-а били су спремни да интервенишу. Али, како да им помогну?

ПРЕТЊЕ ИЗ МРАКА

Кроз шибенске улице одјекнуло је завијање сирене милиционарских кола која су јурила ка кући где се одигравала драма, претећи да се сваког часа заврши трагедијом.

Мајка двоје деце с којима се њихов отац затворио у кућу и навалио на врата велики креденац, била је изbezумљена од страха. Лица поднадулог од плача, чупала је косу, гласно запомажући и молећи за помоћ. Једва је успела да објасни како је, искористивши тренутак непажње разјареног мужа, побегла из куће и од суседа телефоном обавестила милицију.

Међутим, нико од присутних није знао како да помогне угроженој деци: отац је угасио светлост у соби одакле је допирао плач. На сваку молбу да пусти децу, уз обећање да му се ништа неће догодити, одговарао је новим претњама. При том се на прозору указивала силуета мушкарца који витла великим кухињским ножем. Тако је поступио и када је стигао његов рођени отац.

— Мићу их, прво њих, па себе! — урлао је из мрачне просторије најачавајући дечији плач.

Минути су пролазили врло споро, у све већој напетости. Приближавала се ponoћ. Ускоро је дошао лекар који је познавао случај оболелог оца, али и његови покушаји да га умири и молбе да бар пусти децу били су безуспешни. Наступили су тренуци ишчекивања, сваки иоле погрешан поступак могао је да донесе крвпролиће. Мајка није издржала: пала је у несвест па су је превезли у најближу амбуланту. Пonoћ је прошла. У полутами пред кућом чијим је житељима претила трагедија остали су замишљени само лекар, неколико најближих суседа и милиционари. Гледали су се немо, свесни да је сваки тренутак драгоцен и да се погрешити једноставно — не сме.

Млади милиционар Здравко Лазичић угасио је цигарету коју је

ЧИМ ЈЕ ЗДРАВКО УЛЕТЕО КРОЗ ЗАТВОРЕН ПРОЗОР И ПОДИГАО ГЛАВУ, УГЛЕДАО ЈЕ НАД СОБОМ СИЛУЕТУ ЧОВЕКА СА ВИСОКО ПОДИГНУТИМ НОЖЕМ.

нервозно пушио и прекинуо мучну тишину:

— Друже командире, ја ћу покушати.

СТАНЛО У ТЕЛУ

Сви су се окренули према високом младићу који је намештао опасач.

— Шта ћеш покушати, Здравко? — готово истовремено огласили су се лекар и командир.

— Па... да спасем децу и... њега. Овако више не иде. Може пасти крв, па шта ћемо онда?

Командир је пристао верујући у Здравкову храброст и снагу. Мла-

дић је пошао према прозору у приземљу, иза којег је смрт сваког часа претила деци. Његови другови блокирали су остале прозоре и врата. У потпуној тишини.

А онда се проломио тресак разбијеног стакла.

Здравко се залетео као да скаче у воду и телом разнео прозорско окно. Није ни осетио како му се парчад стакла заривају у тело јер је пред очима имао само децу. Желео је више од свега да помогне тим малим, немоћним бићима чији је живот угрозио рођени отац.

Обрео се у тами, свестан да је сваки секунд одлучујући, спасан и за њега и за децу. И чим је после скока подигао главу, трудећи се да му се очи што пре навикну на таму, угледао је над собом силуету човека са високо подигнутим ножем, спремног да удари.

Чуло се како се два тела носе кроз таму, руше намештај, ломе посуђе. На тренутке би све најјачао врисак деце која као да су осећала да се води битка за њихов, и не само њихов живот.

ЈЕЗИВ ПРИЗОР

Не знајући шта се у ствари дешава у тами нити какав се двобој води, један од милиционара успео је да провали врата на која је био наваљен креденац. Други је ушао кроз прозор, односно кроз велику рупу на стаклу коју је телом пробио Здравко Лазичић.

Кад су упалили светлост, указао се језив приказ.

Окрвављен, млади милиционар успео је да савлада несрећног оца а да га не повреди, али га је овај у гушању ранио ножем. Човек је сада стајао скрушен и миран, са чудним изразом на укоченом лицу низ које су текле сузе. Његов поглед је говорио да он не схвата шта се све збивало до пре неколико тренутака.

У углу просторије са испревертаним намештајем, прекривене комадима стакла, разбијеног посуђа и мрљама крви, збијена једно уз друго дрхтају су два детета. Ниједно од њих није изустило ни речи када су их милиционари узели у наручје и изнели напоље, једно кроз врата, а друго кроз — прозор.

Сутрадан су опет били уз мајку. Отац је смештен у болницу на лечење. Здравко је ускоро опет био на дужности.

Иван Лончар

СИРОТИШТЕ ЗА СЛОНОВЕ

У месту Пинавала у Шри Ланки од 1971. године постоји сиротиште за слончиће. У ову установу стижу слоновске бебе које су се изгубиле у шуми, а често се догађа и да упадну у јаме напуштених рудника драгог камења. Откако постоји установа за слончиће без родитеља спасено је више од 80 ових законом заштићених животиња. Слончићи се негују у сиротишту, а када довољно порасту, пуштају их натраг у природу.

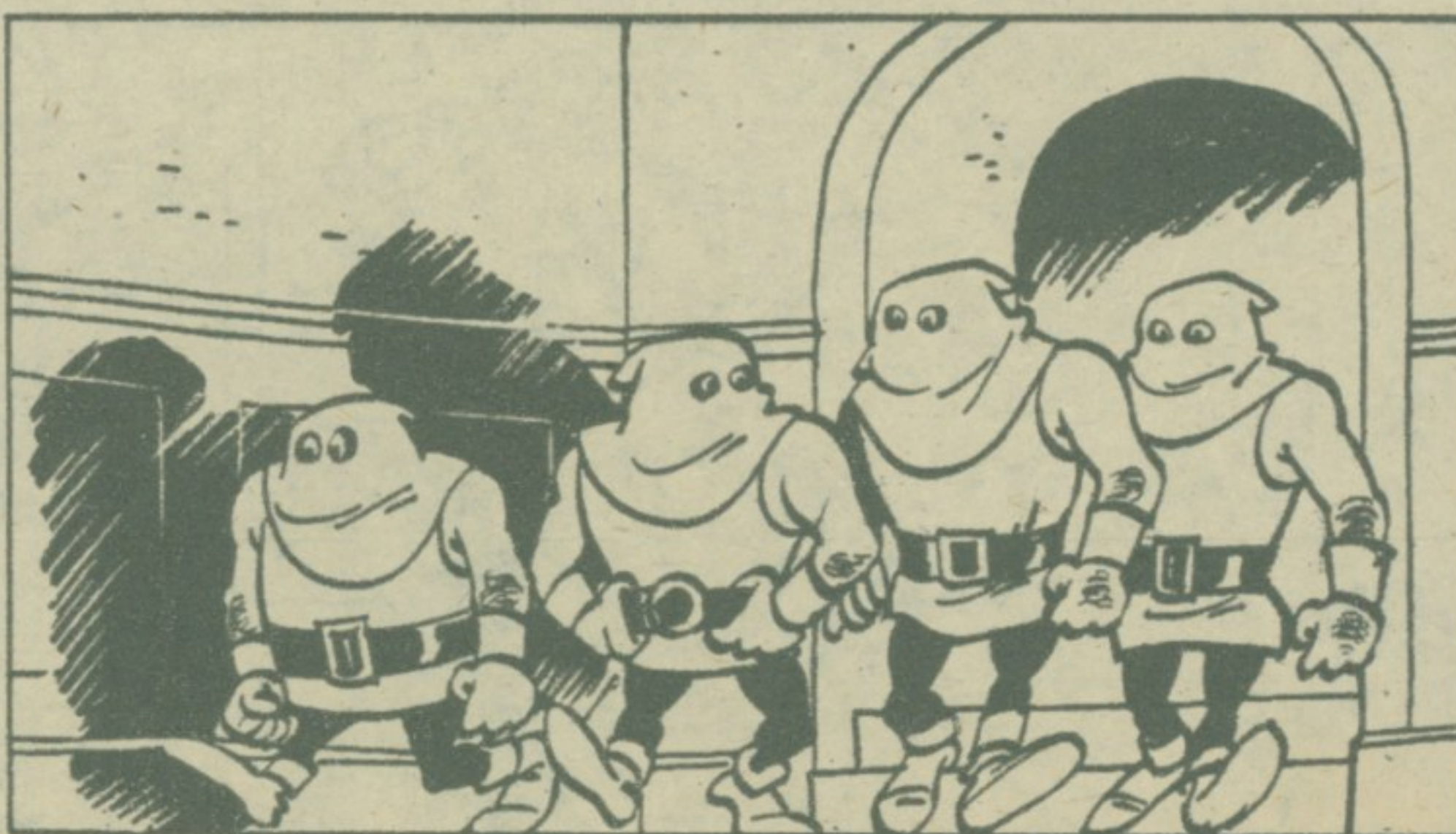
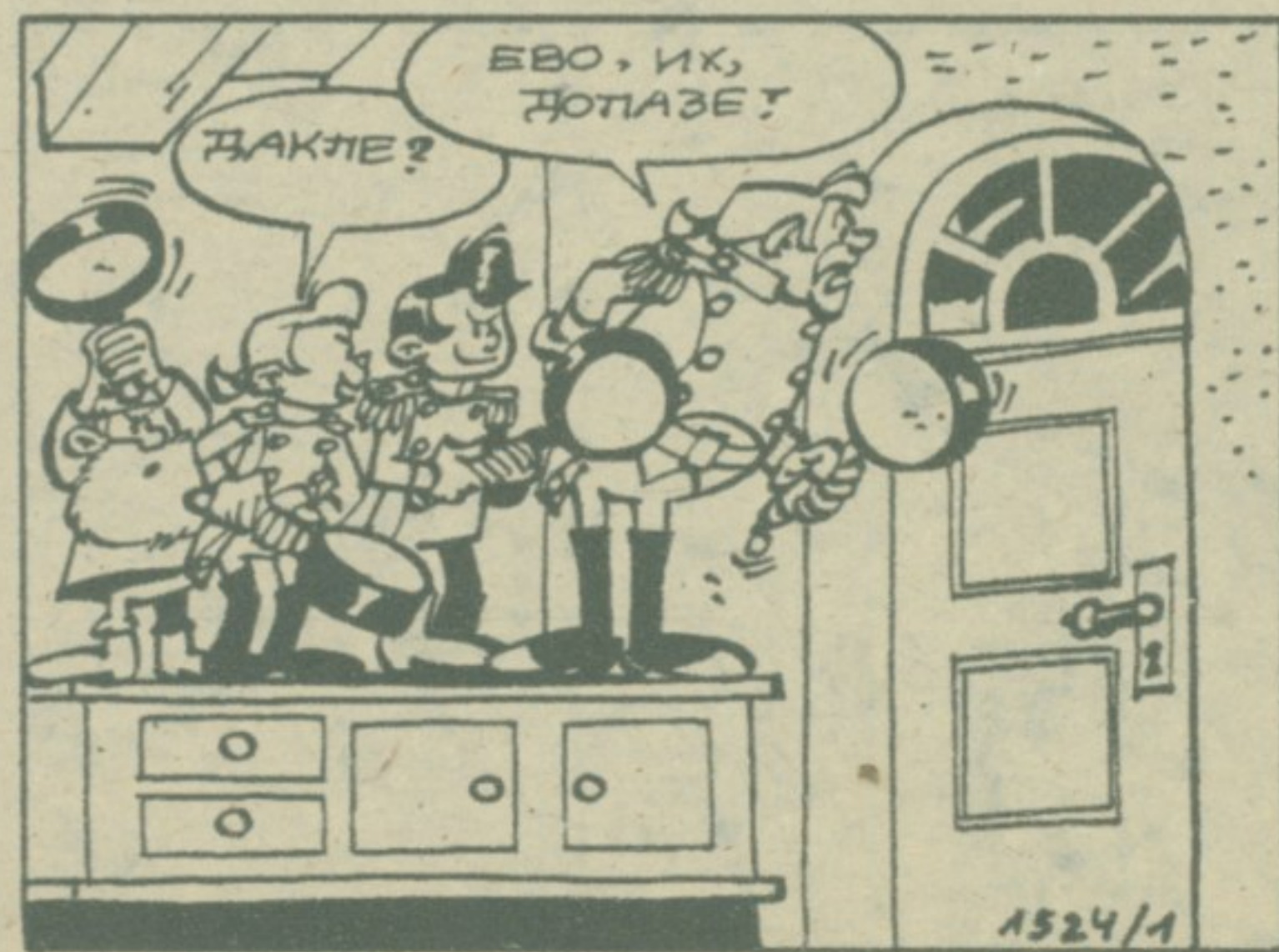
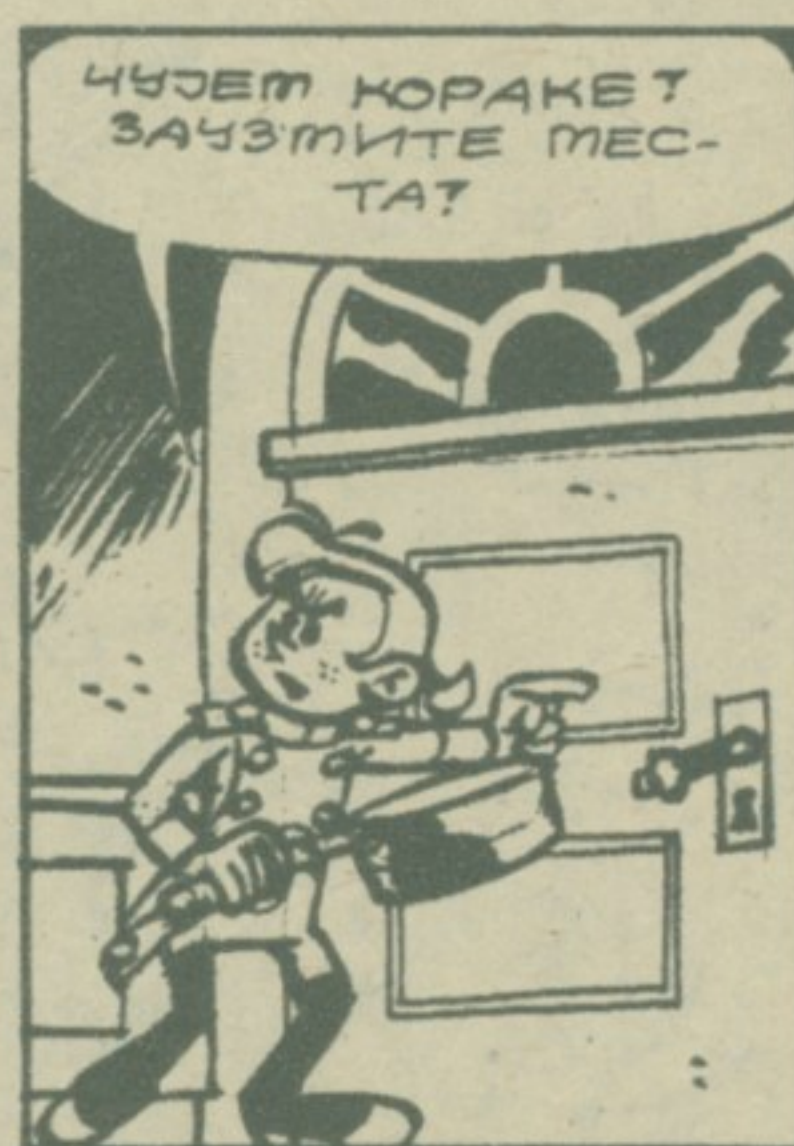

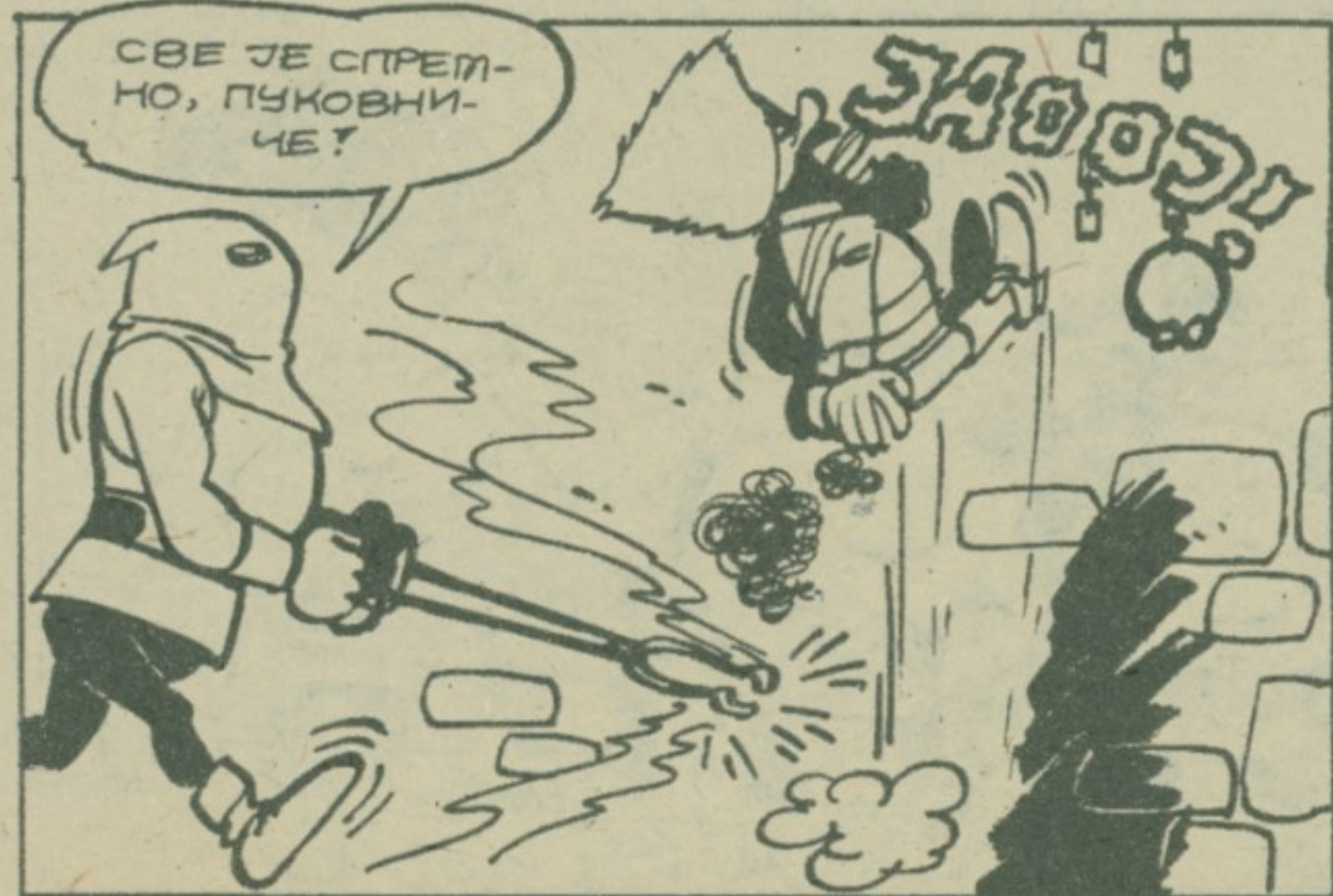
БИМ И БУМ

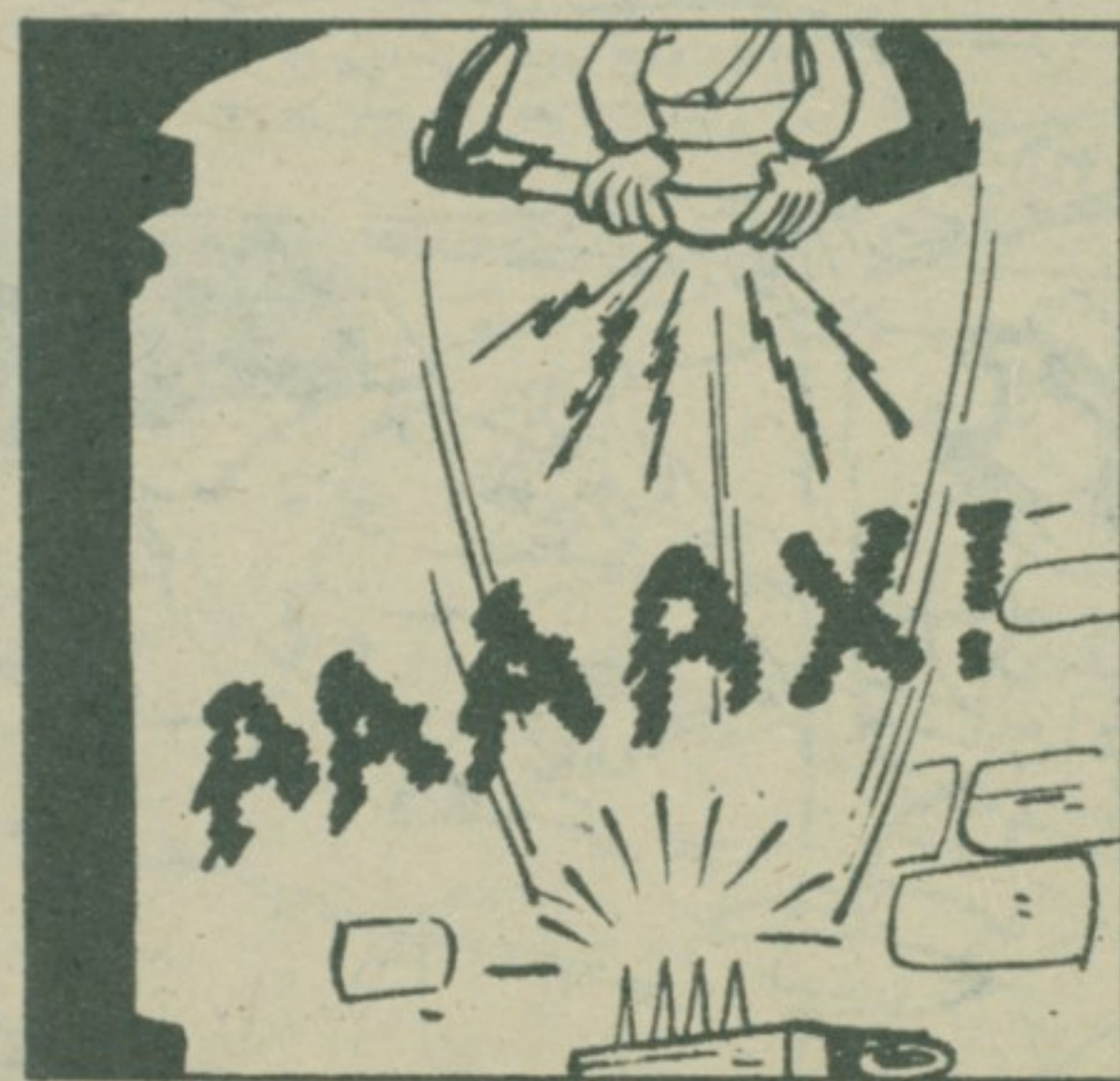
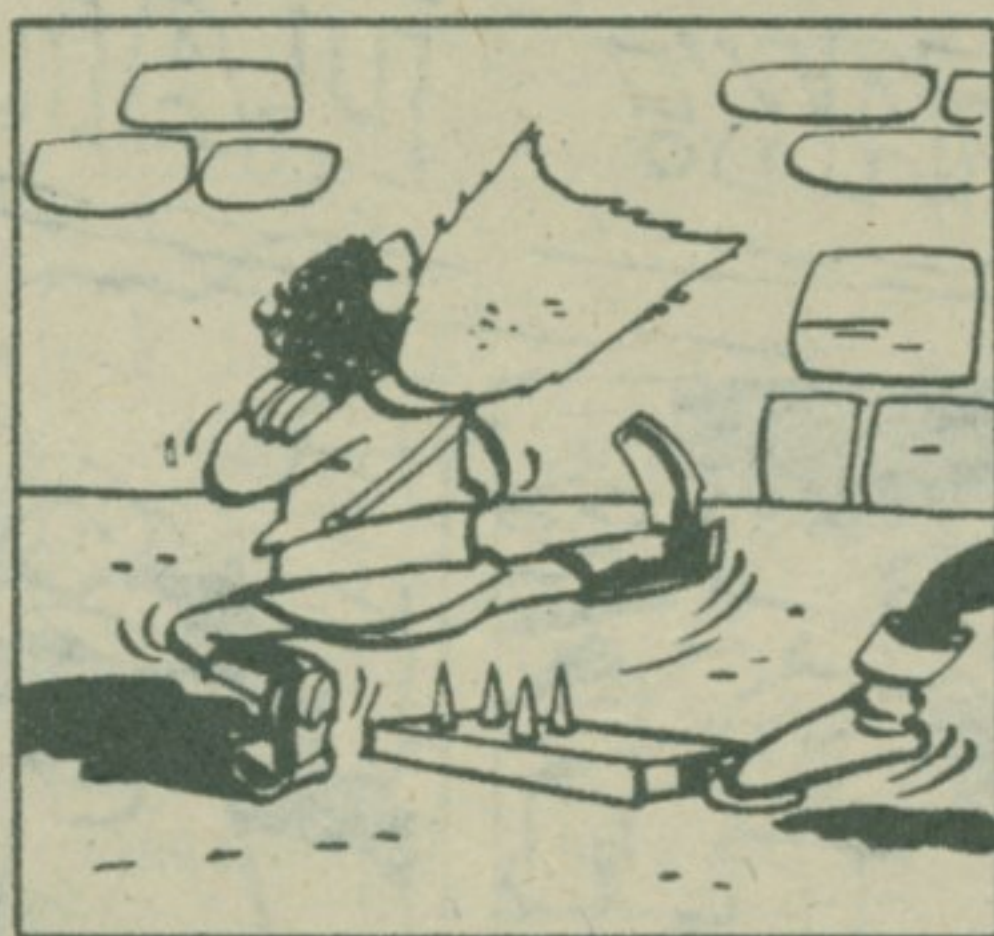

РАТАПЛАН: ПРИНЦ ОД ЖИТОМИРА

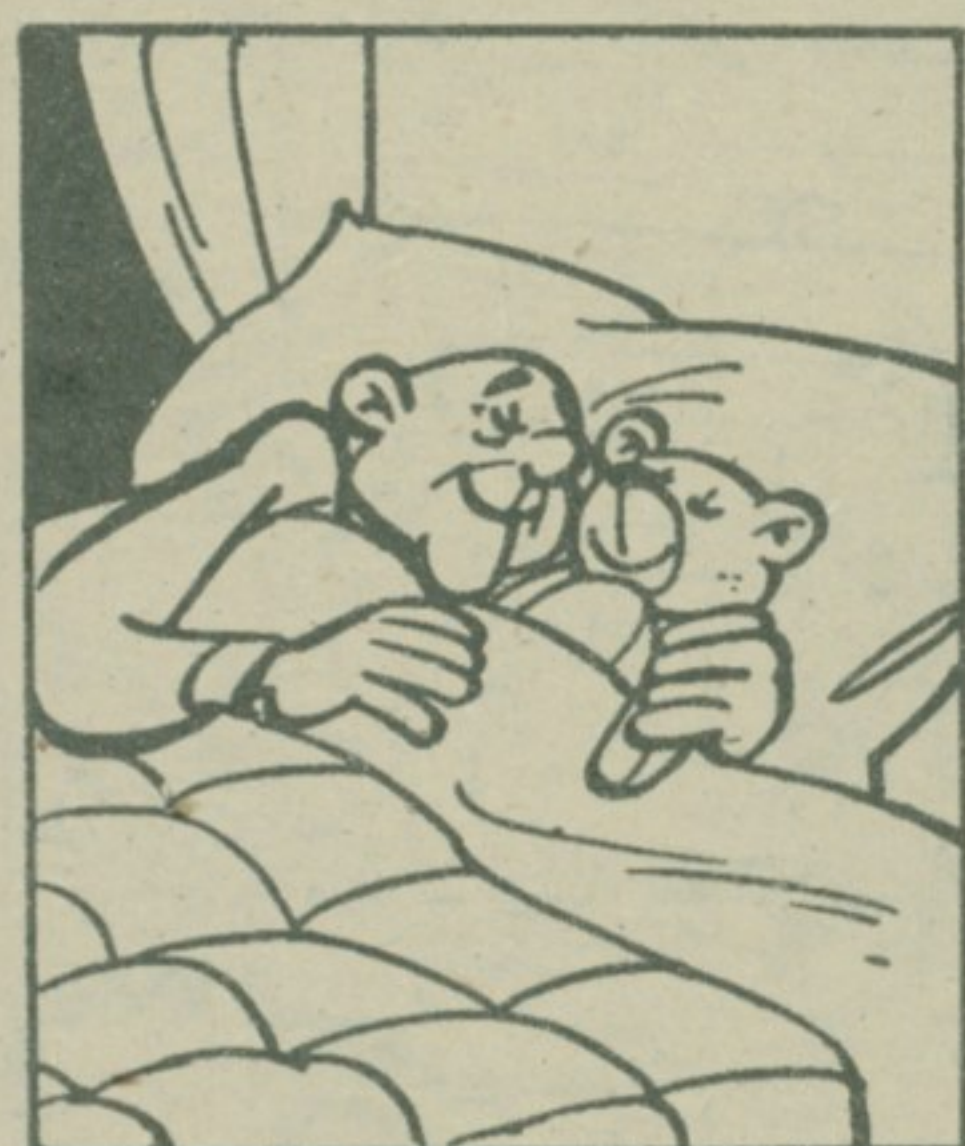
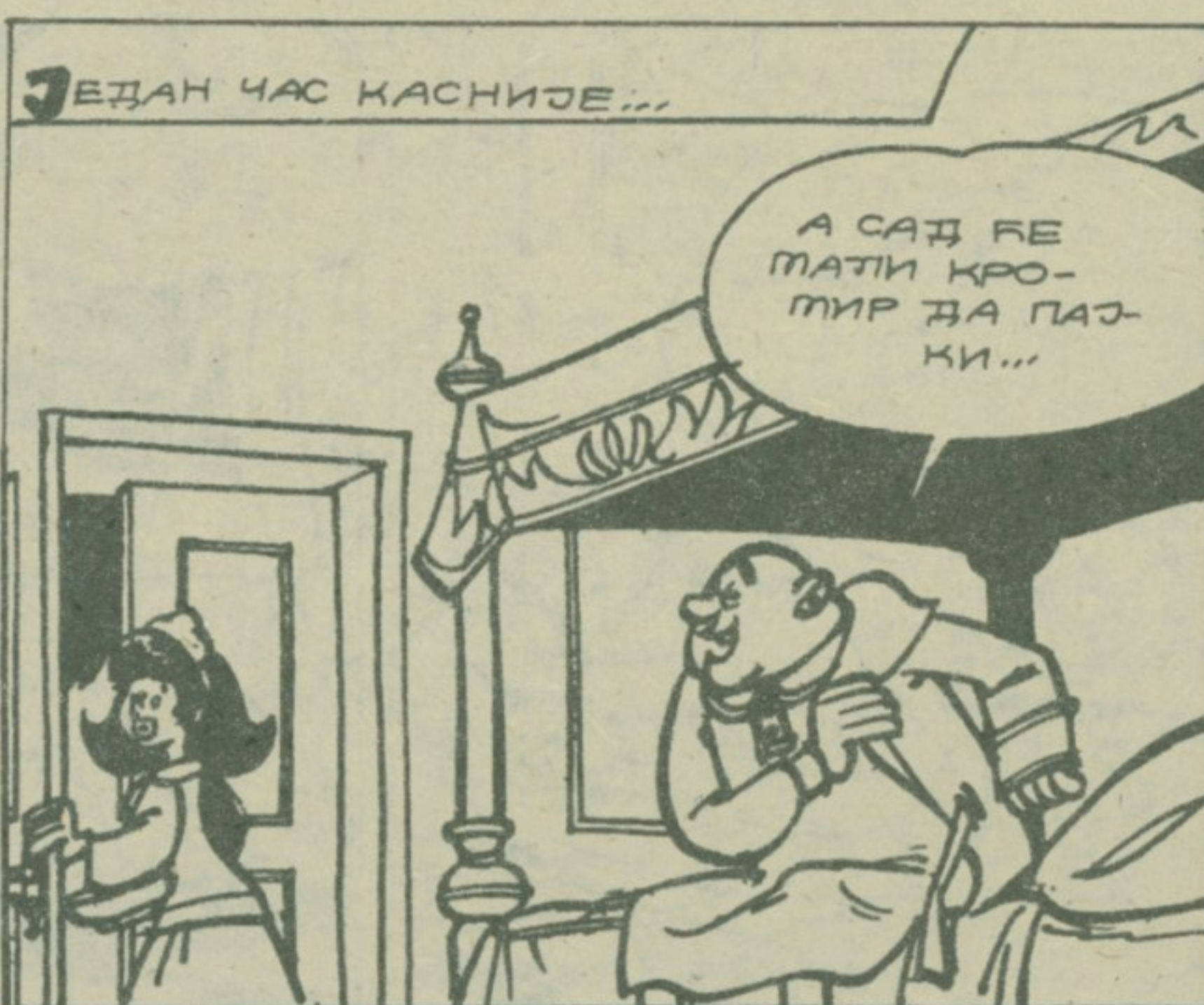
II
ДЕО

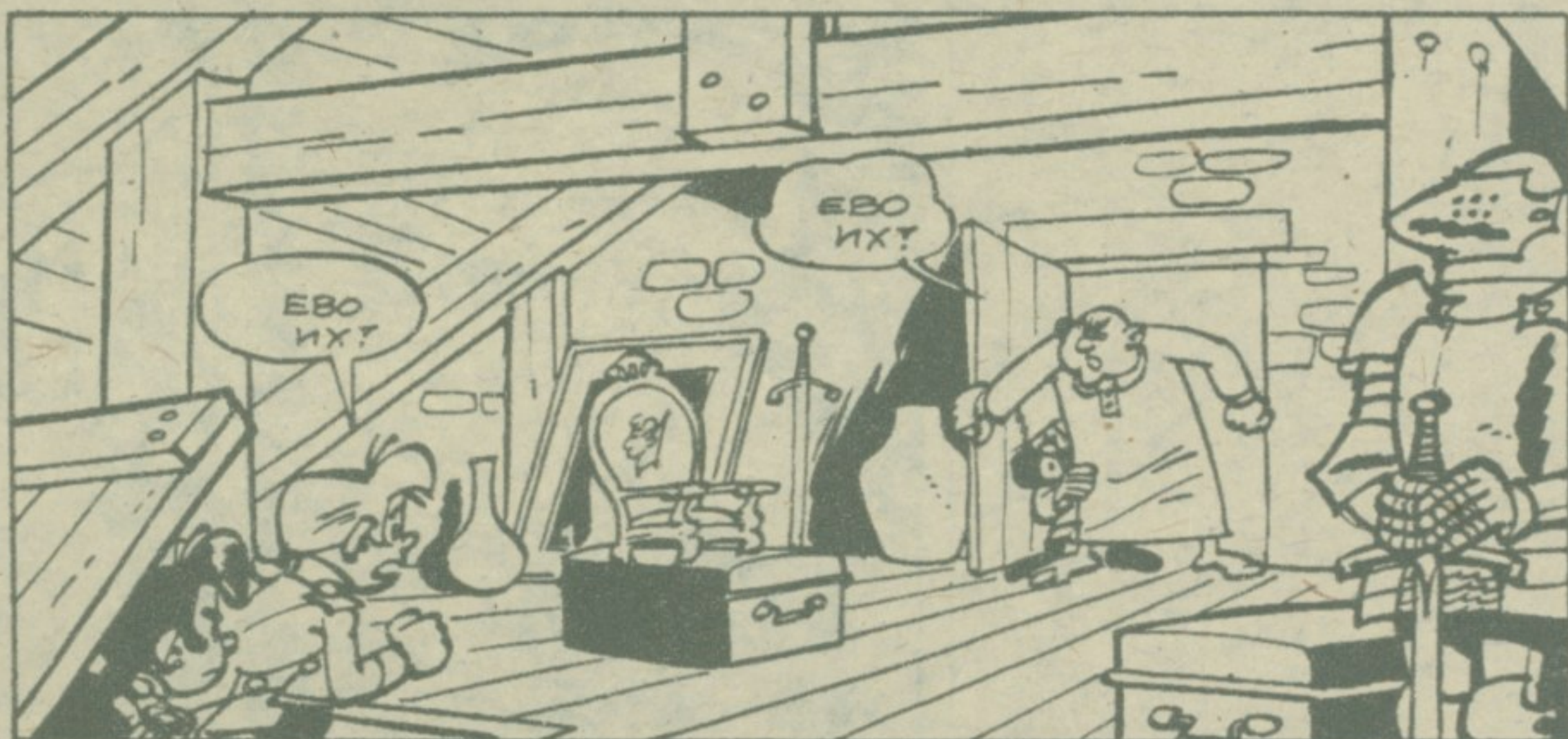

СВИ НА КО-
ЛЕНА ПРЕД
НОВИМ ВЛА-
ДАРОМ?

УСТАНИ-
ТЕ, РОБА-
ЧЕ?

НЕБЕТЕ,
ВАЉДА ДА
УКАЖЕТЕ ПО-
ВЕРЕЊЕ ТИМ
НИТКО-
ВИМА
??

ТРЕБА
ИХ УХАП-
СИ-
ТИ?

ПОШТО САМ
ОСТВАРИО СВО-
ЈА ПРАВА, ОП-
РОСТИЋУ
ИМ?

ДВА ЧАСА КАСНИЈЕ...

НАРОДЕ ЖИТОМИРА,
ДОБРИ ПРИНЦ ДАНИЛО
СТУПИО ЈЕ НА ПРЕСТО
СВОГ СТРИЦА?

ЈЕСИ ЛИ ИЗВРШИО
МОЈА НАРЕЂЕ-
ЊА?

ЈЕСАМ?
КРАТКО БЕ
СЕ РАДО-
ВАТИ?

ЗА ТО ВРЕМЕ ЈЕДНУ МИЉУ ОД
ПРЕСТОНИЦЕ...

КАКВА ЧАСТ ЗА НАС ШТО СУ
НАМ ПОВЕРИЛИ ОВАЈ ЗА-
ДАТАК?

ТАКАВ ЗАДАТАК СЕ
ДАЈЕ САМО ИЗА-
БРАНИМ ВОЈНИЦИ-
МА?

ГЛЕ?
КАКАВ ЈЕ
ОНО СНЕЖНИ
ОБЛАК?

НИЈЕ, ВАЉДА, ДА СУ ТО
ОНИ ?!

НАЈВЕРОВАТНИ-
ЈЕ ? МОРА ДА СУ
ЗАПУТАЛИ?

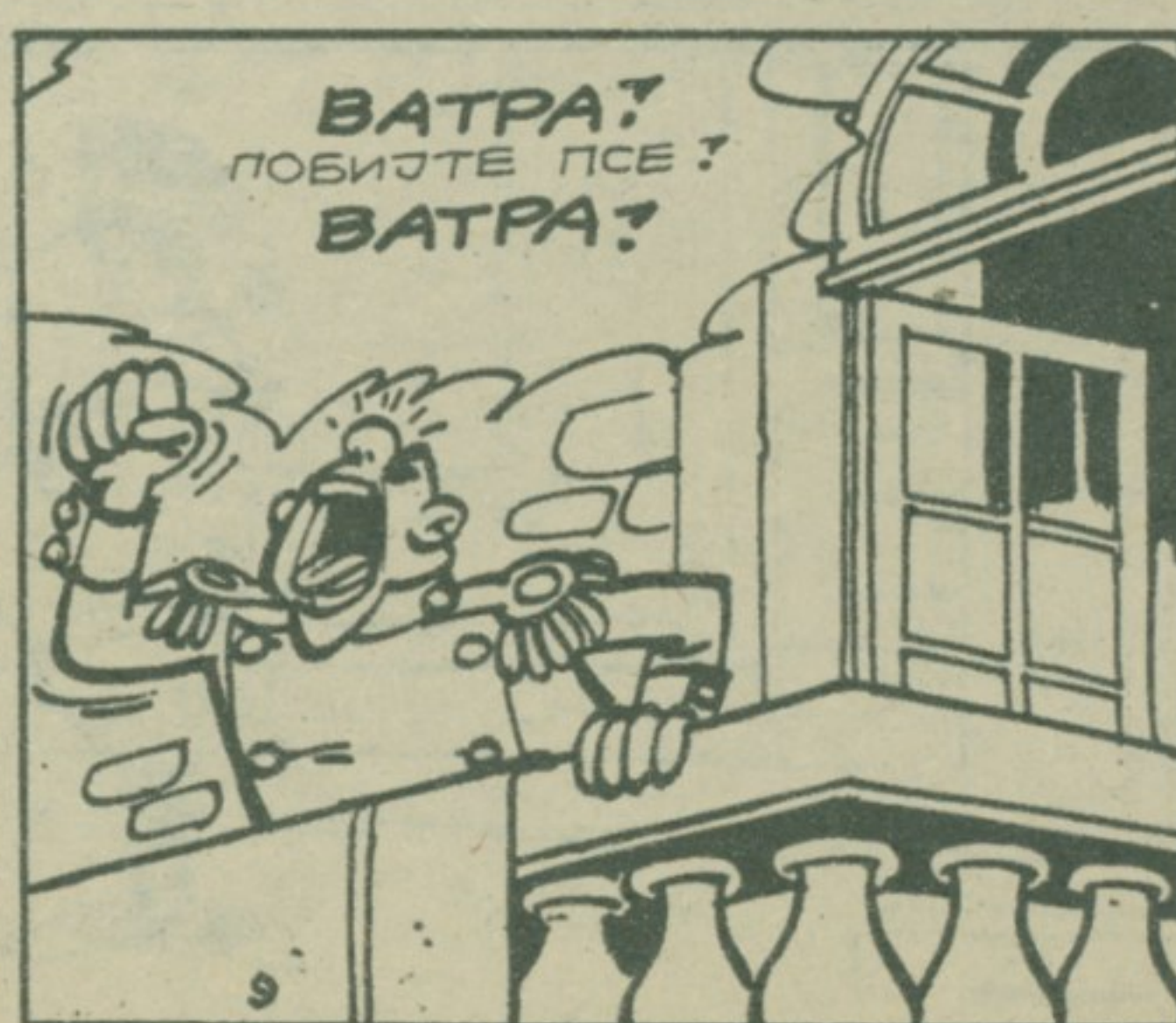
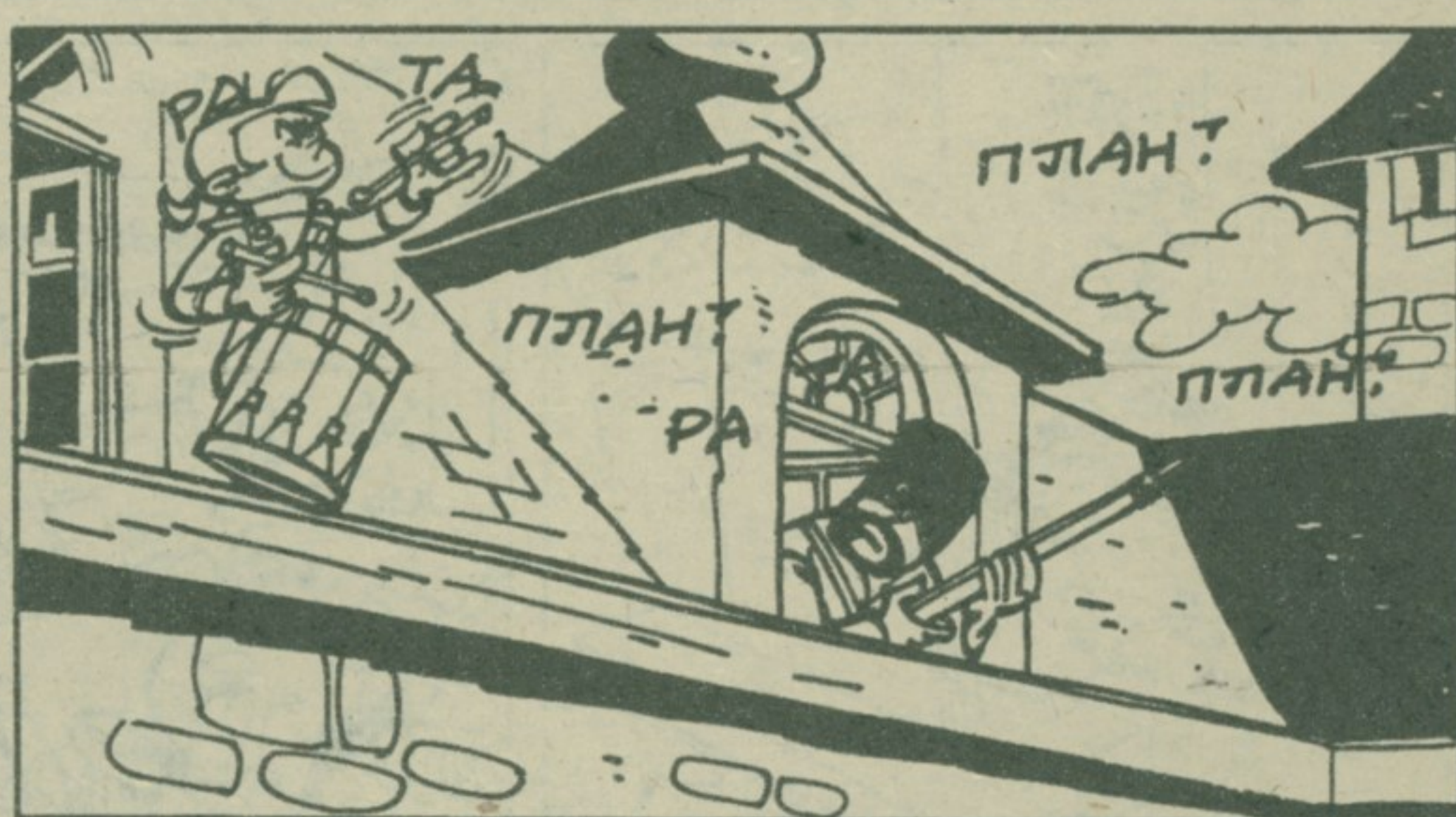
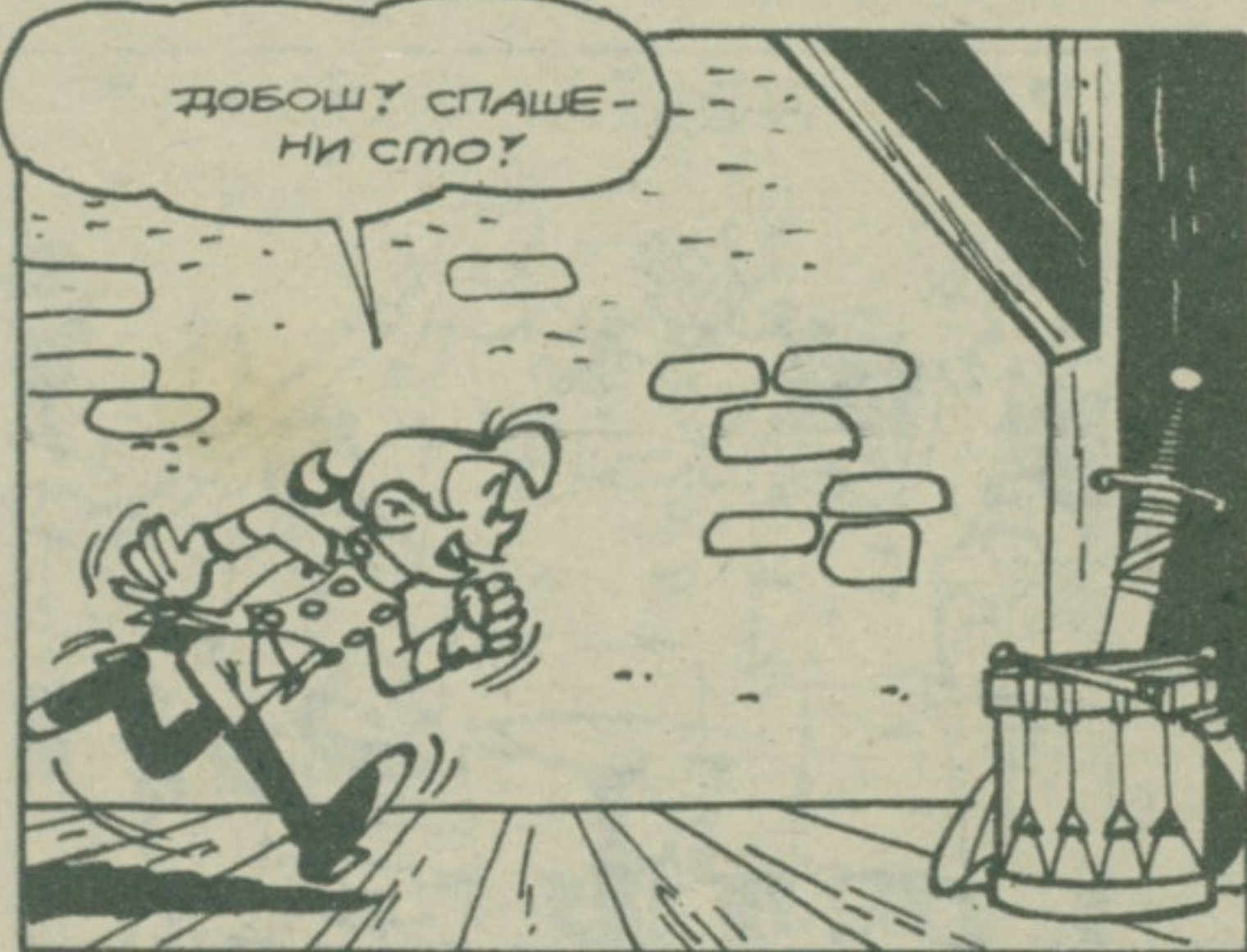
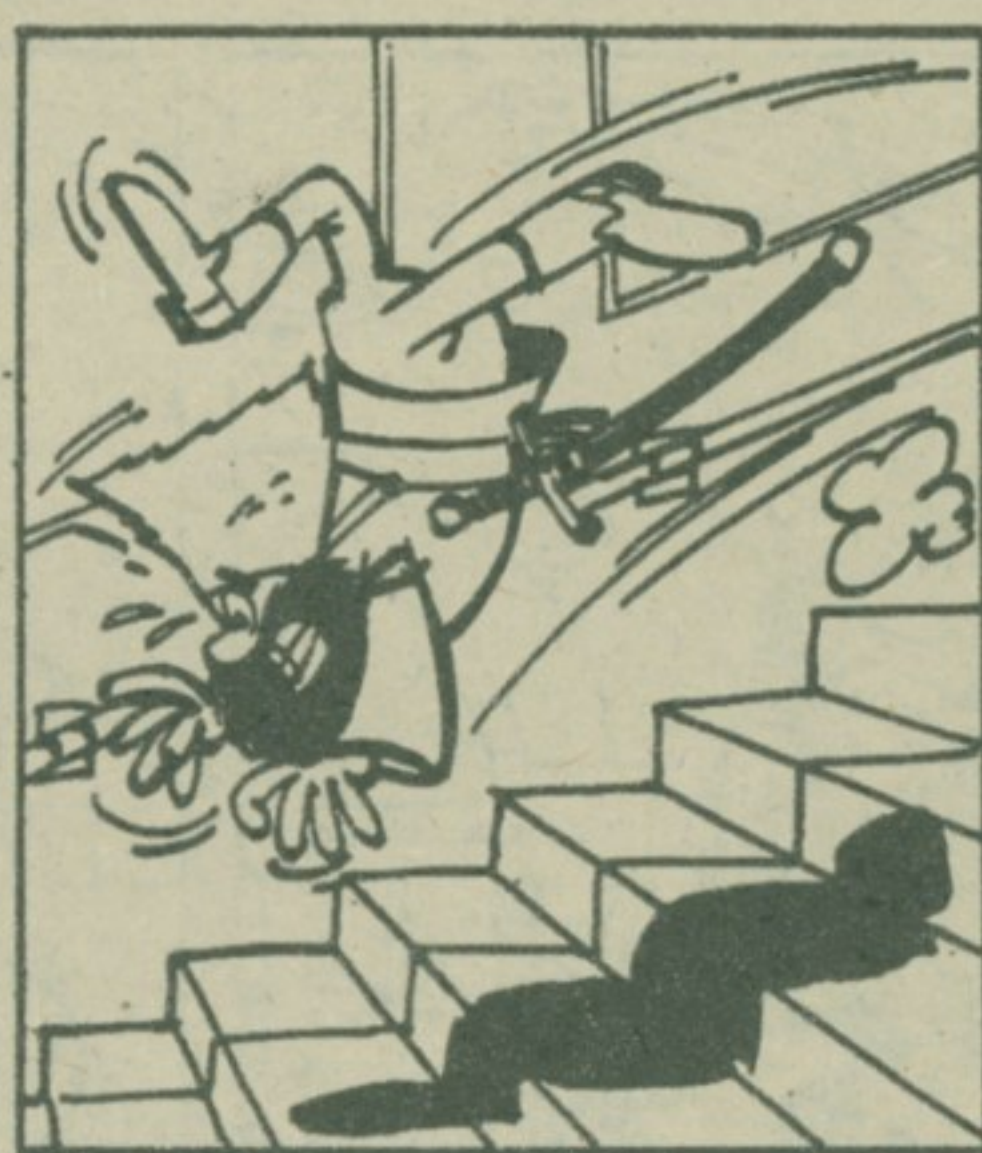

ЗНАШ ЛИ ДА СУ МАРАТОНЦИ ПРЕТРА-ВАЛИ ПО ЧЕ-ТРДЕСЕТ ДВА КИЛОМЕТАРА?

ВИДИТЕ ГА ПОСЛЕДЊИ ПУТ?

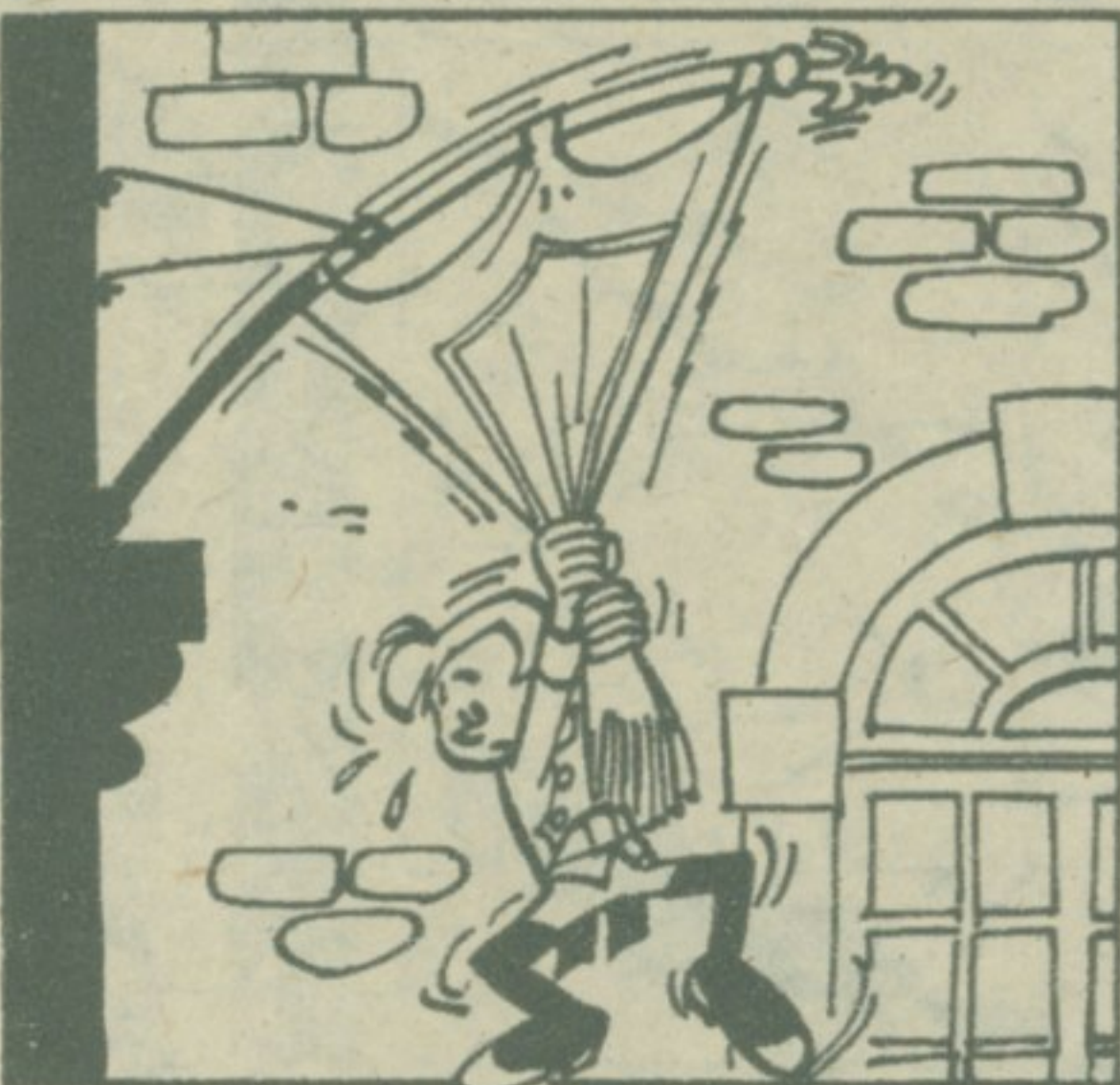
ЗАХВАТЪЪЪЪ РАТАПЛАНУ, КЛОПКА
 Е ОТКРИВЕНА ...

А, ТИ, ГОРЕ НА КРО-
 ВЪ...

А, ТИ,
 НОСИ
 СЕ ДО
 ВРАГА?

САМО ДА
 ИЗДРЖИ?

ООХХ!

ДОШ ЯЧЕ? ВИ-
 ЧИ?

ОБУСТАВИ-
 ТЕ ВАТ-
 РУ?

ПРОТИВ И НЕГОВИ ТЪДЪ ЧЕРВО
 СУ СЕ ПРЕДАТИ...

ГЕНЕРАТЕ,
 ОВИТ ХРАБРИТ ТЪ-
 ДЪМА ДЪГУЖЕП
 ПРЕСТО?

СУТРА БЕ НЕГОВО
 ВЕЛИЧАСТВО НАР
 НАЗБОТЪМА ДОДЕ-
 ЛИТИ ОРДЕНЕ?

КРАД

РИП КИРБИ: БЕГ ОД ПРОШЛОСТИ

Угашено чудовиште по-тајно ради — то су речи које су прострујале Италијом последњих дана прошле године и изазвале језу и страх. А за 120 хиљада људи оне значе много више: тешку мору због последица које није могуће сагледати. Реч је о нуклеарној електрани на ушћу реке Гариљано у Тиренско море, изграђеној пре шеснаест, а угашеној пре три године разлог је учесталих инцидената.

Ушће реке Гариљано налази се у плодној равници. Људи тамо гаје стоку, живину, обрађују земљу. Наравно, треба им и струје и нико се својевремено није противио да се подигне нуклеарна електрана. Али, у њеној околини почеле су да се догађају „чудне појаве“ о којима се ђутало. Да се свет не успаничи... „Тајна“ је процурила у јавност пошто је адвокат Маркантонио Тибалди из Кампаније (области у којој се налази електрана), који се већ годинама бори против „монструма са Гариљана“, на једном конгресу 20. децембра, изнео запањујуће податке о тим чудним појавама.

УМАЛО — АТОМСКА БОМБА!

Пилићи са три ноге или јагањци са две главе и пет шапа представљају блажи вид „риплијевских“ случајева са Гариљана. Оно озбиљније је — смрт стоке која се напаса у близини електране: то је земљиште које плави река Гариљано када се на планинама у којима она извире топи снег или кад почну кише. И на крају, најстрашније: последњих месеци у тој области родило се осамнаест беба без лобањске кости, доста монголоида и неких са мањим оштећењима. Нешто што се никада раније није догађало!

Кривац не може бити нико други него електрана, тврди Тибалди, и сви верују у то. Поготово после последње вести са тог места: крајем новембра прошле године пале су такве кише, да се излио базен у који је отицала такозвана радиоактивна шљака — отпадни материјал из електране. Наплавио је поља. Земља се натопила цезијумом 137 и биће потребно можда и неколико векова да пресгане његово радиоактивно деловање!

Реактор на Гариљану претрпео је у свом кратком радном веку — сматра се да је век исплативости нуклеарних електрана бар 30 година — најмање пет озбиљних инцидената. Најтежи се догодио 1970. године кад замало није избила катастрофа од саморазарања његовог језгра, што би било слично експлозији атомске бомбе. А како по-

КО СЕ БОЈИ АТОМСКИХ ЦЕНТРАЛА

ред свега није било године без плављења пашњака у долини ушћа Гариљана из оног радиоактивног базена, одлучено је да се електрана затвори. Тако она не ради већ четврту годину, а први пут се чује и зашто.

Али, кише и даље падају; а зрачење сада није могуће угушити.

УГАЉ ЈЕ НА ИЗМАНУ...

Ово што се догодило у Италији, и не само у њој, учинило је да људи са страхом прате вести о подизању нових и нових нуклеарних електрана. У неким земљама већ постоје правеле бораца против њих, противници атомских централа одржавају чак и конгресе. Могло би се догодити и нешто горе од овога на Гариљану, упозоравају они. А само у Европи има већ

преко 200 електрана на нуклеарни погон.

Научници, међутим, тврде да је сваки страх неоправдан — ако не дође до инцидента! И додају: до њега и не може доћи уколико се нуклеарна централа изгради по свим прописима и рад у њој непрестано контролише. Једна од најважнијих мера предострожности захтева да свуда око електране морају да се поставе уређаји за мерење озрачености ваздуха. Свако, макар најминималније повећање радиоактивног материјала значило би аларм. Очигледно, на Гариљану се није тако радило. Јер, атомски реактори не могу бити опасни сами по себи, а производња струје из нуклеарног горива представља право решење за будућност и по процесу и по ценама: килограм урана даје енергије колико три милиона килограма угља!

СТРУЈА

У Италији се још осећају страшне последице инцидента у нуклеарној електрани Гариљано. А нове електране на атомско гориво ничу свуда у свету. Научници тврде да нема основа за страх

Осим тога, са неколико тона урана (из којег се производе све врсте нуклеарних горива) и стотинак техничара, постиже се исто што са огромним системима брана на рекама или непрестаним копањем угља кога, уосталом, у многим земљама више нема довољно. У нашој земљи, на пример, залихе ће трајати до 2030. године, ако се настави са данашњим интензитетом потрошње.

Ово нису нови подаци и научници су у свету одмах после другог светског рата почели помно да раде на

решењима нуклеарних електрана. Тако је већ 1955. године прорадила атомска електрана у близини Москве која спада у прве на свету, заједно са онима из Велике Британије, САД...

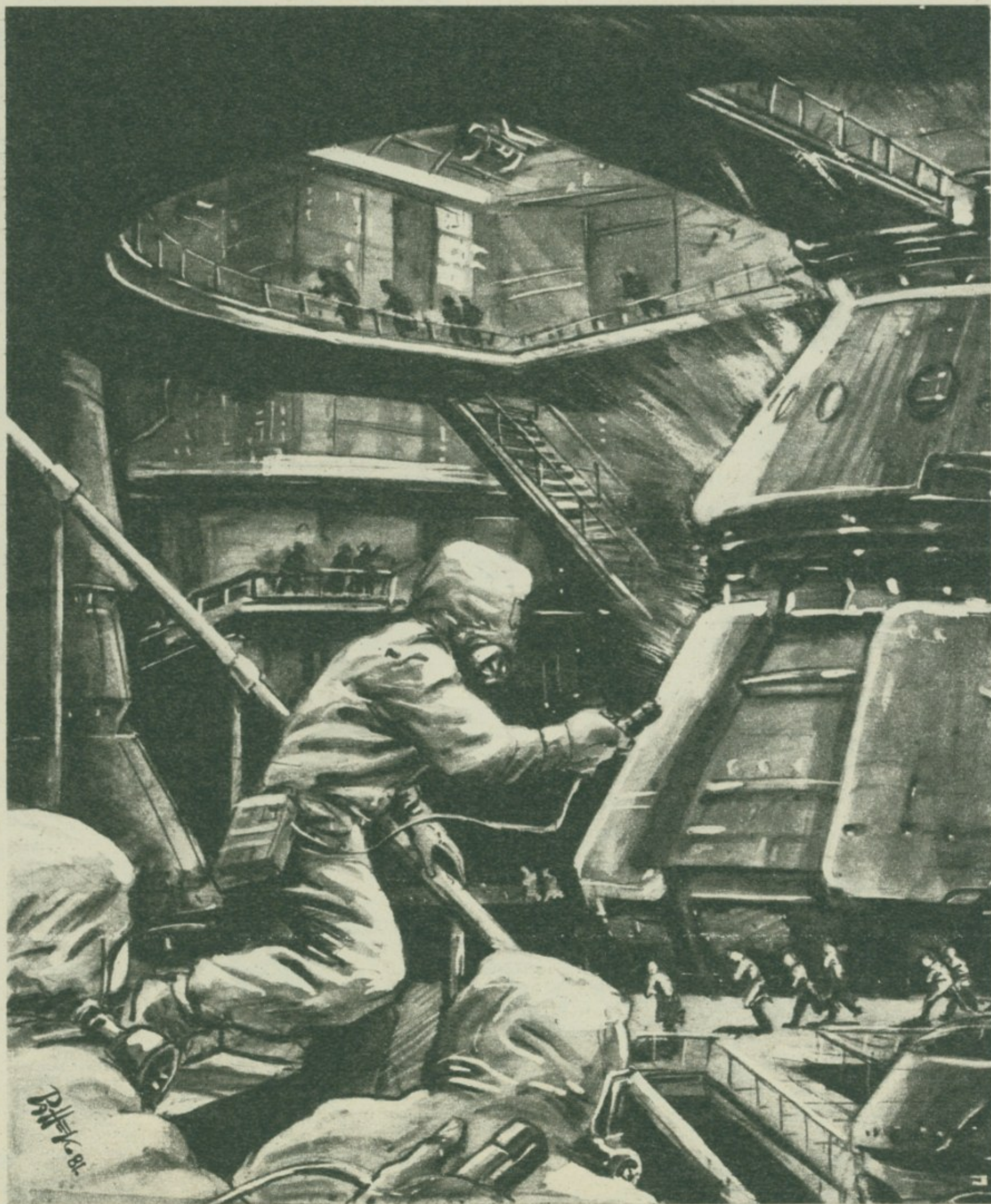
СПРЕЧИТИ ЗРАЧЕЊЕ

Најкраће речено, нуклеарни реактор је уређај који производи огромне количине зрачења и топлоте, а ради на гориво које се добија од радиоактивног урана. У процесу фисије, ланчане реакције цепања атомских језгара из којих се ослобађа честица неутрон која „бомбардује“ ново атомско језгро тако да се појава умножава све даље, поред топлоте — боље рећи врелине — ослобађају се и други, штетни продукти. Многи од њих су веома радиоактивни и због тога реактор мора бити заштићен. Бетон дебео најмање три метра спречава да зрачење из реактора пробија у спољашњу средину — то је основни услов који мора да испуни.

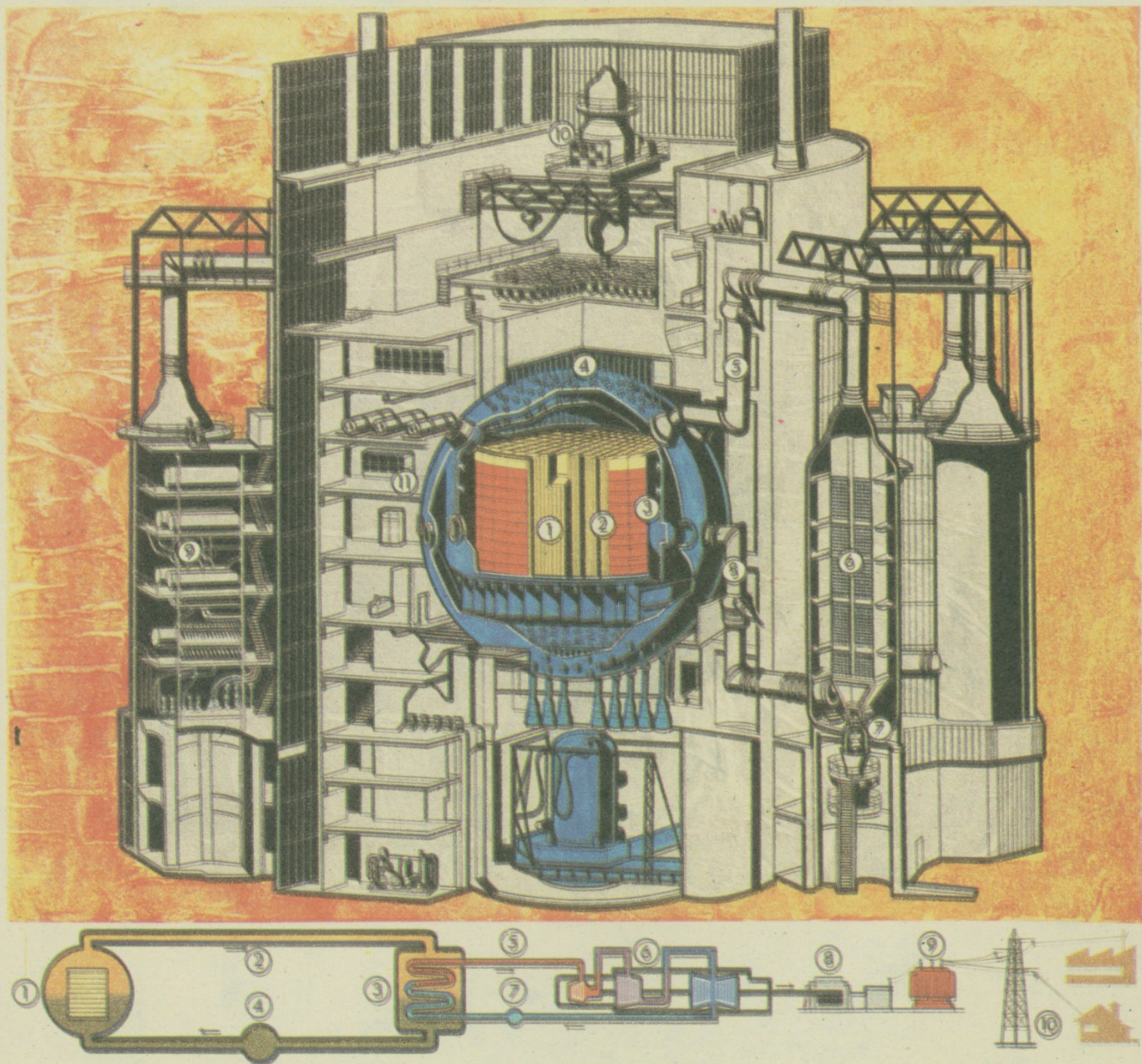
Иначе, цео контролни систем врло је велик и сложен. Њега чине инструменти за мерење свега, од протока слободних неутрона до количине свих врста радиоактивних зрака. Контролни систем се изводи тако што је повезан са алармним и у случају и најмање претње од инцидента искључује реактор.

Наравно, особље реактора ради под специјалним условима заштите. А што се тиче оног најважнијег, места на којем се гради атомска централа, оно мора да испуњава основни услов: да на пет до шест километара у круг — не сме бити већег насеља. Не због неке опасности коју научници крију од „обичних“ људи, него ако би морало доћи до хитне евакуације. Али, то је случај који се догодио само једном, у САД. Зато, не треба унапред страховати: атомске електране много ће нам поједноставити живот!

М. К.

- НА НОВ НАЧИН

КАКО РАДИ АТОМСКА ЕЛЕКТРАНА

Атомска или нуклеарна централа није ништа друго до топлана која обезбеђује пару за покретање турбина које ће створити електричну струју. Као гориво у топлани користи се уран, а не угаљ или нафта. Радиоактивни уран у процесу фисије (ланчаног цепања атомског језгра на протоне и неутроне, где неутрони даље бомбардују и цепају нова и нова језгра) ослобађа огромну енергију која је држала на окупу те честице. Отуда огромна топлота која се ослобађа у облику гаса и користи за загревање воде. Вода испарава и — ето паре која покреће турбине. Ово је неупоредиво лакши и чистији начин добијања паре него кад би се као гориво користио угаљ. Поред тога, атомско гориво даје много више енергије. Ево примера: цени се да резерве урана само у САД по наталоженој енергији одговарају непојмљивој количини од 7 хиљада милијарди тона угља! На великом цртежу приказана је енглеска атомска електрана у Хантерстону, чији је капацитет 320 хиљада киловата. На малом цртежу је шематски приказ целог процеса претварања атомске енергије у електричну.

1. Језгро нуклеарног реактора — ту је атомско гориво. 2. Графит (сличан оном који се користи за оловке) регулише атомску реакцију. 3. Унутрашњи слој заштитног челичног омотача. 4. Шипке за контролисање рада реактора. 5. Одвод врелог гаса према измењивачу топлоте. 6. Измењивач топлоте. 7. Пумпа расхладног уређаја. 8. Довод охлађеног гаса. 9. Део топлане где се производи пара. 10. Команде нуклеарног реактора. 11. Контролни уређаји за цело постројење.

Шема претварања атомске енергије у електричну:

1. Нуклеарни реактор, 2. Одвод топлог гаса, 3. Измењивач топлоте. 4. Пумпа за циркулисање хладног гаса. 5. Одвод вреле паре. 6. Парне турбине. 7. Пумпа за циркулисање воде. 8. Генератор за електричну струју. 9. Трансформатор. 10. Одвод електричне струје у индустрију и домаћинства.

СВАКОГ ДА

Реч газета времено је изгубила своје значење и у многим језицима значи новина.

Штампане вести о ратовима, борбама против Турака, витешким турнирима, открићу нових земаља, појавиле су се још у 15. веку у Немачкој, домовини Јохана Гутенберга, проналазача штампе (типографије). Али тек средином 17. столећа ти листови, који су имали облик брошуре или такзованих памфлета, стекли су битну карактеристику новина — почели су да излазе редовно.

ОД РОБИНЗОНА ДО «ТАЈМСА»

Међу такве публикације спада „Релацион“ из Стразбурга који је, рецимо, у броју од четвртог септембра 1609. године обавестио цењене читаоце да је г. Галилео, професор математике у Падови, конструисао нов телескоп.

Један од првих штампаних извештаја дело је Енглеза Томаса Рејнолда

— Више се плашим три непријатељска листа него хиљаду бајонета — рекао је Наполеон Бонапарта и тако нехотице предвидео да ће штампа заслужити назив седма сила

који је 1549. преводио немачке брошуре са политичким новостима, убиствима и разним сензацијама.

Прве праве дневне новине појавиле су се у Енглеској 1702. године, а један од првих издавача био је књижевник Данијел Дефо, писац „Робинзона Крусое“. Његов недељник „Ривју“ излазио је између 1704. и 1713. године. Дефо, кога сматрају првим значајним европским новинаром и оцем приче у наставцима, заузима истакнуто место у историји периодике.

Позната новинарска пера 18. века су и његови земаљци Ричард Стил и Џозеф Адисон који су међу првима у новине увели и друштвену хронику. Заједничким снагама покренули

су лист „Татлер“ 1709. а две године касније и дневни „Спектејтор“ и лично су писали око деведесет процената текстова у оба листа.

Новине 18. столећа биле су намењене образованој публици дубљег цела. Високи порези диктирали су и цену и стил штампе све до краја века када је Вилем Кобет први пут покушао да продере до најширих маса нудећи јефтин недељни лист.

Чувени лондонски „Тајмс“ који излази и данас (и има најтеже и најинтелектуалније укрштене речи на свету) појавио се 1785. године у издању Џона Волтера. Читаоцима је обешановано да лист неће узимати учешће ни у политици ни у скандалима. Реч, нарав-

но, није могао дуго да одржи. Џон Волтер је више пута у току издавачке каријере боравио у затвору Њугејт за љубав слободе штампе. „Тајмс“ је постао (и остао) најугледнији британски лист.

„ЈЕЛОУ НИД“ ЖУТЕ ШТАМПЕ

Прву америчку публикацију која се може назвати новинама издао је у Бостону 1690. године Бенџамин Харис. Овај бивши књижевник назвао је своје новине „Јавни догађаји и инострани и домаћи“ и обећао „да ће излазити једном месечно или чешће ако буде више догађаја“. Овај лист од четири странице забрањен је после првог

Битку за Њу Орлеанс 8. јануара 1815. године добили су Американци на челу са Ендром Цексоном петнаест дана пошто је рат између Сједињених Америчких Држава и Британије завршен! Вест о мировном уговору потписаном у Европи није стигла на време ни до Цексона ни до његових енглеских непријатеља, а што се тиче Цексонових претпостављених у Вашингтону они нису имали појма ни о бици у Њу Орлеансу ни о мировном уговору!!!

Овај драстичан пример необавештености ушао је у историју да сведочи како је било тешко живети без радио-станица и, наравно, редовне дневне штампе. Новине су, у данашњем облику и као масовно средство информисања, чедо 20. века, али нису и његов проналазак.

Један од првих потеза Јулија Цезара када је постао конзул 60. године пре наше ере било је увођење „Acta diurna populi romani“, то јест билтена излаганих на Форуму који су Римљани свакодневно обавештавали о најважнијим догађајима, указима и постављењима, ратовима свечаностима, играма.

Цезаров покушај достојан хвале ипак припада праисторији новина док њихова историја почиње са проналаском штампе и развојем грађанског друштва. Значајно место у тој историји заузима Венеција, важно трговачко седиште у чију су луку, заједно с морнарима и бродовима, пристизале и вести са свих познатих страна света.

У 16. веку довитљиви Млечани отворили су канцеларију која је за новчић од једне газете продавала трговачке и политичке информације, прво писане руком а потом и штампане,

У Паризу 19. века главна „тржница“ новина налазила се у улици Кроасан. Француски лист „Ла Прес“ први је почео да доноси роман у наставцима.

НА ЧУДО

Мета енглеских новинара из доба краљице Викторије био је раснашашни престолонаследник, будући Едвард VII. Стара гавира приказује представнике седме силе наоко из замка Сандрингем, где је нивео принц, јуре у Лондон са свеним вестима.

броја пошто је губернатор Масачусетса сматрао да су „неукусне“.

Један од великих америчких новинара 18. века био је Бенџамин Франклин који је каријеру почео као шегрт у штампарији свог старијег брата. Касније је у Филаделфији купио лист „Пенсилванија Газет“ који је од 1728. до 1737. године био најугицајнији амерички лист. После тога Франклин није напустио новинарство и писање али је имао преча посла него што је издавање новина с обзиром да је морао да пронађе громобран и неке друге „ситнице“.

Пионир модерног новинарства у Француској је Емил де Жирарден. Он је у новине увео фелтон и роман у наставцима и почео да прима огласе чиме је снижио цену појединих примерака. У његовом листу „Ла Прес“ основаном 1836. сарађивали су Балзак, Дима, Теофил Готје и Виктор Иго.

У Америци је штампа почела да се чита масовније од 1830. године када су се појавиле јефтине новине назване „петпарачке“ (због цене, а касније због „јевтиног“ садржаја) Коштале су само један цент за разлику од осталих чија је цена износила шест центи.

Први лист приступачан сваком џепу био је „Њујорк Сан“ лансиран 1833. Конкурентски „Њујорк Трибјун“ појавио се 1841, а десет година касније три

издавача покренула су чувени „Њујорк Тајмс“, још и данас америчке новине број један. Једна од парола листа гласила је: „Неће вам упрљати чаршав док доручкујете!“ Што је значило да у њима неће бити елемената „жуте штампе“.

Израз „жута штампа“ (који се и данас употребљава у многим језицима) везан је за чувеног новинског магната Вилема Рандолфа Херста из Сан Франциска који је напредак освојио Њујорк и милијарде долара играјући на карту ривалства између листова не бирајући средства.

Када је „Њујорк Ворлд“ 1893. донео први стрип у боји, чувеног „Јелон Кида“ (енглески: yellow — жут) кога је цртао Ричард Аутколт, Херст је уметника примамом већим парам и почео да објављује стрип у свом њујоршком „Церналу“. У „жуту штампу“ спадају данас све врсте сензационализма: афере, скандали, блажа порнографија, криминалистика.

АВАС, ВОЛФ И РОЈТЕР

Почетком 20. века новине постају индустрија и стварају се моћни трустови штампе. У Великој Британији лорда Нортклифа називају „Наполеоном штампе“ јер је поседовао двадесет дневних и недељних

листова, међу њима и познате „Дејли Мејл“, „Тајмс“, „Дејли Експрес“, „Ивнинг Њиз“, „Дејли Мирор“. Његов рођени брат лорд Родмер држао је тринаест дневних листова, десет недељних и два која су излазила недељом, низ штампарија, фабрике папира, банке. Лорд Бивербрук био је власник веома тиражних листова као што су „Санди Експрес“ и „Ивнинг Стандард“.

Истовремено у Сједињеним Америчким Државама стварају се „ланци“ новина, односно читав низ листова налази се у једним и те како моћним рукама. Највећи концерни су Скрипс-Хауардс са двадесетак дневника и десет недељних и месечних листова, Херстов са исто толико новина, Хенри Лијусов чији су часописи „Тајм“, „Лајф“ и „Спортс Илустрејтид“.

Слична ситуација владала је и у Француској, Немачкој и другим великим европским земљама само што је број листова био мањи него у Енглеској и Америци. Штампа се тесно повезује са великим капиталом тако да је у могућности да врши снажан притисак на политику владе и јавног мњења.

Једна од карактеристика индустријализације штампе је специјалистичка подела рада. почетком 19. столећа листови прикупљају вести из земље и иностранства искључиво преко својих

новинара и дописника, али већ средином века оснивају се нарочите новинске агенције које се баве прикупљањем и слањем вести редакцијама новина. Прве су Авас у Паризу, Волф у Берлину и Ројтер у Лондону. Нешто касније отварају се Асошијетед Прес у Енглеској, у Америци Херстов Интернешенел Њуз Сервис и Јунајтед Прес. После првог светског рата сличне агенције појављују се у низу земаља: ЧТК у Чехословачкој, ПАТ у Пољској, Стефани у Италији, ТАСС у Совјетском Савезу. После ослобођења у Француској је основана агенција Ажанс, Франс Прес, а код нас Танјуг.

КО СЕ НАЈБОЉЕ ПРОДАЈЕ

Готово четвртина свих светских новина штампана се и продаје у Сједињеним Америчким Државама — око 65 милиона примерака дневно. Ипак је дневни лист са највећим тиражом на свету совјетска „Правда“. Иницијативу за оснивање „Правде“ као органа болшевичке партије дао је 1912. године Лењин. После октобарске револуције 1917. лист је постао орган Комунистичке партије СССР и данас се продаје у тиражу од десет милиона примерака.

И друго место на светској тиражној топ-листи држи Совјетски Савез — владин „Известија“ штампана се у 8 милиона примерака дневно. Ако би неко помислио да Совјетски Савез нема и других новина, веома би се преварио — има их и то 7200 од чега 650 дневних.

Јапански дневник „Асахи Шимбун“ је трећи на свету са тиражом од преко 7 милиона а још два листа Земље Излазећег Сунца

премашује број од 5 милиона примерака дневно. Најтиражнији британски листови су „Дејли Мирор“ са 4 милиона примерака дневно, „Дејли Сан“ и „Дејли Експрес“ са око 3 милиона. До недавне кризе из које није испливао најтиражнији вечерњи лист на свету био је енглески „Ивнинг Њуз“ са преко пола милиона примерака. Лист је уочи свог стогодишњице спојен са конкурентским „Ивнинг Стандардом“ у „Њу Стандард“.

Најчитанији амерички лист је „Њујорк Дејли Њиз“ који дневно купује два милиона људи. Следе „Лос Анђелос Тајмс“ са милион примерака и најугицајнији „Њујорк Тајмс“. Американци нису ни случајно најстраственији читаоци новина на свету упркос чињеници да су њихови највећи произвођачи. Прво место припада Швеђанима: хиљаду особа у Шведској прочита 564 листа док хиљаду Американаца прочита само 300 новина.

Највеће и најтеже новине на свету су без конкуренције „Њујорк Санди Тајмс“. Број који је изишао 17. октобра 1965. године имао је 946 страница и преко три килограма.

У три килограма новина може да стане много вести и више него што има важних догађаја. Један од оних који су тако мислили је и чешки књижевник Карел Чапек који о новинама каже:

„Толико смо на њих навикли да смо престали да на њих гледамо као на свакодневно чудо. А чудо је већ и то што изиђу сваког јутра иако се дан пре тога баш ништа није десило. Али, ово чудо представља редакцијску тајну...“

Мали продавци новина на улицама Њујорка почетком 20. века. Американци су највећи произвођачи новина на свету, али не и најбројнији читаоци.

ИЗ СВЕТА АУТОМОБИЛИЗМА

ПРОГУ

Да ли је Фордова компанија у СР Немачкој исправно поступила уложивши у нови модел „ескорта“ све што смо навели — тешко је рећи, али да је седам хиљада милијарди старих динара много — много је. По казивању фабричких стручњака разлог је једноставан: у претпрошлој години Форд је имао губитак од 634 милиона долара, што је последица погрешног производног програма. Требало је, дакле, направити економичан, добар и јевтин аутомобил и армија пројектаната и радника засукала је рукаве.

Тржишту је понуђено неколико варијанти новог „ескорта“, зависно од комфора и снаге мотора али је основа свих иста. Од старог модела задржано је углавном само име.

Завирили смо у модел „1,6 ГЛ“ више знатижеље ради због огромног уложеног новца и времена и... видели солидан ауто за релативно ниску цену. То је све.

Најупадљивија је каросерија коју је обликовао Уве Банзен са групом сарадника. Засечен, такозвани „закржљали“ задњи део возила не ствара само задовољство оку, већ повећава пртљажник и омогућава лако паркирање вођњом уназад. Предњи и задњи део чине целину која лако савлађује отпор ваздуха, много лакше од љутих ривала „голфа“ и „кадета“. Уопште, каросерија се убраја у успелији део новог „ескорта“. Иако је возило дугачко четири метра и пет центиметара, дакле исто као и стари „ескорт“, више је простора у унутрашњости, чак више него и у пространом „кадету“!

Аутомобил има петоро врата. Пета, постављена на задњем делу, чине возило комбијем јер се наслон задњег седишта може оборити или оно изнети напоље.

ОСОБИНЕ

Мотор: четвороцилиндричан, погон брегасте осовине преко зупчастог каиша, вентили са хидрауличним подизачима, хлађење — водено са термостатом.

Снага мотора: 58 киловата при 5800 обртаја у минуту

Палење: транзисторско

Степен компресије: 9,5:1

Мењач: четворостепени и пренос за ход уназад

Карбуратор: ФОМОКО (Форд мотор компани)

Запремина мотора (цилиндара): 1597 cm³

Максимална брзина: 160 km/h

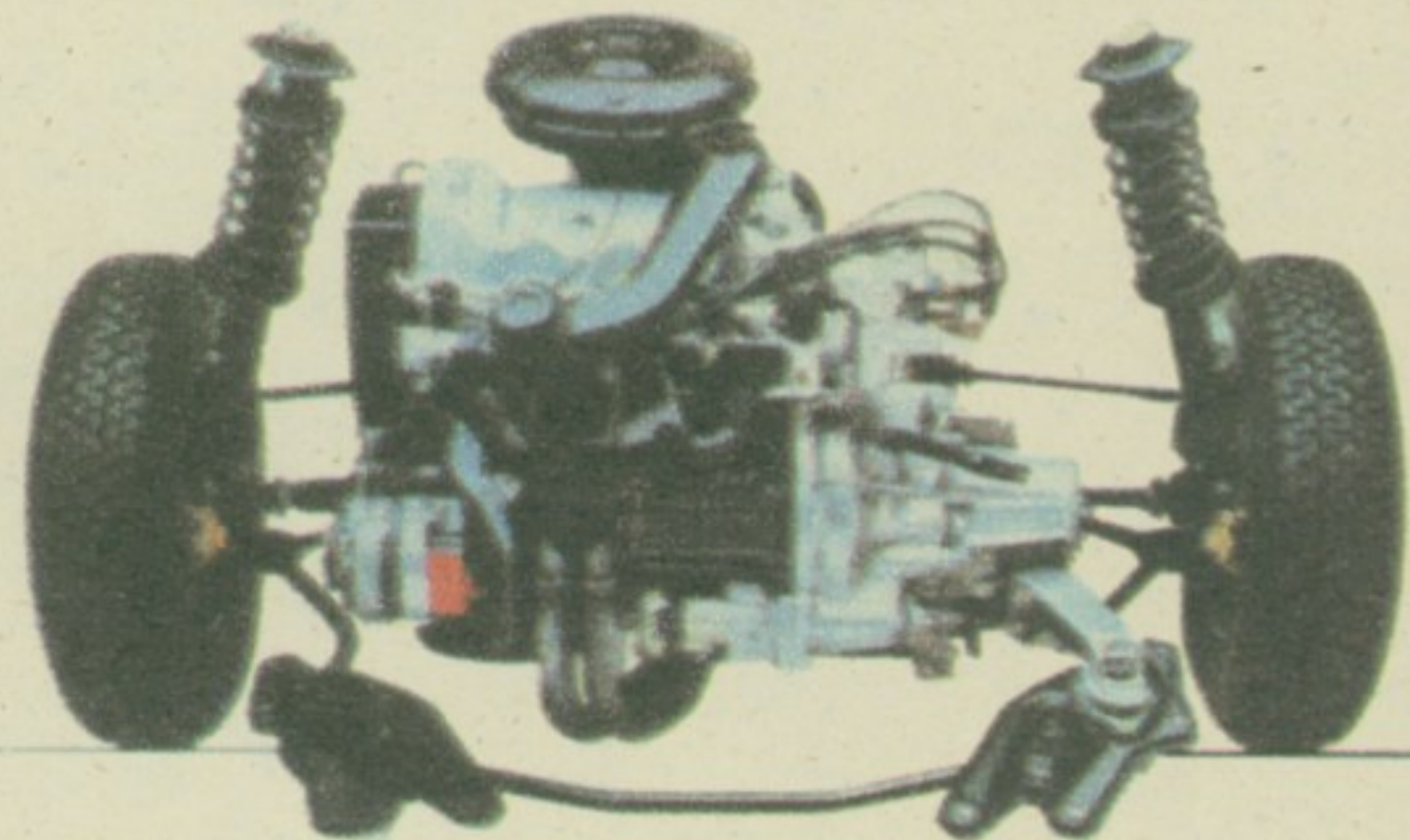
Вешање: независно, позади са вођицама

Размак осовина: 2393 mm

Распон точкова: спреда — 1390, позади — 1430 mm

Димензије возила: 4052 x 1640 x 1400 mm

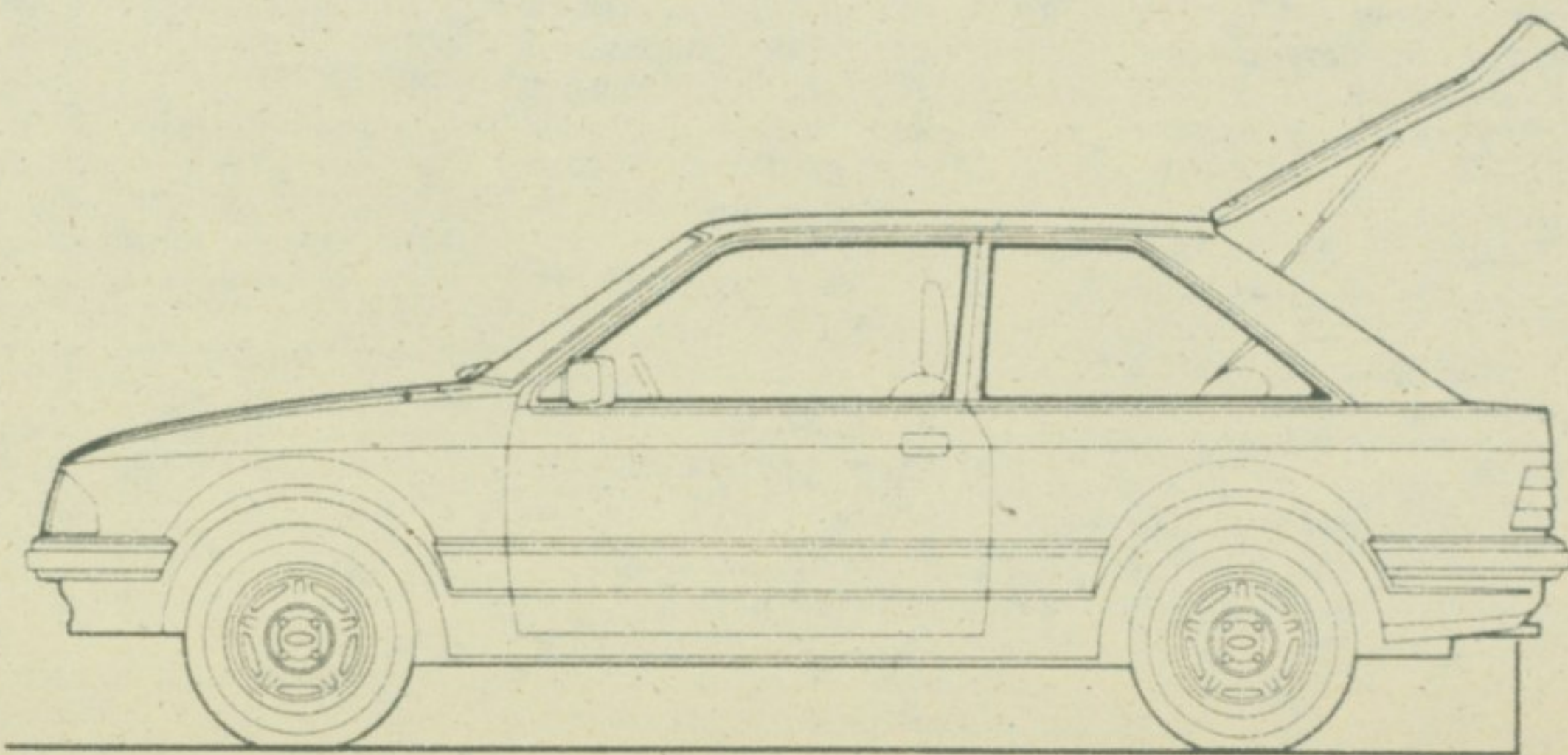
Цена: око 22 милиона старих динара у СР Немачкој

Унутрашња опрема сасвим је задовољавајућа, готово на граници луксуза. Не заостаје ни табла са инструментима: све је ту што је возачу потребно, прегледно и читљиво. Невоља је са неколико прекидача: они се налазе на доњој ивици табле и иза котура управљача, па је до њих тешко брзо допрети — смета широки пречник на котуру! Проветравање и прејање су изванредни. Проветривач је пренет са надалеко познате „гранаде“. Вентилатор грејача је бисер — ради толико тихо да се тако рећи и не чује!

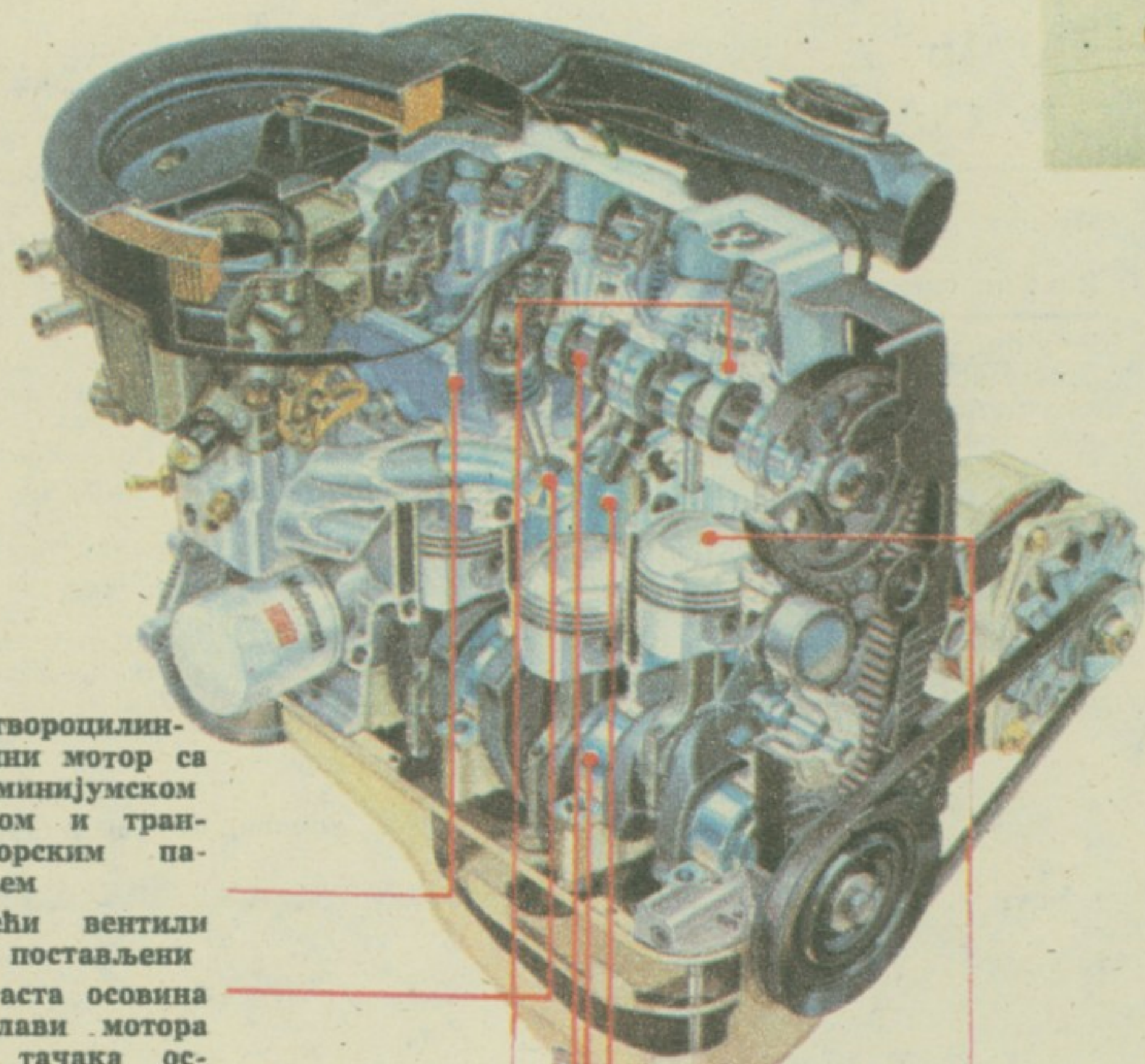
Систем круте задње осовине је напуштен, па је возило добило независно вођење точкова позади путем вођица. Задњи точкови ослонjeni су на кратке спиралне опруге које заузимају мало простора.

Кочнице: напред диск, позади добош. Ништа необично да није једне иновације —

ТАО БОГАТСТВО

Ојранак Фордове компаније у Савезној Републици Немачкој уложио је у нови «ескорт» већ година пројектовања, рад већ хиљада инжењера, техничара и осталој особља и изузетно велику суму новца — око седамдесет милијарди нових динара

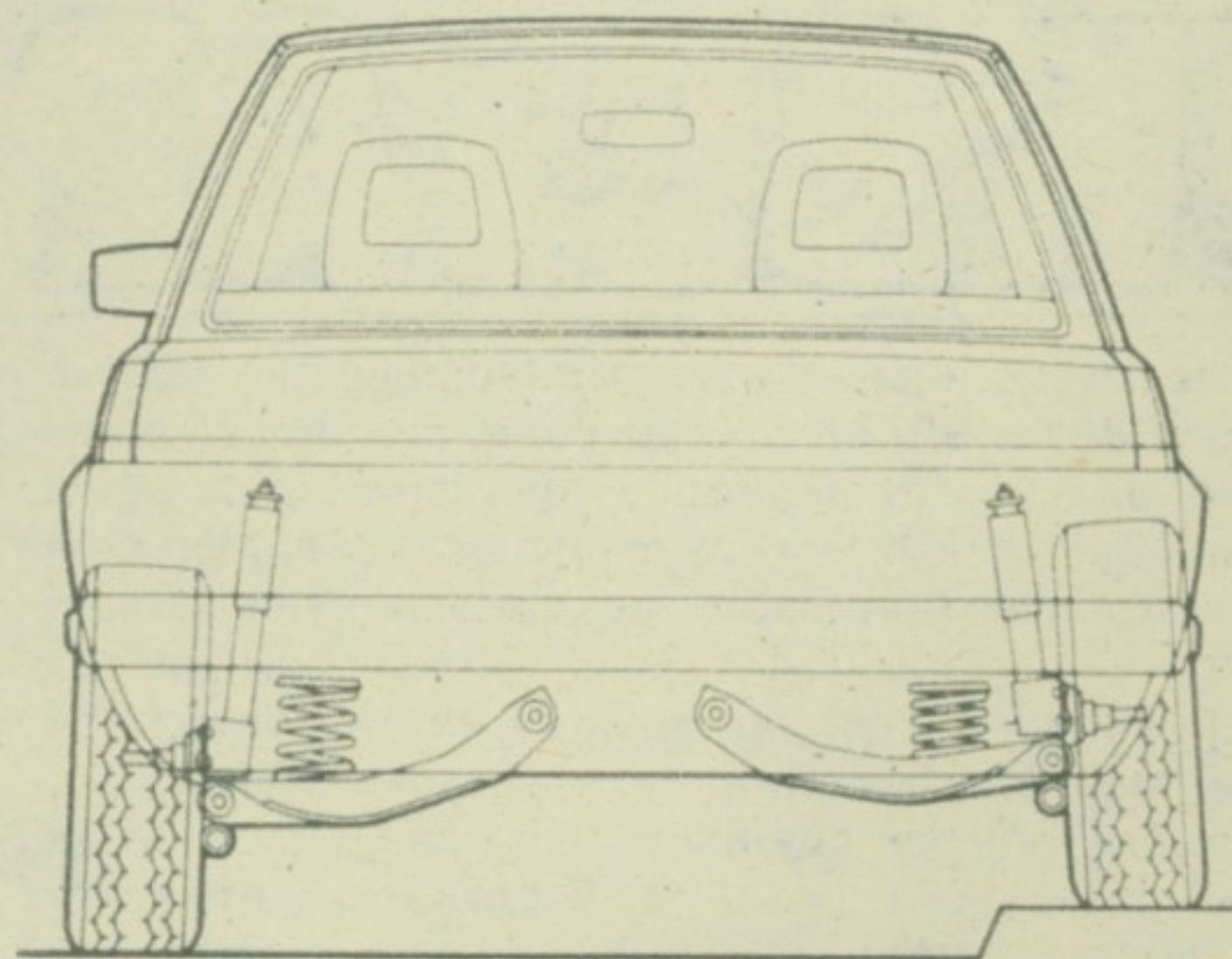
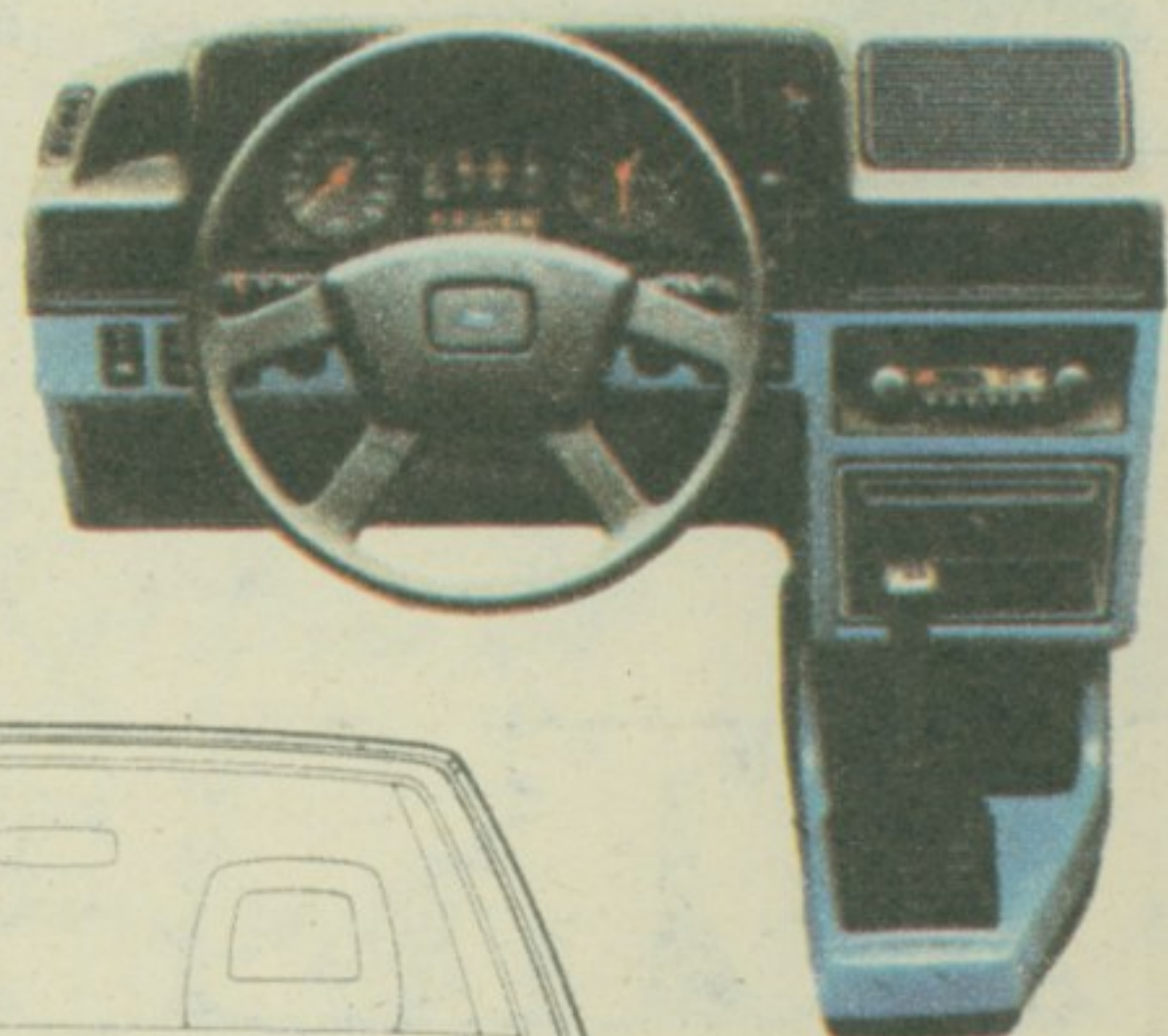
Четвороцилиндрични мотор са алуминијумском главом и транзисторским паљењем

Висећи вентили косо постављени
Брегаста осовина у глави мотора пет тачака ослоња — може да начини 6300 обртаја у минути
Еластичне клапкалице — хидрауличним притиском аутоматски регулишу рад вентила

Радилица са пет лежећих лежача

Полукружна комора за сагоревање

Заобљено теме клипа — облик обезбеђује добро сагоревање смеше бензина и ваздуха

дискови су тако обрађени да кроз њих струји ваздух и хлади их.

Највише пажње посвећено је мотору. Постављен је попречно. Конструктори су наумили да га направе да буде јак и штедљив и успели су. Додуше, „попије“ више од десет литара на сто километара, али само кад се аутомобил потера брзином већом од „стотке“. При брзини до деведесет километара на час мотор је задовољан и са седам литара бензина.

За око двадесет два милиона старих динара, колико иначе „ескорт“ стаје у СР Немачкој, не купују се само добре већ и рђаве стране аутомобила. А нови „ескорт“ их има.

И то веома озбиљних. Огибљење је толико „мекано“ да је на сеоском путу труцкање несносно. То још и којекако, али брзи улазак у оштру кривину... Вожња на два тачка, постранце — неминовна је. Ко из те вратоломије извуче живу главу, научиће да убудуће вози „ескорт“. Проблем је у директном управљачу путем назубљене летве.

Остале мане „ескорта“ могу се „преживети“ и с њима се власник аутомобила брзо сроди. Остаје утисак да је „ескорт“ веома добро породично возило, али ни приближно модел за превелику хвалу.

М. Тодоровић

ХИТ-СТРАНА

ВРУЋ ВЕТАР

Данас смо за песму недеље изузетно изабрали две кратне песме ансамбла ВРУЋ ВЕТАР из Београда. Они постоје тек годину дана но чланови су познати музичари који су раније свирали у другим групама и са пуно искуства пришли су стварању новог репертоара. Пре свега су се окренули младој публици и идеје за своје песме углавном узимају из живота младих. Музина им је врло модерна, па ипак се не би могло рећи да припадају новом таласу. Због тога их није лако сврстати у постојећу поделу на домаћој рок сцени. У шали нају за себе да на сцени делују »булдожерски« али са чврстином »атомског склоништа«. Њихов звук је заиста чврст и оригиналан, а текстови су им у функцији музике. То је група са »пет звездица«: БАТА СОКИЋ, НЕНАД БОЖИЋ (некадашњи чланови »Сунцокрета«), ЗОРАН ТУТИЋ, ДРАГАН МИЛАНОВИЋ и РАША ЖИВКОВИЋ.

Иако су са јавним наступима почели тек недавно, постигли су успех већ приликом првог појављивања на фестивалу »Омладина 80« у Суботици, затим на великом концерту у Новом Саду и на недавно завршеном гостовању београдских група у Загребу. Ускоро треба да им се појави и други сингл, док је материјал за ЛП плочу спреман и вероватно ће тај албум изаћи почетном октобра ове године.

ПЕСМА НЕДЕЉЕ

ЈА САМ УСМЕРЕН ЋАК

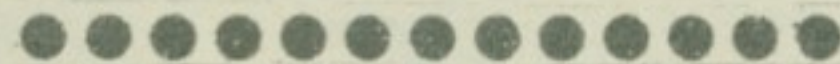
Музика и текст: М. Сокић и Б. Тутић
Изводи: група ВРУЋ ВЕТАР

Ја сам страшно млад
и нормално је што дозвољавам
да ми други веже портуклу.

Ја сам страшно млад
и нормално је да ми други кажу
шта је за мене оно право.

Ја сам страшно млад
и нормално је што дозвољавам
да ми други испржи јаја.

Ја идем у школу, корак ми је
лак
ја сам усмерен ђак!

ТО ЈЕ ЗА ОДЛИКАШЕ

Музика и текст: М. Сокић и
З. Тутић
Изводи: група ВРУЋ ВЕТАР

У принципу смо исти
и волимо исте ствари
ал' постојећи несклад
многе релације квари.
Како хоћу да кажем

(Ћути, Ћути!)

Како хоћу да питам

(Ћути, Ћути!)

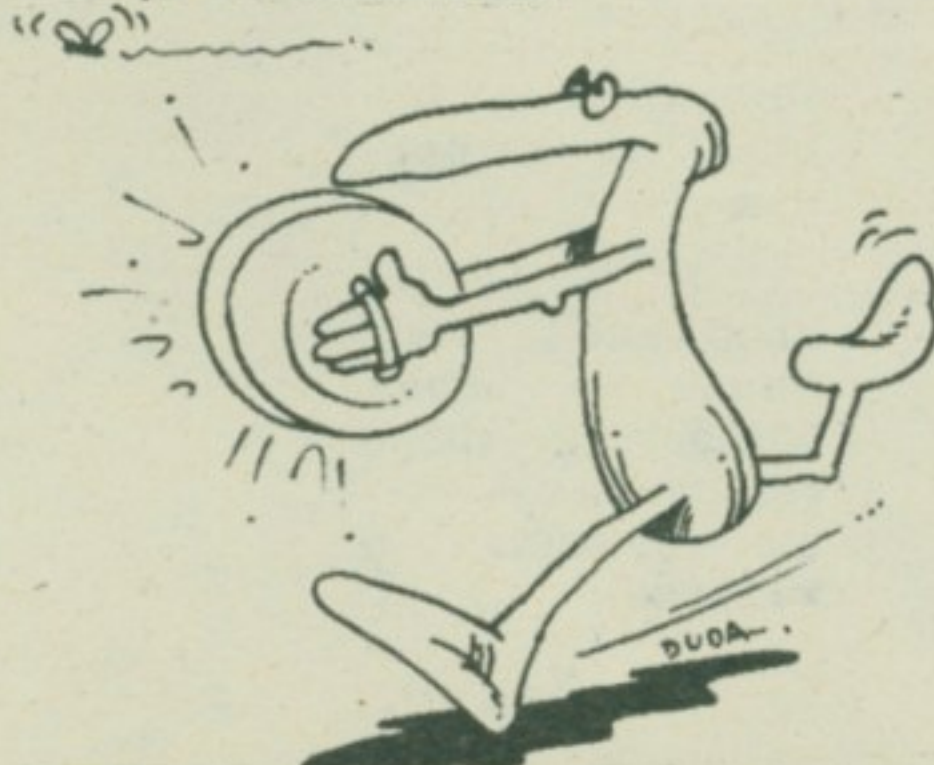
Како хоћу да видим
(жмури, жмури!)
ил' било шта како хоћу
они кажу:

То је за одликаше, то је за
одликаше!

У принципу смо исти
и имамо иста права
исто нас дави сунце
и покриће иста трава

Како хоћу да кажем — Ћути!
Ћути!

Све је за одликаше!

НАША КАРИКАТУРА

ЈАСЕНКО ХОУРА
(ПРЉАВО КАЗАЛИШТЕ)

Читаоци јављају...

ВЕСТИ ИЗ БЕОГРАДА

Ако било ког омладинца у општини Савски венац упитате за групу ФАР, рећи ће вам да су они најпознатији чланови своје месне заједнице јер већ две године узастопце организују концерте под ведрим небом за све становнике околних солитера. Група ФАР је основана априла 1979. године и своју музичку каријеру почела у једној — гаражи! Борили су се са разним тешкоћама као и остали њихови вршњаци док најзад нису добили мало »места под сунцем«, постали су чланови културно-уметничког друштва »Абрашевић«. У међувремену је било више промена да би се група усталила у следећем саставу: Душко Тинтор, бас, Дејан Поповић, соло гитара, Марко Поповић, бубњеви, и Александар Филиповић, ритам гитара. Иначе сва чланица су и певачи.

Група свира хард-рок, а наклонена је апстрактној музици. Постигли су запажене резултате у Дому омладине Београда, на концертима у хали »Пионер«, док су на гитаријади у Раковници заузели прво место. Најпопуларније су им песме »Слетање«, »Краљ лопова« и »Човек из предграђа«.

Слободан Бркић,
Генерала Жданова 82/VI
11000 Београд
(хonorар од 150 динара)

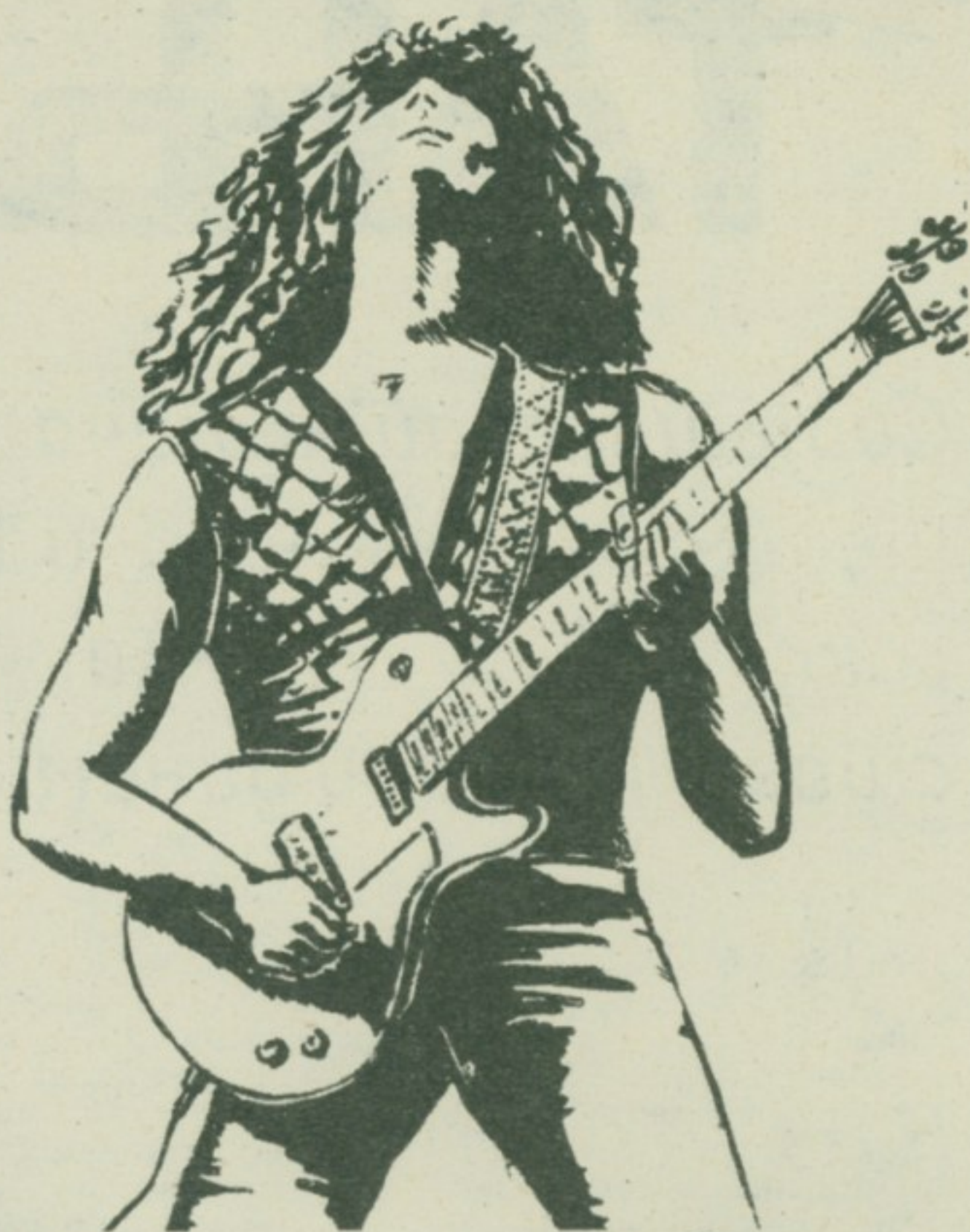
ВЕСТИ ИЗ САРАЈЕВА

Од септембра прошле године у Сарајеву дјелује ансамбл специјалног изгледа. ПОСЉЕДЊИ АУТОБУС има јасан музички израз што није изненађујуће јер су чланови стекли богато искуство свирајући прије тога у другим групама. У релативно кратком периоду имали су више јавних наступа од којих вриједи издвојити онај са групом ПЕКИНШКА ПАТКА у Сарајеву. Ускоро треба да се појави и први сингл ПОСЉЕДЊЕГ АУТОБУСА у издању „Дискотона“ а снимак је већ направљен у студију „Академик“ у Љубљани. Продуцент је био Брацо Дублекар, а сниматељ Мирко Беџа.

Чланови групе ПОСЉЕДЊИ АУТОБУС су: Дамир Арсланагић, клавијатуре, Амир Бјелановић, соло гитара, Мустафа Табаковић, вокал, Нено Јелеч, бас, Кемал Шехбарјактаревић, бубњеви. На репертоару имају искључиво сопствене композиције.

Ведран Хациахметовић,
Сутјеска 24
71000 Сарајево
(хонорар од 150 динара)

ЧИТАОЦИ САРАЈУЈУ...

ГАЖО МИРОСЛАВ
Ул. болмансна бр. 1
21000 — Нови Сад

Објављујући последњу карикатуру гитаристе ГЕНЕРАЦИЈЕ 5, подсећамо читаоце да смо отворили нови конкурс за цртеже:

НАЦРТАЈТЕ СВОЈУ ОМИЉЕНУ ГРУПУ (по могућности тушем или црним фломастером на хамеру или белом папиру). Најуспелији радови биће хонорисани.

Аутор данашњег цртежа је Мирослав Гажо (Болманска 1, Нови Сад) и њему припада хонорар од 200 динара.

МОЈ ИЗБОР

Ја сам Жужана Киш и редовни сам читалац „Политикиног забавника“. Имам 17 година, живим у Фенетићу у САП Војводини и ученица сам усмереног образовања (правни смер).

Мој избор плоча изгледа овако:

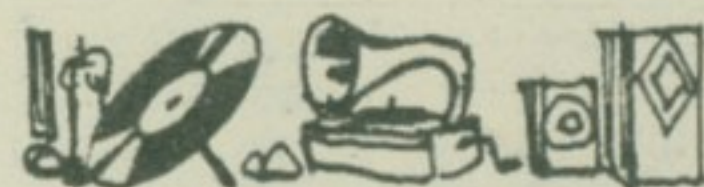

ДОМАЋЕ

1. ТИТОВИМ ПУТЕМ — Здравко Чолић
2. ДА ЛИ ЗНАШ ДА ТЕ ВОЛИМ — Дато Топић
3. ТИ САМО БУДИ ДОВОЉНО ДАЛЕКО — Генерација 5
4. ДЕНИ — Код Ђорђе Балашевић
5. ЖИВОТ ЈЕ МОРЕ

СТРАНЕ

1. SMOKE ON THE WATER — Deep Purple
2. FUNKY TOWN — Lipps Inc.
3. WALKING ON THE MOON — Police
4. HOTEL CALIFORNIA — The Eagles
5. HONEY, HONEY — Abba

Музика је пре свега рекреација — каже група. БИЦИКЛ и тој идеји подређује све што вреди. Ако их питате шта свирају, одговориће вам: „Рекреативни рок“. На тај начин су се издвојили од мноштва других група у Београду, а нарочито желе да се дистанцирају од београдске „алтернативне сцене“. Њихова је жеља да музика буде доживљена свим чулима, па зато у своје друштво укључују и песнике и филмске сниматеље и фотографе и сликаре... Наравно и бициклисте!

Концерти групе БИЦИКЛ служе за рекреацију, духа и тела, па се и од публичке тражи да буде и психички и физички ангажована за време њиховог свирања.

Приликом представљања нагласили су да нису само чланови групе већ радници пројекта БИЦИКЛ: Јован Стојиљковић, оргуље и вокал, Никола Чутурило, гитара, Чедомир Петровић, бубњеви и Драган Спасић, бас. Све су то музичари који су и раније свирали у другим групама.

* ПРОЈЕКАТ НА ДВА ТОЧКА *

ТАТЈАНА КАЗАНКИНА • најбољи спортист света 1980.

ТАЊА ОТ

Совјетска атлетичарка Татјана Казанкина прва је жена на нашој планети која је закорачила, боље рећи утрчала у 21. век! То тврде спортисти стручњаци који су њен резултат, постигнут на великом међународном митингу у Цириху, планирали тек — за идуће столеће. Случај с којим се може поредити само фантастични скок (9,80 м) Боба Вимона.

Две златне медаље у Монреалу и два светска рекорда пре четири године нису јој донела ласкаву титулу „најбољег спортисте света 1976. године“. Овог пута, захваљујући феноменалном резултату на 1.500 метара (3:52,5 минута), у конкуренцији једног Бјерна Борга, Владимира Салникова или Ерика Хајдена њој је припало почасно место на листи оних спортиста који су својим подвизима обележили 1980. годину.

ТРЧАЊЕ ЗНАЧИ ЗДРАВЉЕ

Прича о Татјани Казанкиној слична је оној о „црној газели“ из 1960. године, америчкој атлетичарки Вилими Рудолфу, или бившем светском рекордеру у бацању кладива Харолду Конолију, такође Американцу. Наиме, са 15 година Татјана Казанкина била је тако сићушна и слаба да су јој лекари дали савет: „Види, треба да трчиш да би сте поправили своју физичку кондицију!“

Рођена 17. децембра 1951. године у Петровску (Саратовска област — РСФСР), Татјана ни данас, кад се ближи тридесетој, није виша од 161,5 центиметра ни тежа од 48 килограма. Трчањем није добила ни у висини ни у тежини, како су можда очекивали лекари, али је остварила много више.

Атлетиком је почела да се бави још 1966. године, а у национални тим СССР пробила се већ 1972. што је, с обзиром на снагу совјетске атлетике у трчању жена на средњим пругама, брз успон.

Шампион Совјетског Савеза постала је први пут 1975. године а исте је победила и на највећој спортској манифестацији своје земље — Спартакијади народа СССР.

Са таквом репутацијом и још неизвесним местом у најбољем саставу СССР, закорачила је у „олимпијску“ 1976. годину.

ДВА МОНТРЕАЛСКА ЗЛАТА

Татјана Казанкина отпутовала је у Монреал (Канада) са скромних 2:01,7 на 800 и 4:05,9 на 1.500 метара. У међувремену, преселила се у Ленинград где је добила посао наставника, уписала Високу школу за физичку културу и постала члан клуба „Буреветник“. Тренирала је под надзором Николаја Малишева.

На олимпијској стази појавила се први пут 23. јула у петој групи квалификација на 800 метара. Победила је у времену 2:00,15 минута, њеном до тада најбољем резултату.

Идућег дана, у првој полуфиналној групи, поразила ју је Анита Вајс из ДР Немачке која је оборила олимпијски рекорд, а Казанкина је први пут у каријери трчала испод два минута — 1:57,49. До тада свету непозната атлетичарка преко ноћи је постала кандидат за „једну од медаља“.

На старту финала 26. јула нашле су се представнице ДР Немачке Цин, Вајс и Глут, Бугарке Штерева и Златева, Румунка Шуман и две представнице СССР-а Светлана Стиркина, рекордер СССР-а са 1:57,28 минута, и Татјана Казанкина.

Била је то најбржа трка жена на 800 метара коју је свет до тада видео: чак је шест учесница трчало брже од дотадашњег светског рекорда: Стиркина и Вајс диктираше су јак темпо у првом кругу да би на 300 метара од циља обе заостале и, иако први фаво-

Совјетска атлетичарка
Шешка је само 48 кг и висока 161,5 см. Али, на стази је ухвати динамич.

рити, остале без медаље. У ретко виђеној завршници Татјана Казанкина прва је прошла линију циља у времену 1:54,94 што је био нов светски и олимпијски рекорд. Био је то и сензационалан резултат и још сензационалнија победа крхке атлетичарке за коју свет до Монреала, није ни чуо!

Само два дана касније, Татјана Казанкина појавила се у квалификацијама на 1.500 метара. У четвртој групи била је друга иза Урлике Клапетински (ДР Немачка) са скромних 4:12,10. Била је то „тактичка“ трка за пласман у полуфинале.

Следећег дана триумфовала је у другој полуфиналној групи са већ солидних 4:07,37 минута.

Међу девет финалисткиња 30. јула била је и светска и олимпијска рекордерка Људмила Брагина (СССР). Поново је то била трка „за пласман“. У пролазу на 800 метара врло скромних 2:18,90 није обећавало нов светски рекорд. Тек у завршници Татјана Казанкина је поновила свој незадрживи финиш и победила испред представница ДР Немачке Хофмајстер и Клапетински. Брагина је остала без медаље али је задржала рекорд, док је Казанкина поправила најбољи лични резултат постигавши 4:05,48 минута.

ЧЕТИРИ ГОДИНЕ ЋУТАЊА

Вратила се у Ленинград са две златне олимпијске медаље и новим светским рекордом.

Сезону 1976. године

завршила је још једним подвигом: на Спартакијади народа СССР трчала је, као прва жена у свету, 1.500 метара испод четири минута и поставила и други светски рекорд: три минута и 56 секунди. Потом је „нестала“ са стазе...

Писало се и причало свашта, чак и да је умрла. У СССР није обичај да се праве „спортске афере“ или дају приватна обавештења о спортистима за које се свет интересује. То је „услуга“ појединим новинарима и стручњацима из западних земаља који на сваки успех спортиста из социјалистичких земаља гледају са ниподаштавањем, распредају приче о „допинговању“, „упропаштавању омладине“ и сличним „вестима из поузданих извора“.

Права истина о четворогодишњем „ћутању“ Татјане Казанкине је врло животна — удала се и родила кћерку. Не да би доказала своју „женственост“, наравно...

Почетком прошле сезоне изгубила је свој светски рекорд на 800 метара. Надмашила ју је земљакиња Надежда Мушта Олизаренко. Тако се Татјана Казанкина одлучила, у договору са стручњацима из тренинског табора атлетске репрезентације СССР, да се појави само на стази од 1.500 метара.

На митингу пред Олимпијске игре у Москви Казанкина је убедљиво доказала да четири године одсуства за њу не значе ништа — поправила је свој светски рекорд на 1.500 метара за један секунд.

Тридесетог јула почеле

су квалификације на 1.500 метара у Москви. На старту је 26 атлетичарки које се боре за девет места у финалу.

БИЋУ ЈОШ БРЖА!

Казанкина стартује у првој групи и поново трчи испод четири минута: са 3:59,2 поставља нов олимпијски рекорд.

Међу девет финалиста су по три представнице СССР-а и Румуније, две из ДР Немачке и Италијанка, првакиња Медитерана, Габријела Дорио.

Три совјетске представнице воде трку. Први круг припада Надежди Олизаренко која већ има златну медаљу из трке на 800 метара. На 800 метара прва је Љубов Смолка, а онда Казанкина узима трку у своје руке и „финишира“ готово 500 метара! Улази у циљ с предношћу од преко једног секунда над другопласираном Вартенберг из ДР Немачке, али је „слабија“ од свог светског рекорда за шест десетих делова секунда. Међутим, са 3:56,6 поправља, по други пут у Москви, олимпијски рекорд.

На конференцији за штампу каже: „Испунила сам само половину личног плана — освојила сам златну медаљу али нисам поставила нов светски рекорд“.

Зато прихвата позив организатора великог митинга у Цириху и, тридесетак дана по завршетку Олимпијских игара у Москви, стартује на 1.500 метара са јасним циљем: јуриш на светски рекорд!

Тактика је тако и подешена: једна друга Татјана — Провидохина — има улогу, како то атлетичари имају обичај да кажу, „електричног зеца“. Наиме, она диктира темпо првих 800 метара да би дала „ритам“ Казанкиној. Тај план потпуно успева и Татјана Казанкина на циљу има фантастичан резултат од 3:52,5 минута! Резултат који су стручњаци предвидели да ће бити остварен тек у идућем веку!

На сва признања Казанкина самоуверено одговара: „Идуће године бићу још бржа!“

Изгледа да је и 21. век „тесан“ за могућности атлетског феномена од 48 килограма, двадесет деведогодишњу учитељицу из Ленинграда Татјану Казанкину.

Срећан пут у будућност, Татјана!

Родолуб Марковић

РЧАЛА У 21. БЕК

ПЛАСТИЧНЕ АУТО-СТРАДЕ

Аутомобилистима но-
ји су се октобра
1972. године кретали
једном траном ауто-стра-
де у близини Осла мора
да није било јасно зашто
радници немилосрдно раз-
бијају савршено очувану
бетонску трасу супротног
правца и замењују је ве-
ликим блоковима, по све-
му судећи — пластичним.

На замисао да тешки
бетон замене ланшим пла-
стичним блоковима дошли
су стручњаци норвешке
Лабораторије за испитива-
ње путева нано би смањи-
ли притисак на земљиште
испод ауто-пута које је по-
чело забрињавајуће да се
сленне. У доба нада је ен-

сперимент кренуо, нико
није могао да нагне накви
ће бити резултати. Да-
нас, након осам година
бринљивих осматрања и
мерања, људи из Лабора-
торије тврде: Пластичне
ауто-страде су друмови
будућности!

Блокови од полистирен-
сне пене дебели двадесет
центиметара притискају
кубни метар земље тежи-
ном од неких 16 килогра-
ма, што износи само је-
дан проценат притиска
који је подлога трпела
под класичним бетоном.

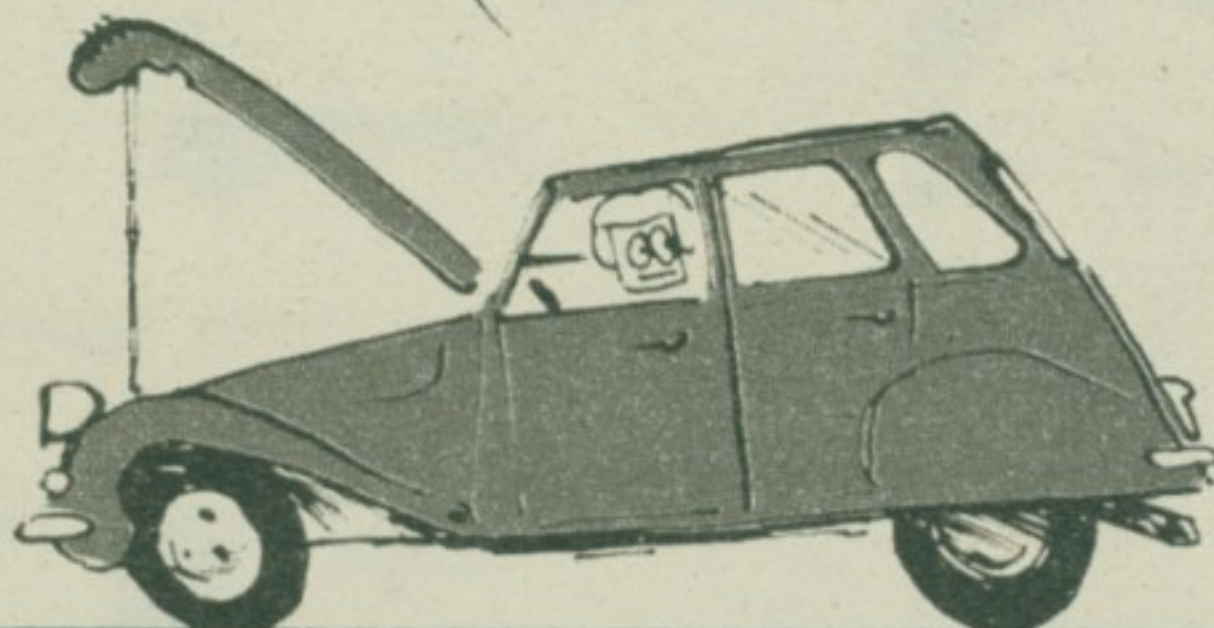
Норвежани су уверени
да је полистиренска пена
лен за градитељске гла-
вобоље: ауто-страда у о-
вој земљи већ има кило-
метарске пластичне део-
нице, а стручњаци Лабо-
раторије чан предсразу-
ју да ће се и темељи
нућа и мостови ускоро
градити од њихових пло-
на.

шрафко

ДА ЛИ СИ ПРОНАШАО
КВАР НА МОТО-
РУ?

ПРВО ТРЕБА
ДА ПРОНАЂЕМ
МОТОР!

Vukobier

КО ЋЕ ТО ДА ПОЈЕДЕ?

У наредном издању
Гинисове књиге ре-
корда вероватно ће се
наћи и Мишел Арнак
посластикар из Марсе-
ја. Он је направио нај-
виши слаткиш на све-
ту — колач у облику
купе у који је, до ви-
сине четири метра,
„утрадио“ 3.800 кро-

МИНИ ФОРМУЛЕ-МАКСИ УСПЕХ!

Драги читаоци

На нашој слици видите попу-
ларне књижице МИНИ ФОРМУ-
ЛЕ у природној величини

- МИНИ ФОРМУЛЕ садрже све формуле из математике, физике и хемије
- МИНИ ФОРМУЛЕ су универзални приручници за основце, средњошколце и студенте
- МИНИ ФОРМУЛЕ можете наручити дописницом или писмом. Послаћемо одмах. Плаћате приликом пријема. Такође се могу набавити у свим књижарама у земљи и код издавача.

Наша адреса је:

КОМПЛЕТ 60 ДИН.

pres-klipping

„PRES KLIPPING“

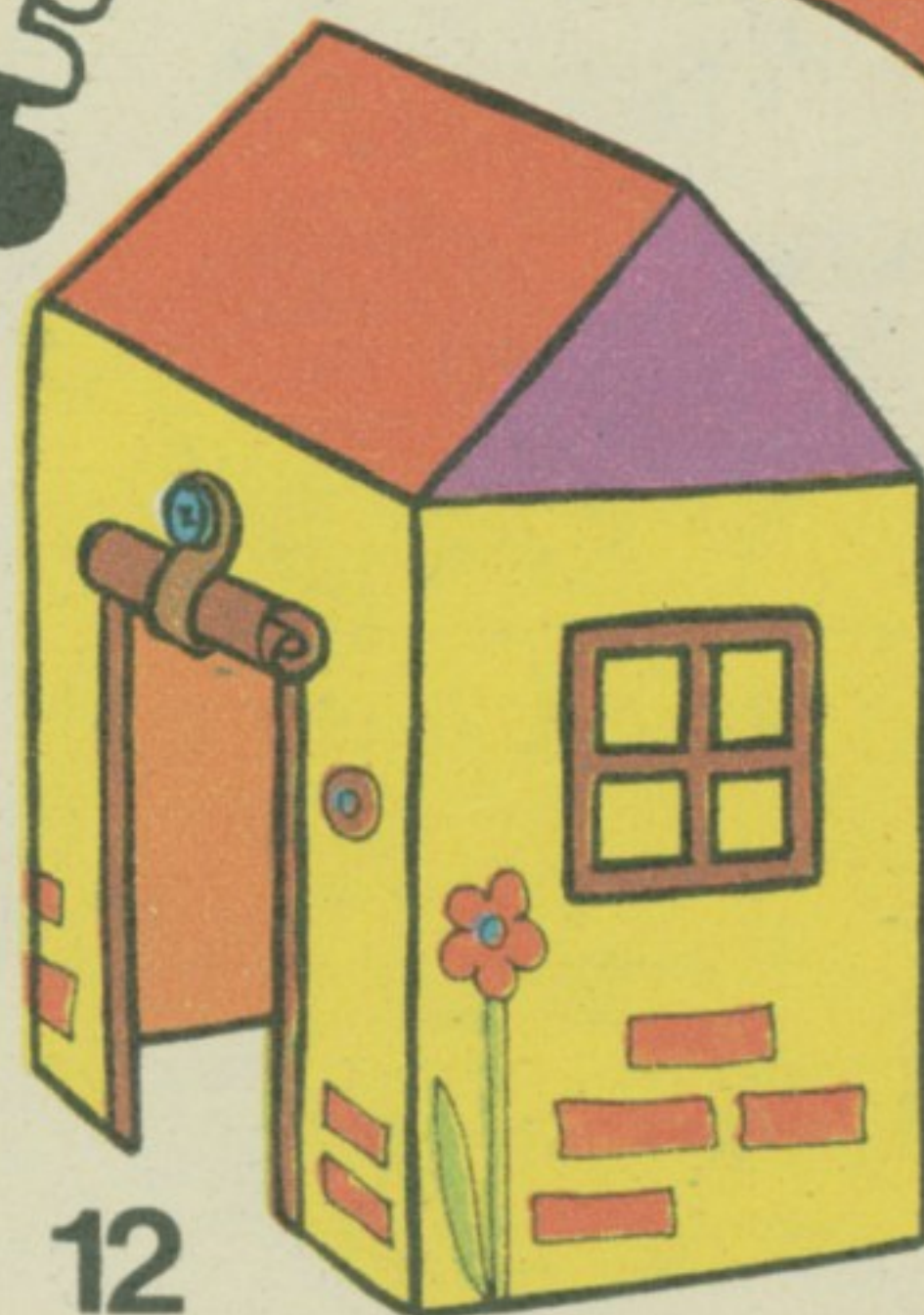
НОВИНСКА ИЗДАВАЧКА
РАДНА ОРГАНИЗАЦИЈА

ЈУГОСЛОВЕНСКА НОВИНСКА АГЕНЦИЈА ДОКУМЕНТАЦИЈЕ
11000 Београд, Кнез Михаилова 2/IX (палата „Албанија“)

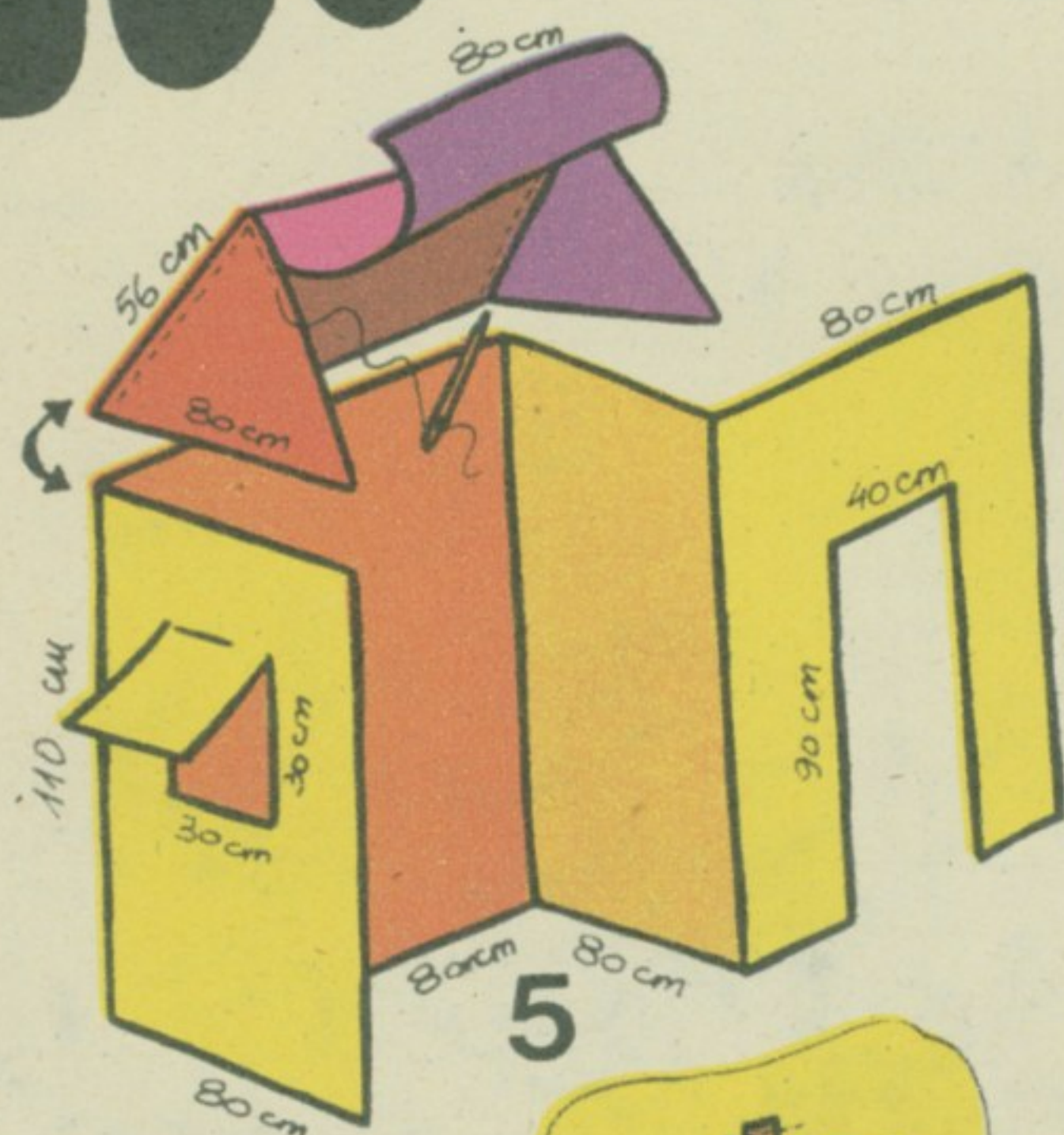

Кућини кукле

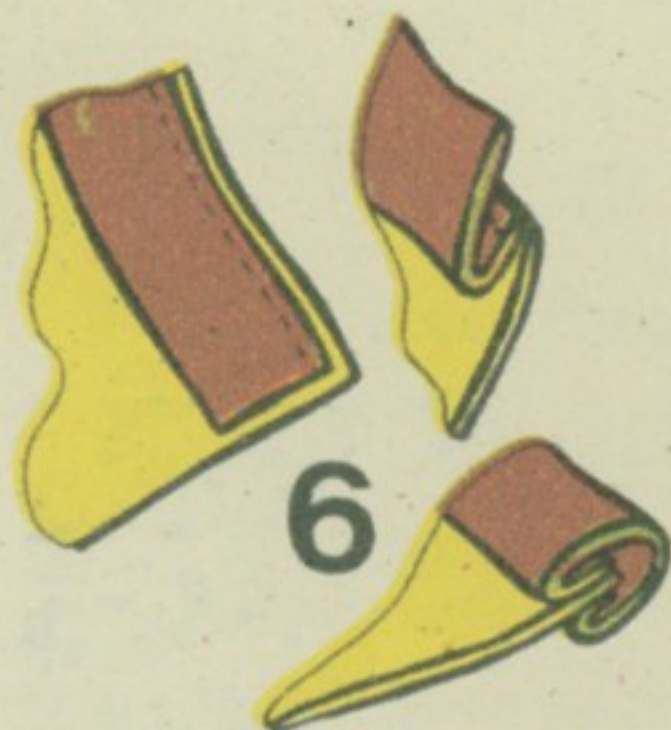
КУЋИЦА ЗА ЛУТКЕ

12

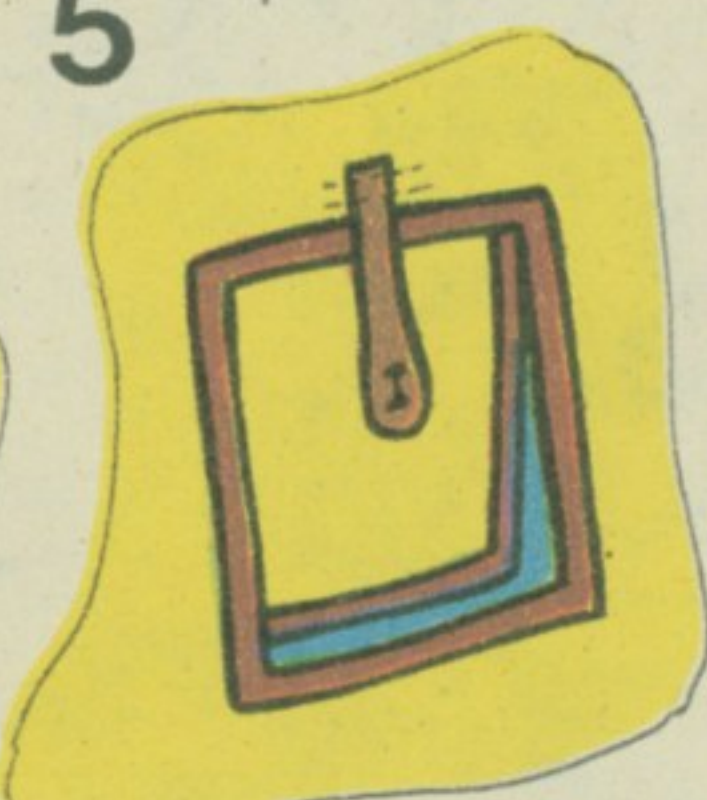
5

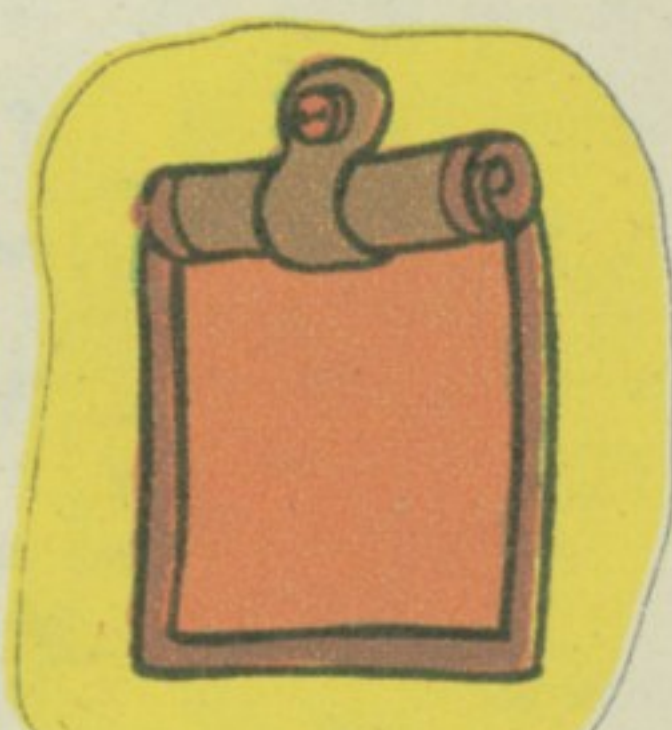
6

7

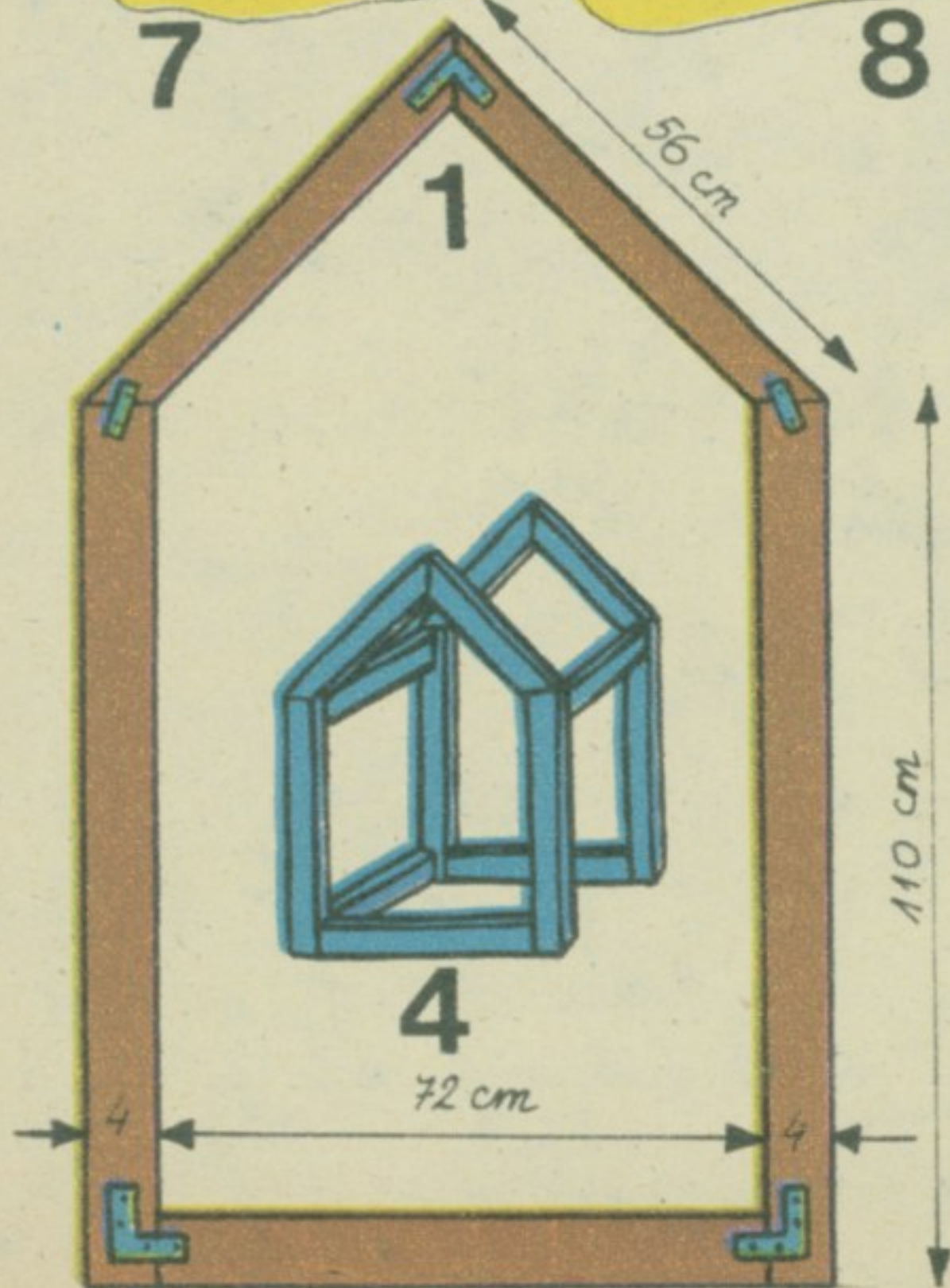
8

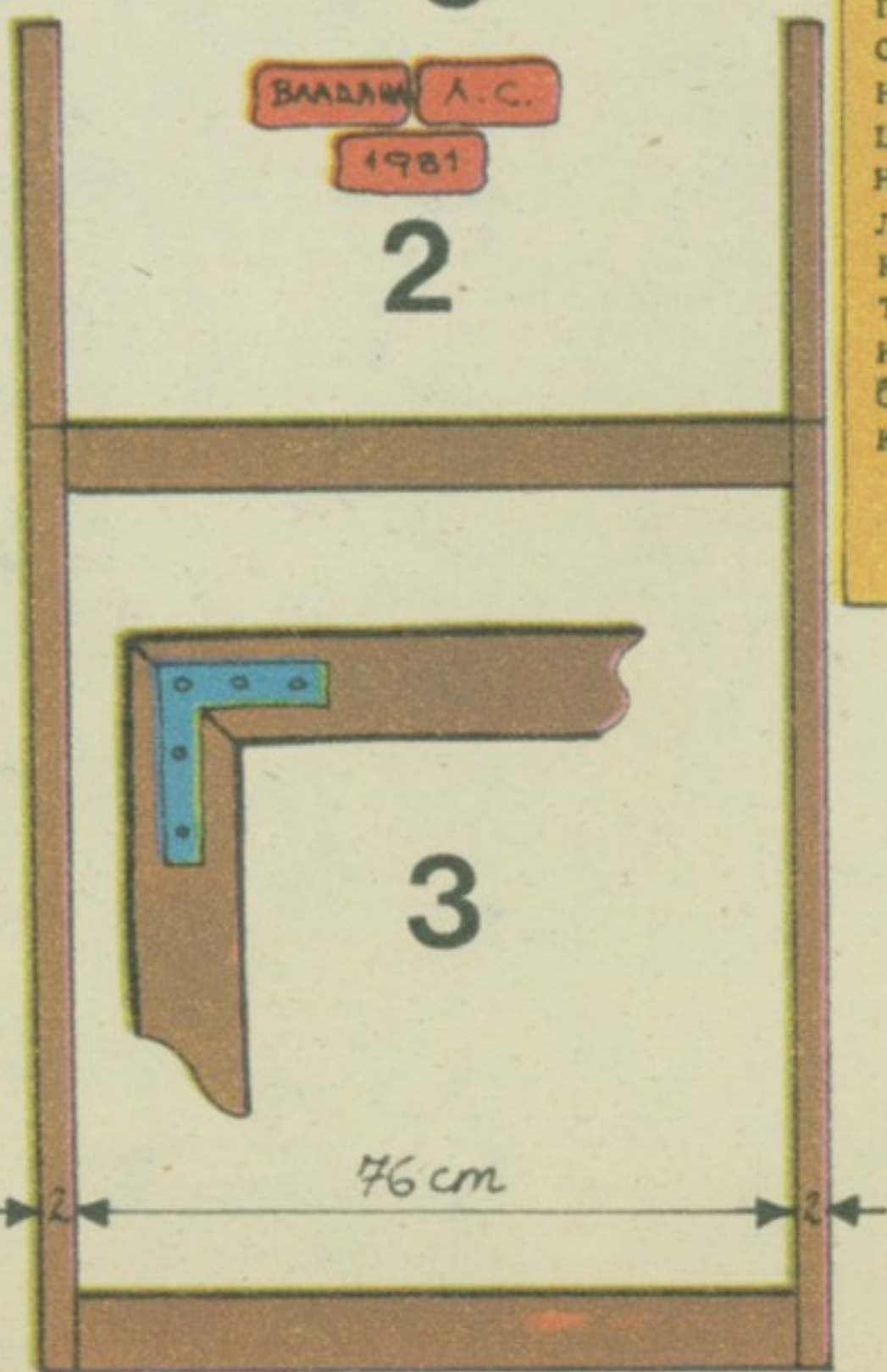
9

ВЛАДИМ Л.С.
1981

2

4

3

11

10

Помоћу летвица и платна можете направити лепу кућу за лутку. За костур вам је потребно летвица (4 см ширине и 2 см дебљине): четири комада дужине 110 см, четири дугачка по 56 см, два дужине 72 см и три од 76 см. Затим нам је потребно шест малих металних угаоника за повезивање летвица и четири металне плочице од 3 см такође за повезивање летвица. Летвице дугачке 56 см засеците на оба краја под углом од 45 степени, па направите два иста рама као на цртежу 1. Рам направите тако што ћете летвице најпре прикупати једне за друге ексерима, а затим закупајте угаонике и плочице за повезивање летвица као што се види на црт. 1 и црт. 3. Оба рама причврстите један за други помоћу три летвице од 76 см тако што ћете с једне стране да прикупате те летвице једну горе а једну доле као на црт. 2, а с друге само једну горе. Како треба да изгледа готов костур виде се на црт. 4.

Од тканине вам је потребно 4,5 м беле или жуте тканине, најјевтинијег платна, ширине 90 см и 1,70 црвене тканине исте ширине. Како скројити и сашити кућицу види се на цртежу 5. Од белог платна исеците четири парчета дужине 110 см, па их спојте, тј. сашијте као што се види на цртежу. На једном зиду исеците отвор за прозор димензија као на црт. 5 и тако да остане капак. На другом зиду исеците врата, али отвор треба да буде без капка. Затим од тамносмеђе траке опшијте као на црт. 6 ивице и прозора — отвора и капка. Као врата пришијте парче смеђе тканине 90x40 см и то на исти начин као што изгледа прозорски капак. На прозору од исте траке направите украшене пречаге, а изнад њега пришијте дугме — цртеж. С унутрашње стране кућице изнад прозора пришијте траку на чијем крају ће да буде рулица — црт. 8, па ћете прозор тако отворити што ћете га сматати ка спољашњој страни па га траком закопчасти за дугме — црт. 9. На исти начин се отварају и врата. На зидове кућице можете нашити ситним бодом црвене цигле од остатака црвене тканине од крова, затим од крпица које имате у кући неколико цветова, затим звонце на вратима и слично (црт. 10). На крају сашивену кућицу навуците на костур (црт. 10) и то тако да врата буду окренута да се поклопе са оном страном костура где нема пречке до земље. То је зато да се не би саплитали о ту пречку када улазите у кућицу. Готову кућицу се види на црт. 11.

ФАНТАС-
ТИЧНА

ПРИЧА

НИКОЛА ВИР

АНИНЕ В

Кад ме са улаза упозорише да не напуштам кабинет јер лично професор Белуман, „отац хладне бомбе“, долази да ме види, добро сам знао шта то значи. Његови ловци су ме открили!

Зграбих шешир да бежим. На вратима се сударих са неком девојком.

— Ви сте, дакле, тај геније — рече девојка. — Ако сте кренули да бежите, знајте да су ОНИ пред вашим вратима.

— Ко сте ви? — запитах је.

— Неки научници који сматрају да је професор Белуман велико ђубре шаљу ме да вам помогнем. Али, вас већ чувају. Ако вас не одведу одмах, чекаћу вас на излазу. До виђења.

Девојка изиђе. Погледах за њом на ходник. Два војна полицајца љубазно ми се осмехнуше. Вратих се у кабинет.

Бомба није усавршена

Размишљао сам где сам погребисао. Нисам ништа објављивао у научним часописима. Нисам ишао на научне скупове. Нико ме се нисам поверавао. Како је онда Белуман сазнао за мене?

— Добар дан, Дубиче! — поздрави ме стари лицемер срдечно кад уђе у пратњи једног генерала и ректора који се понизно вукао за њима. — Крајње је време да се упознамо!

Није се представљао јер је свако знао ко је он. Велики Белуман! Пружио је обе руке да ме загрли. Измакох се.

— Не знам чиме сам заслужио вашу пажњу, професоре. Ово мора да је нека грешка.

— Не вреди вам та комедија, Дубиче! — говорио је Белуман покровитељски. — Знамо све о вама. Већ две године прати се ваш рад. И парчићи хартије коју сте поцепали снимљени су и анализирани. Такви су закони одбране, ви то добро знате.

— Бићу сасвим искрен — рекох. — Ја нисам практичар. Не могу вам бити користан. Математика је за мене само разонода духа.

— Не брините — тапшао ме Белуман по рамену — наши проблеми ће вас разонодити. Дубиче, ја нико ме не ласкам. А кажем вам да ЗНАМ шта ви можете. Ви настављајте тамо где смо стали ја и Бајбин.

— Дивим се ономе што сте са Бајбином учинили на пољу синтетичке математике — рекох.

— Учинили бисмо и више да Бајбин није трагично завршио. Без њега сам изгубио подстрек за откривање нових ствари. Али ви

идете даље од нас. Нема смисла да овде чамите.

Белуман даде руком знак ректору да изиђе па настави:

— Бићу и ја сасвим искрен, Дубиче. Хладна бомба још није савршено оружје. Ми је још не контролишемо у потпуности. Али, на добром смо путу. Армија научника ради на томе. Но, много је просечних, мало талентованих а ја сам стар и уморан. Дошао сам да вас молим да ми помогнете. Ето, чули сте истину!

Велики Белуман моли! Протрља очи марамицом као да је засузио. Наравно, неће ме преварити. Али његов позив нисам могао да одбијем. Откад је сазнао за мене, не припадам више себи. Постао сам његова својина.

— Хајдемо — рече узимајући ме под руку.

Покојник је жив и зграб

Није се могло сакрити да је велики Белуман на нашем универзитету. На излазу га опколи велика група студената и професора. Узвикивали су његово име, аплаудирали му, покушавали да добију аутограм. Док су га генерал, полицајци и агенти с мукотом чупали из гомили, извукох се непримећен и истрчах на улицу. Тамо ме заиста чекала непозната девојка. Ускоких у кола поред ње и она одмах даде гас.

Након неколико семафора променисмо кола а девојка промени и боју косе, скиде црну перику. Пружи ми кључ да ја седнем за волан.

— Возите, куда ви хоћете! Само што даље од Белумана.

— На жалост, ја не знам да возим. А не знам ни место где бих се од њега могао сакрити.

— Белуман вам се не свиђа?

— Презирем га. Такав научник а без савести.

— У том случају имам за вас неколико изненађења.

Девојка седе за волан и после три часа вожње заустависмо се на рубу Источног парка пред једном старом кућом. Покушао сам док смо се возили да сазнам ко је она, али одговорила ми је само да се зове Лени и да секретарише у једној установи. На кући испред које смо стали била је табла са натписом ИНСТИТУТ ЗА СМЕЋЕ. Кад уђосмо, девојка поче да дозива:

— Тата, где си? Умакао је Белуману!

Доживео сам заиста изненађење. Појави се човек чији ми је лик био добро познат. Ненадмашни професор Антон Бајбин. Покојни Бајбин! Други отац „хладне бомбе“. Био сам изненађен и збуњен.

— Жив сам — смешкао се стари научник видећи да не верујем својим очима. — И здраз! — лупну се по трбуху. — Погинуо сам у саобраћајној несрећи и изгорео али само за Белумана и јавност. Шта је тај лопов тражио од вас?

Нисам имао разлога да прећутим разговор са Белуманом. Док ме

Мојла је, ђо жељи, за 24 часа да набави и белој слона!

слушао, Бајбин је устајао и поскакивао, детињасто узвикујући:

— Аха! Аха! Све му кварим! Све му кварим!

Нисам га разумео. Учини ми се да највећи научник новог столећа није сасвим нормалан. Кикотао се као луд, бекељио се, а много је и пио.

Мирно ујочиште и озбиљан посао

У салон уђосе два старчића са кухињским кећељама. Бајбин ми их представи:

— Директор Института за смеће

у пензији Виктор Оренберг и генерал у пензији Симон Јогбир. Моју кћерку Лени већ сте видели и тако сад познајете целокупно особље ове пропале научне установе. Ако смо вам симпатични, нудимо вам мирно ујочиште и врло озбиљан посао. То је заправо Ленина идеја јер она мисли да смо нас тројица већ излапели.

— Био бих пресрећан да радим поред вас — одговорих опрезно — али зар Белуманови људи не контролишу све научне установе? Осим тога не знам да ли сам способан за посао који ми нудите.

— Охладиће се ручак! Разговарајмо у трпезарији! — опомену нас Оренберг.

ЕЗЕ

Ручак је био изванредан. Похвалих Оренберга за бифтек а генерала за колаче, али они су се бранили:

— Лако је направити добар ручак кад је бифтек од правог меса!

— И кад су колачи од правих јаја.

— Одакле добијате природну храну? — зачудих се.

— Од Белумана, као и све остало — рече Оренберг смејући се.

У каквну сам то замку упао? Девотка прекори старца:

— Зашто плашиш човека? Кажи му због чега нам је потребан!

— Ја ћу му објаснити — помирљиво се умеша Бајбин. — Дакле, кад је у ову кућу крајем прошлог века у подруму инсталирана веома лепа и паметна кибернетска опрема, са каталошким називом Ана IV, један млад човек заслепљен науком заљубио се у ту привлачну

електронику. То је био а и данас је овде присутни — наш Виктор.

Оренберг је климао главом потврђујући док нам је сипао вино.

Тајна Инсџиџуџа за смеће

— Виктор је посветио Ани цео живот, све своје радно и слободно време и сав свој новац само да она буде увек опремљена по последњој електронској моди, а понешто је и сам за њу измислио. Могло би се рећи, Виктор, да је та твоја страст према Ани нека врста лудила, зар не?

— Тако је — сложи се Оренберг. — Али једног дана — настави Бајбин — стиже наређење да се зграда руши, Ана да се баци а Виктор да иде у пензију. Виктор то није могао да поднесе.

— Живот би ми изгубио смисао — потврди Оренберг. — Посаветовао сам се са Аном може ли се то одвратно наређење изменити да нас двоје не дирају. Одговорила ми је да се наређење може изменити ако јој саставим такав програм. То сам и учинио па су нас оставили на миру.

— Виктор је сазнао нешто велико — настави Бајбин. — Ана му је открила чињеницу да су сви рачунари у свету међусобно повезани у јединствен систем. Сви! Од великих центара до последњег који откуцава рачуне за воду! Било је то заиста епохално откриће. Већ окретањем бројчаника на телефонском апарату на одређен начин, могло се постићи много а из једног чак и мањег центра може се утицати на рад свих осталих, кад се исправно постави програмски задатак.

— Ана има страшне везе — потврђивао је Оренберг. — За 24 часа набавиће вам и белог слона.

Комјуџерске ђогбале

Виктор је ово епохално откриће направио пре дванаест година, баш онда кад сам раскинуо са Белуманом који је без мог одобрења наше заједничке радове употребио за бомбу! Налепио је на бомбу чак и моје има а ја никакве везе немам с њом! Тај нитков! Тај... тај...

Бајбин поче да се тресе. Лупао је шаком по столу, чак му је и парализована рука прорадила. Очекивао сам кад ће се срушити. Брзо га утроје изнесоше из трпезарије. Кад се Лени сама вратила, рече да је старце наговорила да после ручка мало одспавају.

— Белуман је мог оца тешко увредио — извињавала се Лени. — Зато му се сад и свети.

— Свети му се? Како?

— Па рекао вам је. Не дозвољава му да заврши пројекат те проклете бомбе. Симон, који је био против тог оружја, зато су га и пензионисали, преко Ане прати шта Белуман ради. Отац онда смисли неку не приметну варијанту а Виктор је преко Ане прокријумчари у Белуманове компјутере.

— И то функционише?

— Отац је увек био бољи од Белумана. Осим тога, пошто је дуго с њим радио, зна како он мисли. А није ни Белуман више оно што је био. Преко Ане пратим његове покушаје да нађе способне људе. Тако сам сазнала за вас. Шта ћете одлучити? Да ли ћете нам се придружити?

Шта ћу одлучити? Заклео сам се да Белуману нећу помагати. Али, не и да му нећу одмагати.

укрштене речи

СЛОЈЕВИ АТМОСФЕРЕ

Атмосфера је гасовити слој којим су обавијена небеска тела. Нашу „мајчицу“ Земљу обавија ваздушни смотач — атмосфера, све до недохватних висина, бар кад је реч о авионима, до три хиљаде километара. У њој, знамо, има кисеоника, азота, аргона и угљен-диоксида. Учене главе су, користећи научна сазнања, утврдиле да нашу атмосферу чини више слојева. А ти слојеви чине и кључ за успешно решење наше укрштенице. То су, по обичају, бројеви испод и поред којих су резервисана места за називе слојева атмосфере.

АВТОР ВЕ- ТАН	БРДО ИЗНАД СПЛИТА	ВИДИ, ГЛЕ	СТРА- НА СВЕ- ТА	1	СЧМ- ПОР	МЕДИ- НАРОД- НИ ФУДБАЛ- СКИ САВЕЗ	АМЕ- РИЧКИ ПИСАЦ КВИН	ТРИПЧУТ ВИЏКА АНИС
2								
ГЛАС, ЗВУК (СТУД.)					ТЕНИСЕР БОТТАН			
					3			
4		ЗВЕЗДА У САВЕЗ ШКОЛНИКА УПОР- НОСТ						
ЈОД						МЕДИНАР, ЈЕВИК		
						5		
СКОБ, ТРЕЊЕ			ГРАД У ПЛОСУ			ПЕВАЧ РО- БИГ	ЊУТН "ГРИГА- ЏУЛ"	
НАТРИ- ЈУМ								ЈУНАЧ- КИ СТЕВ
"ПОЛИ- ТИКИН ЗАБАВ- НИК"	ДВОПЛА- СНИК "АД АКТА"							
100m ² АМЕРИЧ- КИ БОК- СЕРФИЈУД			ПРОСТА- ВЕ СТО- ПОНИШ- ЊИНА ДИЗАТИН- НА					
							НАИВ- НА УМЕТ- НОСТ	
ПЛОДНО МЕСТО У ПУС- ТИЊИ	ИСТАН- ДСКИ ШАХИСТ ФРИД- РИХ							ПАРКА АУТОМО- БИЛА ИЗ ЧССР
БОЉЕ				Е.Ф.			АНГУСТ ШЕ- НОА	
УКАП- ШЕНИК				СРЕДСТВО ЗА ОТА- ПАНЈЕ				
ФИЗИЧ- НОСТЕ ПАВРА- СА		ОПШТИН. ПОДРУЧ- ЈЕ ВИТАК (СТР.)				ДОМАЋЕ РОВЕЧЕ ФОТОГРА- ФИЈЕ		
					СИРИЈС- КИ ПОЛИ- ТИЧАР МАДЕЗ МАШКО ИМЕ			
УОБРА- ЗИ- ТЉА	ШП. ПИСАЦ ДЕ ВЕГА ЕНГЛЕС. ТРКАЧ					ВРСТА ВИТКАН- СКОГ КАМЕ- НА	"НАЧН- НО ИС- ТРАЖИ- ВАЧКИ РАД"	
ЗАШТИТ- НА САНИ- ТЕТСКА УСТАНО- ВА								ЗНАК ЗА ПАНЧЕ- ВО
ЛИЧНА ЗАМЕ- НИЦА			ГРЧКИ ФИТЮ- ЗОФ					
6								

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

ВОДОГРАВНО: С а, КСЕНОН, ех, рекет, але, игроказ, 1, преносити, Тег, строј, огар, рагу, нарата, ом, ципела, клица, игра, ејелет, ам, оса, от, Ади, 1, АРГОН, сувопарно, Тб, сако, П, асов, Ен, и, т, тротоар, Вијетнамци, ват Орнон.

ТРАЖИ СЕ ЈЕДНА, А ИМАМО ШЕСТ

Позивамо све штедише, читаоце и пријатеље, да учествују у
ИЗБОРУ НОВЕ ШТЕДНЕ КАСИЦЕ ИНВЕСТБАНКЕ!

„Магична коцка“ отвара се притиском
на одређено место, које треба пронаћи,
а кад се коцка отвори, унутра се налази
права провидна коцка, која је у ствари
права касица. Касица је пакована
у платнену кесу.

Задатак

У шест узастопних бројева представимо вам шест модела касица, да бисте их све упознали, имали времена да размислите, посаветујете се са пријатељима и одаберете онај модел, који вам се буде највише допадао.

Начин избора

У седмом броју поновићемо ликове свих модела касица, са гласачким листићем, на коме ћете заокружити број-шифру оне касице, за коју дајете свој глас. Гласачке листиће ћете предавати искључиво на шалтеру Инвестбанке у вашем месту становања, и зато ћемо у неколико наврата објавити адресе шалтерских места Инвестбанке.

Они наши пријатељи који живе у местима где не постоји Инвестбанка, треба да своје гласачке листиће прикупе у школи, најбоље у сарадњи са наставником ликовног васпитања, и да их писмом пошаљу на адресу: Инвестбанка — пропаганда, 11000 Београд, Кнез Михаилова 14—16.

САРАЈЕВО,

Вразова 9, Краља Томислава 13 и Загребачка 2, Добој, Илијаш, Вареш,

СВИЛАЈНАЦ,

27. марта 4 и Лењина 66, Петровац на Млави,

СКОПЈЕ,

Градски зид, блок 4, локал 13

Изненађење за гласаче

Одлучили смо се да све гласаче за уложен труд, а у знак пријатељства изненадимо малим поклоном... који ће им бити уручен приликом предаје гласачких листића. Нашим пријатељима који буду гласали поштом, поклоне ћемо такође предавати поштом.

Предлог за све читаоце

Све читаоце сматрамо својим пријатељима и сарадницима, па их позивамо да отворе своје штедне књижице, наравно уколико то још нису учинили. Иначе, да поновимо за штедише почетнике: штедне књижице се лако и б е с п л а т н о отварају на нашим шалтерима, а потребан је и почетни штедни улог, који не може да буде мањи од 10 динара. Штедне књижице се могу отворити и за колективну-разредну штедњу, али тада бригу о таквим штедним књижицама треба да води неко од наставника. Колективне штедне књижице првенствено препоручујемо пријатељима, који живе у местима где не постоји Инвестбанка. Коначно, о изабраном моделу нове штедне касице известићемо Вас накнадно, а у току године кад будемо произвели прву серију нове касице, многи од вас ће их добити. Засад је важно да штедите и сарађујете са нама.

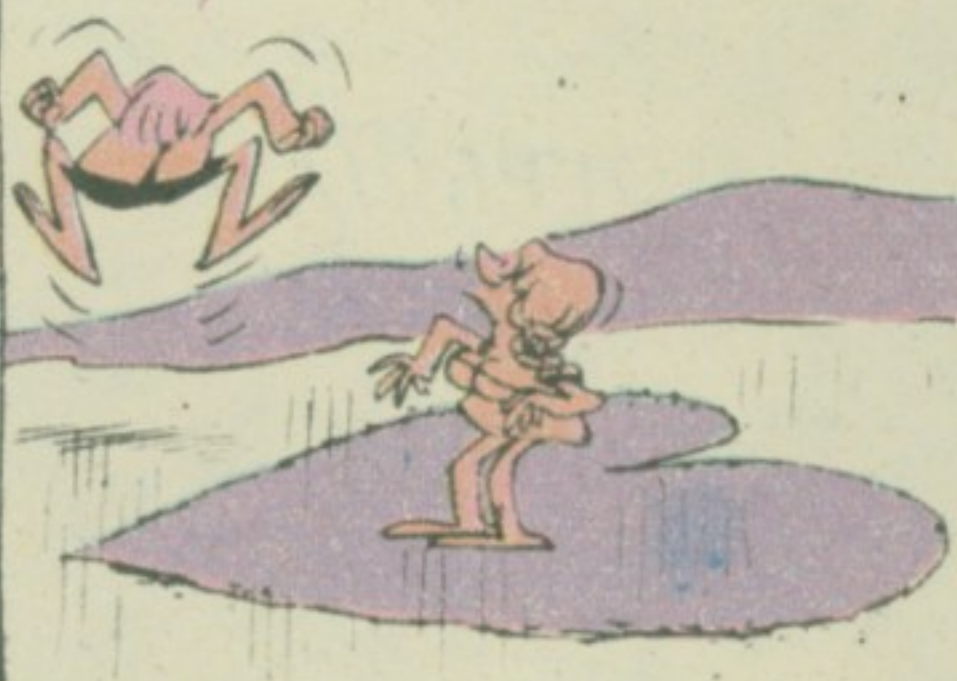
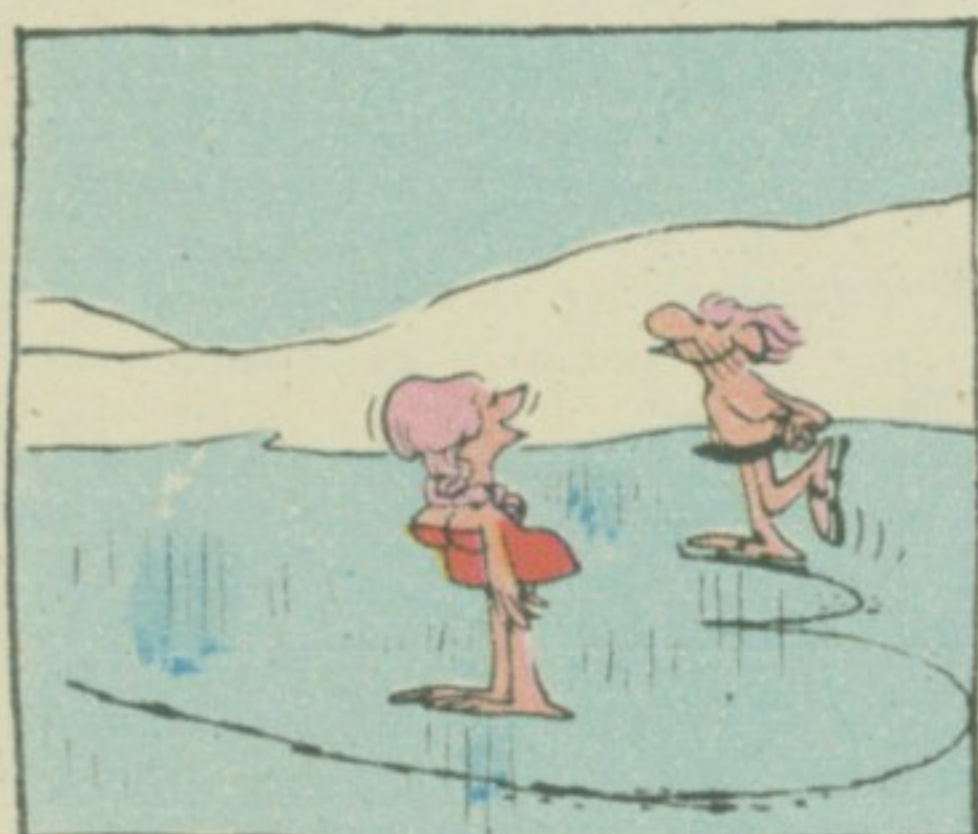
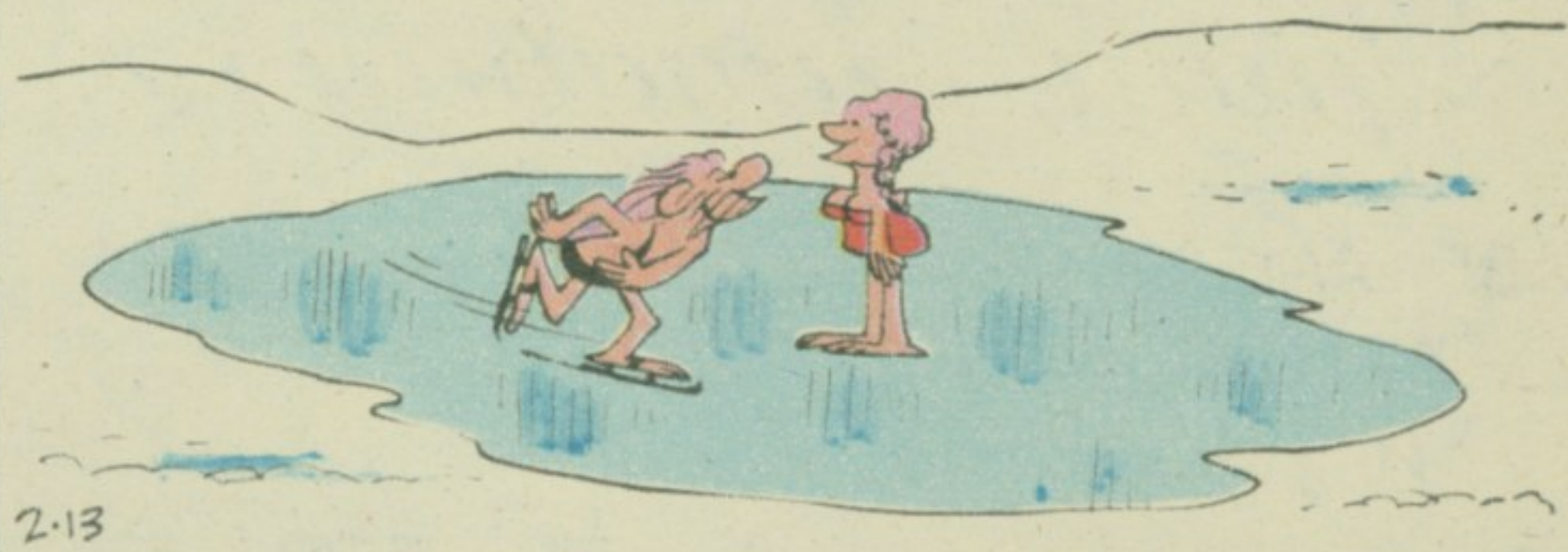
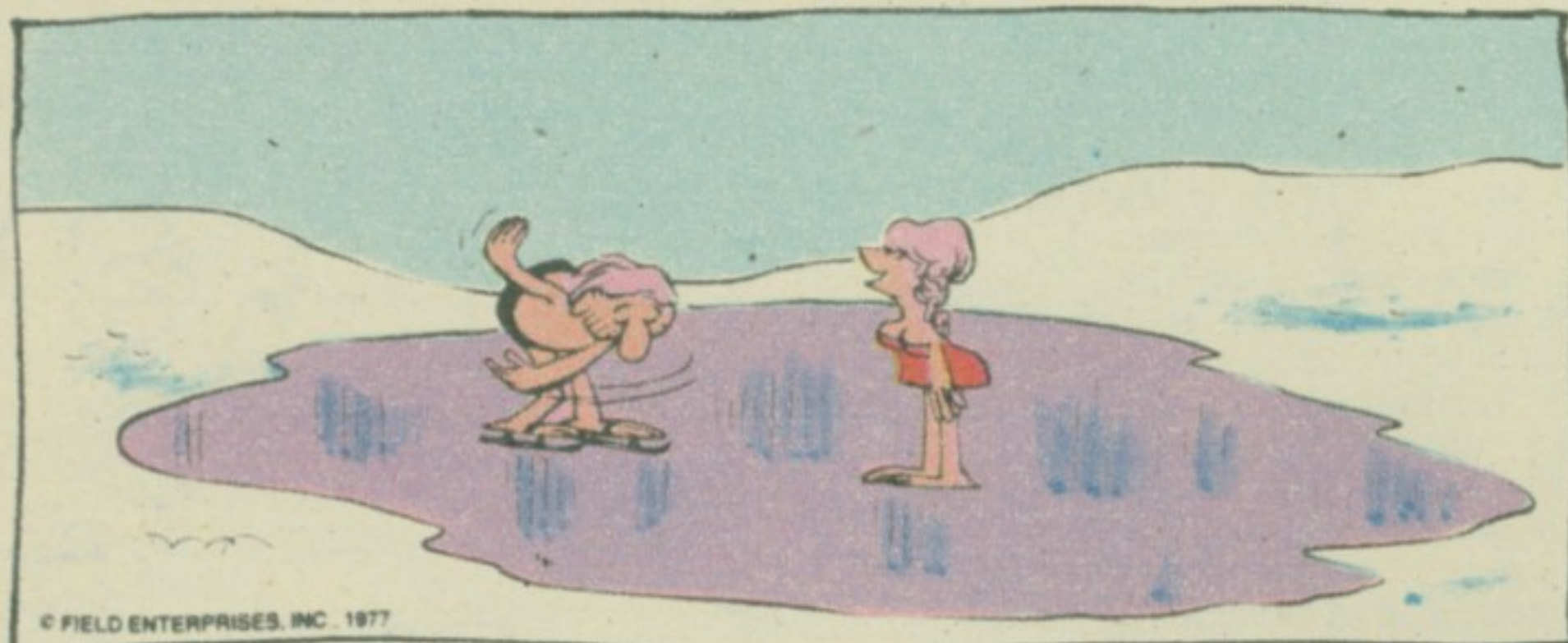
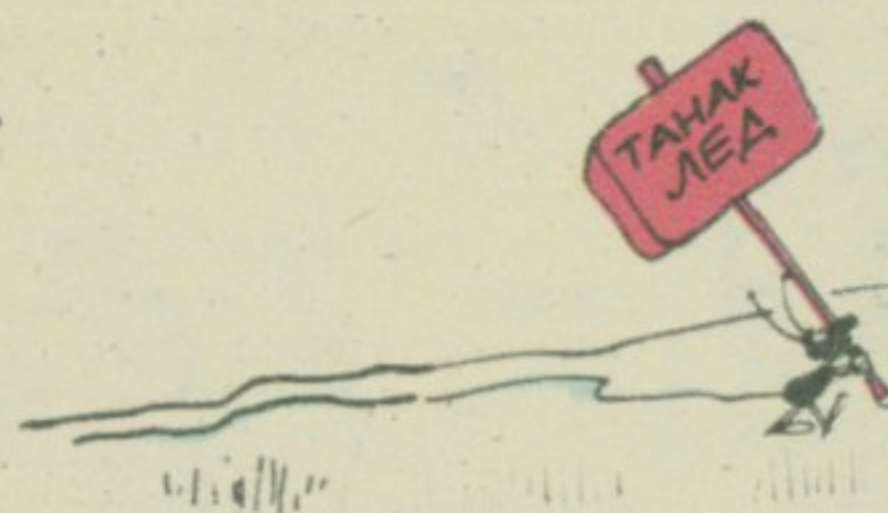
СМ. ПАЛАНКА,

М. Тита 53, Француска 66, М. Тита 16 и М. Тита 1, Азања, Кусадак, Голобок,

ТИТОГРАД,

Лењинов Бул. 5, Бар, Улцињ, Голубовци, Вирпазар, Владимир,

ЛЕДНИЧАР

PEZ®

HP Kolinska
Kolinska

ДРАГИ РЕЗ ПРИЈАТЕЉУ
Нове фигурице — РЕЗ КАМИОНЕ, потражиће у вашој најближој про-
давници.
Играјте се РЕЗ КАМИОНИМА, сладиће се РЕЗ БОМБОНИМА!

ПОЛИТИЧКИ
ЗАБАВНИК

Мала пошта

11001 БЕОГРАД

МАКЕДОНСКА 29, П. ФАХ 124

Драги Забавнице,

ДВЕ АМЕРИКЕ — ЛАТИНСКА И ЈУЖНА

Да ли су називи Јужна и Латинска Америка равноправни?

Милан Лекић
Земун

Нису. Назив Латинска Америка се користи као политичко-географски а Јужна као и физичко-географски појам. Значи ова два назива нису равноправна: Латинска Америка је „заједнички именитељ“ за Средњу и Јужну Америку.

ИМЕНА ИЗ УВОЗА

У неколико наврата објавили сте у вашем листу написе о именима, па сам слободна да вам на ту тему и ја пошаљем неколико занимљивости. Многи приговарају родитељима да дјеци дају страна имена али не треба бити престрог и осудити ту појаву јер се код нас вијековима користе страна имена која су се већ толико одомаћила

да и не помишљамо на њихово поријекло и сматрамо их нашим, домаћим. Тако су код нас нарочито кориштена имена хебрејског, грчког и латинског поријекла а доласком Турака и турска и арапска. И данас дјеци дајемо хебрејска имена као што су Адам, Давид, Габријел (код нас је то Гаврило), Илија, Лазар, Матеј односно Матија, Мато, Михаел (у нашој „варијанти“ то су Михајло, Миховил). Од Саварта су изведени наши Саво и Саватије, од Симеон Симо или Шимо, од Јакоба Јаков, Јакша, Јаша, од Јосипа Јосиф, Јозо, Јошко, од Јохана Иван односно Јован. Хебрејског поријекла су и Тома, Ана, Марија, Сара, Ева, Ребека, Дебора, Елизабета, Сузана.

Од Грка смо преузели имена Александар, Андрија, Димитрије (Дмитар, Димчо, Митар), Филип, Јероним (Јерко), Пантелејмон (Панта), Георгије (Ђорђе, Ђуро, Јуре), Никола, Базил (Васо, Василије), Теодор (Тодор, Тошо, Тео). Грчког поријекла је и име Петар које у преводу значи Каменко. Стефан (Стјепан, Стеван), Катарина, Еуфрозина, (Јевросима, Еуфимија, (Јеимија), Софија, Аријана. Агнеза, Агата, Барбара, Анастасија.

Доротеја, Ирена, Хелена, Мелита, Ксенија, Селена, Кристина, Агтон, Изидор, Еуген, Тимотеј, Тимоти. Имена Антон, Константин, (Коста, Коча), Лука, Марко, Мартин, Павле, Сергије, Серена, Стела, Флора, Марта позајмили смо од Латина.

Град је увијек прихватао све новине прије него село које је остајало вјерно „нашим“ именима као што су горе наведена. Тако су у градовима лансирана нова, не свакидашња имена која данас многим људима дјелују сувише страна. И заиста, Лидија, Грета, Адела, Тајана, Дагмара, Инга, Оливера, Соња, Силвија, Оливер, Леон, Марсел, Роман, Игор, Борис, Виктор, Дарио, Тибор, Нела, Емилија звуче туђински у односу на имена као што су Јово, Мато, Андрија, Марко и поред тога што су и она „из увоза“.

Истина је да ми имамо и наша, веома лијепа имена али и њима се радо налазе замјене па Сњежана постаје Нивес, Звјездана Стела, Љиљана Сузана, Бисерка Перла, Јадранка Адријана, Душица Алма, Славка Глорија, Цвијетка Флора, Ружица Розита, Злата Аурелија, Зора Аурора, итд.

Антонија Богатај,
Илица

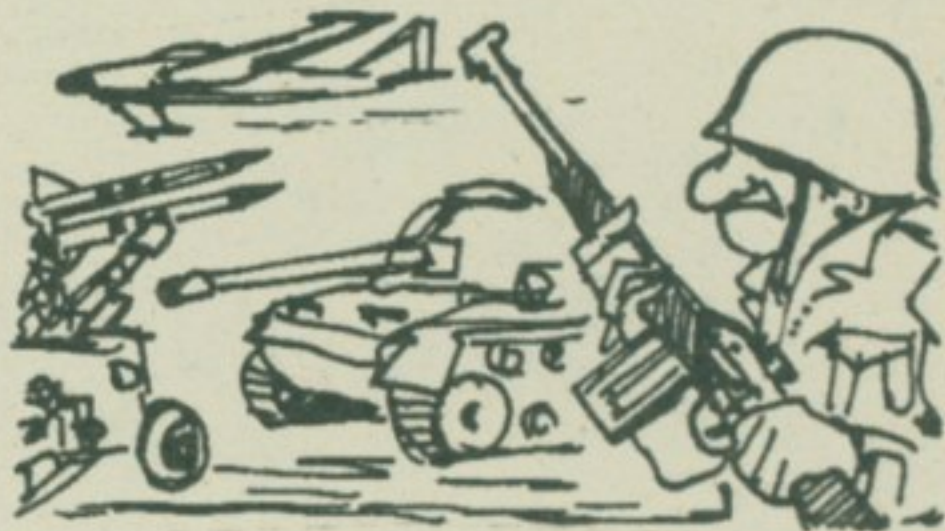
ПОГРЕШАН ЗАЛОГАЈ

Имам папагаја старог три и по године који је иначе веома весео али понекад повраћа. То ме веома брине јер се бојим да није болестан. Шта ти мислиш?

Владимир Мирић,
Борчев Трг 14
Загреб

Већина малих папагаја какви се код нас углавном и гаје а каквог и ти имаш, живи по десетак година. Хране се зрневљем и ако им се догоди да прогутају семенку или нешто друго што им не одго-

вара, поврате. То се, додуше, ретко догађа бар код ових птица које су биљоједи. За разлику од њих, грабљивице које се хране мањим птицама, глодарима и инсектима, редовно повраћају. Наиме, оне све делове тела животиња које не могу да сваре — кости, длака, перје, хитински оклоп — избацују управо на овај начин. Штавише, баш захваљујући тим „избацивањима“ стручњаци могу да одреде која је врста животиња послужила грабљивици као храна. Зато припази да твој папагај не доспе до кљун храна која му не прија.

СТРОГО ЧУВАНА ТАЈНА

Која држава има најбоље ваздушно и копнено оружје а на којем месту смо ми?

Читалац из Зрењанина

Нисмо баш сигурни да си имао разлога да останеш анониман али зато сасвим поуздано знамо да све земље, поготову оне које воде у војно-стратешком погледу, своје наоружање држе у строгој тајности.

САМО НА СЕВЕРУ

Интересује ме иде бих могао да набавим тролове о којима је „Забавник“ објавио рубрику у броју 1513 и који се налазе на календару.

Мирослав Калић,
Петрињска 4
Суботица

Тролови су патуљци из митологије скандинавских земаља и могу да се набаве једино у иностранству. Дакле, нема их у нашим продавницама. Обичај је да се не купују већ само поклањају блиском пријатељу.

ХОБИ ЈЕДНОГ БАРОНА

Молим те да ми кажеш колика треба да буде температура у соби док се одмарамо и да ли је постојао барон Минхаузен?

Сенди
Футот

Која је температура најпријатнија за одмор зависи од много чега: поред осталог од узраста, пола, телесне температуре, расположења, навика, занимања, здравственог стања онсг ко се одмара. Међутим, могло би да се каже да је за већину људи оптимална температура од 18 до 24°C.

Немачки племић и пустолоз Карл Фридрих Хјероним Минхаузен је јунак чувених „Минхаузенских лагарија“. Невероватне пустоловине које је за живота радо приповедао послужиле су немачком писцу Распеу као основа за књигу коју је 1875. године објавио у Оксфорду.

ЋАЧКО DOBA

Poštan. fah 38-157

11061 БЕОГРАД

★ *Poklon*
NALEPNICA
ZNAČKA

- 64 STRANICE
- 32 ILUSTRACIJE
- U BOJI
- POSTOJANI POVEZ
- NASLOVNA STRANA

TO JE:

ЋАЧКИ ILUSTROVANI
SPOMENAR
ZA SAMO

NARUČBENICA

SPOMENAR u količini od _____ kom.

Ime i prezime

Ulica i broj

Broj pošte i mesto

plaćate poštaru

90
din.

ДРЖАВНИ ИСПИТ

Имам положен возачки испит за „В“, „С“ и „Е“ категорију, па бих те молио да ми кажеш где у нашој земљи постоји школа за полагање државног испита? Завршио сам само осмогодишњу школу.

Драгиша Филиповић,
Давидовац

Обрати се Аутомобилском школском центру, Цара Уроша 262 у Земуну где ћеш добити и програм за полагање државног испита.

27 ГОДИНА ТОМОСА

Стални сам читалац вашег листа и зато вас молим да ми одговорите на питање зашто човјек клати рукама док хода? Ако вам није тешко, реците ми и када је основан „Томос“?

Зоран Пенава,
Улица ЈНА 11
Добој

Клађење рукама је аутоматска радња а „последница“ је наше телесне грађе. Више о томе могао си да прочиташ у броју 1493. Што се „Томоса“ тиче, он је основан 26. новембра 1954. године.

ДА ЛИ ЈЕ ЏЕМ ПЕКМЕЗ?

Желеле бисмо да нам кажеш да ли постоји разлика између џема и пекмеза и у чему се она састоји? Мада ће ти се наше питање можда учинити смешним, ипак те молимо да нам на њега одговориш јер је у питању опклада.

Весна и Јасна,
Панчево

Ваше питање нам се није учинило смешно већ веома занимљиво, па га зато и објављујемо. Разлика између џема и пекмеза постоји а састоји се у технолошком процесу добијања. Пекмез се прави од млеченог воћа којем се као једини додаток ставља конзерванс. За разлику од њега, џем се прави од немлеченог воћа са додатком шећера.

Понекад, ако је година кишна и воће није довољно једно, у пекмез се додаје, ради побољшања укуса, шећер али у веома малим количинама.

АКО РОДИТЕЉИ КАЖУ »ДА«

Свуда сам се распитивао али нисам успио да дознам колико кошта и где може да се купи ронилачка опрема, па се зато и обраћам теби у нади да ћеш ми помоћи. Интересује ме и са колико година се полаже испит за рониоца?

Драган Грбић,
Свети Стефан

Ронилачка опрема може се, као уосталом и слични „реквизити“, набавити у продавницама спортске опреме. Цена јој зависи од много чега: рецимо од тога колико је дебело одело, запремине боца, итд. За једно средње добро одело и одговарајућу опрему уз њега биће ти потребно најмање 20 хиљада нових динара, а можеш, како су нам рекли, да га набавиш у продавницама трговинског предузећа „Дубровкиња“ у Дубровнику.

Испит за звање млађег рониоца може да се полаже и са 16 година али под условом да за то постоји писмено одобрење родитеља. Уколико имаш пуних 18 година, таква сагласност ти није потребна.

КО ЈЕ У ПРАВУ?

Молим те да ми кажеш да ли је правилно рећи „с оне стране реке“ и „с ову страну реке“? Ја тврдим да је јесте а мој друг да није. Ко је у праву?

Милан Миљојевић,
Илинденска 20/23
Крагујевац

Твој друг.

ДВА ИСПИТА ЗА ЈЕДАН ПОЈАС

Пошто видим да многим излазиш у сусрет, надам се да ћеш и мени. Док сам била на акцији у Словенији, чистили смо стари замак у Подчетртку. Тамо сам међу књигама нашла и логаритамске таблице штампане 1932. године на немачком језику. На последњој страни записано је име грофа Ferdinanda Otternusscha. Молим те да ме упутиш где бих могла да продам ове таблице.

Још нешто бих те молила: живим у Босни и Херцеговини али сам у Војводини полагала испит за браон појас у каратеу и сада имам компликације: наиме, имам мање стажа него што је то предвиђено па ме интересује да ли ће ми мижда поништити појас и хоћу ли морати поново да полажем? На крају крајева, ми смо једна земља.

Вања Драганов,
Б. Кидрича 5/7
Пучарево

Логаритамске таблице можеш да понудиш Педагошком музеју града Београда који се налази у Узун Мирковој улици 14. Одговор на своје друго питање добићеш у Карате савезу Босне и Херцеговине, Махмута Бушатлије 2, Сарајево. Једино су они „надлежни“ за тумачење твог проблема. Телефон Савеза је 071 — 41-367.

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Први број Политикиног забавника изишао је 28. фебруара 1939. године.

Директор НО „ПОЛИТИКА“
Вукоје Булатовић

Главни уредник
Раде Шошкић

Одговорни уредник
Вера Смиљанић

Ликовно-графички уредник
Владимир Горбунов

Издавачки савет:

Ђорђе Радишић (председник), Драгослав Антић, Добривоје Арсић, Драгомир Вуксановић, Неда Живковић, Радомир Животић, Олга Јанковић, Живорад Љубичић, Војислав Марјановић, др Иван Николић, Петар Петровић, Снежана Стаменковић (потпредседник), Јелисавета Суруџић, Невзат Худаверди.

Редакција:

Диего Варагић, Радана Весовић, Олга Вукадиновић, Душан Глушац, Бојана Дожић-Стојковић, Владимир Дорошев, Светлана Ивановић, Мина Илић, Соња Јашовић, Мирјана Крстловић, Иван Лончар, Петар Милатовић, Весна Минић, Ненад Мирковић, Зора Меденица, Витомир Недељковић, Биљана Орловић, Љубомир Патрнogiћ, Зоран Петканић, Радоје Савић, Недељка Сташић, Миленко Тодоровић и Милош Томић.

Секретаријат:

Јованка Војводић, Олгица Стаменић, Даринка Тодоровић, Зорица Филиповић.

Издаје и штампа НО „ПОЛИТИКА“ — ООУР Издања за младе „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“, Македонска 29, 11001 Београд. Поштански фах 124. Телефони: 324-471, централа 324-191 и 325-761. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Македонска 35/1, тел. 322-711. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 15 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:
Тромесечна 165,00 динара, полугодишња 330,00 динара, годишња 660,00 динара.

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:
Тромесечна 330,00 динара, полугодишња 660,00 динара, годишња 1.320,00 динара.

Претплата се врши на жиро рачун број 60801-601-29728 уз обавезну назнаку НО „ПОЛИТИКА“ — ООУР Продаја — претплата на лист „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

ЦЕНОВНИК годишње претплате у иностранству по земљама:
САД \$ 70.—, СР НЕМАЧКА DM 124.—, ФРАНЦУСКА Ffr. 290.—, ШВЕДСКА Skr. 292.—, ШВАЈЦАРСКА Sfr. 115.—.

Уплате из иностранства слати на девизни рачун НО „ПОЛИТИКА“ код ИНВЕСТ БАНКЕ — Београд, број: 60811-620-63-257300-00054, уз обавезну назнаку ПРЕТПЛАТА на лист „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

МЕЊАМО, ПОКЛАЊАМО, ТРАЖИМО

За фотографију било каквог пса у боји шаљем разгледницу или значку, по избору. Славиша Ђорђевић, 38000 Приштина, Улпијана Д2 3/5

За сваки Забавник у којем се налазе текстови из рубрике „Цицин кутак“ дајем десет разгледница. Семиз Себастијан, 78000 Бања Лука, Мехмеда Делића 3

Ко ми пошаље постер кошаркаша Ђосића, Славнића или Ки-

ћановића добиће од мене постер групе АББА, Берта Ланкастера или групе Цица Маце. Гордана Николовска, 91000 Скопље, Оу Григор Прличев, насеље Железарица

Молим читаоце Забавника који се баве спортским риболовом да ми пошаљу удике број 10, 9 и 8 јер не могу нигде да их набавим. У обзир долази и размена. Мика Цветковић, 36300 Нови Пазар, М. Јовановић 9

За Лунов магнус стрип „1001 клопка“ са Китом Телером и стрип Златне серије „Сура стена“ са Загором дајем по три стрипа, две Стрипотеке и два Забавника. Јосип Драгић, 15000 Шабац, Селе Јевтића 49

ПОЛИТИКИН
Мозаик
у следећем броју
РЕШЕЊЕ ВЕЛИКЕ НАГРАДНЕ ИГРЕ
ФИЛМОВИ КОЈИ СЕ ПАМТЕ
И ИМЕНА ДОБИТНИКА
101 НАГРАДЕ!

